

YÖN

HAFTALIK GAZETE

«İSTEMEZÜK»ÇÜLERİN
MARİFETLERİ

TÜSTAV

OKUYUCU'DAN YONIE

Tarihi vesikalar

Her zaman uzanan elin dost e-
li, her gülen yüzün dost yüzü ol-
duğunu sanmanın yakın tarihi-
mizde nele sebep olduğunu gör-
mek; bugün Türkiye'de oynanan o-
yunu daha iyi anlamak için şart-
tır. Aydınlarımızın 204 numaralı
vesikayı dikkatle ve tekrar tek-
rar okumalarına sonsuz milli
menfaatler olduğu kanaatindeyiz.
1908 de bize dost gibi uzanan
ellerden ne ister istedik ve onların
gerçek düşünceleri nelerdir:
"Fransızlar, Cour des Comptes'
nin başkanı malî durumu kontrol
ve Türkiye'ye yardım için üç ay-
lığına İstanbul'a geldi. İngiltere-
den, çürümekte olan donanmaya
yardım için bir amiral istendi.
Ayrıca gümrüklerin başına Mr.
Crawford getirildi. Orduyu dü-
zeltmek için Almanya'dan Von
der Goltz geldi. Bütün bunlar

bende bu işin yürümlüceği in-
tibamı kuvvetlendirdi."

G.H.Fitz Maurice
Kitabın adı: British Documents
on the Origins of the war 1898 -
Vol V The near east (1939-1909)
Yazarı: G. P. Goach D. Litt, F.
F.A. ve H. Temperley L. Litt, F.
B.A.

Basıldığı yer: London Printed
and Published by His Majesty's
stationery office (1928)

(S. 248): Son bir kaç senedir,
Türkiyenin içinde ve dışında
Genç Türkler denilen ihtilâlcî bir
hareket vardır. Sultan'a çok te-
sekkür edilir ki: Fevkalâde mü-
kemmel olan casus teşkilâtı ile bu
fikirlere halka yayılmasını ön-
lüyor. Türkiye'de her hareket
her dile bakılıyor. Bütün Türkler
ıstırap çektiler, kimisi ihtilâlcî
olduğu için, kimisi sadece hürrî-
yetten söz ettiği için.

(S. 247) (Belge No. 196).
Mr. G. H. Fitzmaurice'den Mr.

Tyrvell'e

Ozel :
Türkiyedeki politikayı takip et-
mek çok zor hale geldi. "Meka-
donya, Ermenistan, Türk - İran
sınırlarındaki Ticari İlişkilerimiz."
.....1878'deki Berlin anlaşma-
sına göre İngiltere, kendisini Me-
kadonyadaki reformculuğun ön-
deri görmektedir. Türkler de bu-
nu bu bölgenin kendilerinden
ayrılışı saymaktadırlar. Şüphesiz
Türkler bu görüşlerinde haklıdır-
lar. İngiliz hükümetleri ister li-
beral, ister Muhafazakâr olsun,
Mekadonyadaki hareket tarzları-
na devam etmemelidirler.

Buradaki İngiliz etçisinin duru-
mu hem sultanın idare etmek,
hem de sultanın iyi niyetlerine
bağlı olan ticari işleri yürütmek
olmalıdır. Sir W White'in dediği-
ne göre: Burada ancak çok kud-
retli bir elçi İngiliz menfaatleri-
ni koruyabilir. Böylece Mekadon-
ya vaziyeti holloluncaya kadar,
buraya şöhrat peşinde koşmayan,
çok ağırbaşlı, sempatik ve sul-
tanın tesir altında tutacak şahsi i-
timadını kazanacak biri lâzım.
Böyle bir adamı hiç olmazsa bi-
zim ticari meselelerden emin ol-
mamızı sağlar. İyi niyet ve iyi hü-
kümleriyle Türklerin itimadını
kazandıktan sonra, Mekadonya i-
le ilgili meselelerde müdahale e-
debilir. Sultan birkaç sene içinde
ölebilir veya rejim değişebilir
Rejim değişikliği sırasında böyle
bir adamın aklı paha biçilmez bir
rehber olur. Biz, İngiliz menfaati
üstüne felâket gelmesini istemiyö
ruz, bunun için emin bir adamı
akhselâm sahibî bir adamı kuvvet
li veya dahi bir adama tercih e-
deriz.

(S. 263) (vesika No. 204)
Sir Edward'den Sir G. Low-
her'e

Ozel :

İstanbul çok iyi bir zamanda
gittiniz. Benim parlamentodaki
konuşmam ve telgrafım, bizim
tutumumuzu size izah edecektir.
İstemediğimiz yerlere el atıp
Türkleri şüphelendirmiyelim. Fa-
kat onlara anlatalım ki: Kendi iş-
lerini iyi idare ettikleri zaman
bizim yardımımızı alacaklardır.
Bundan Türkleri müdafaa ede-
ceğimiz mânâsı çıkmaz. Fakat hi-
mayekâr olacağımızı anlatalım.
Şüphesiz işler, her zaman, şimdi
olduğu kadar iyi gitmeyecektir.
Onunla da ne gibi tehlikelerin
bizi beklediğini bilmiyoruz. Türk
halkına anlatalım ki: Bizim kav-
galarımız onlarla değil, fakat
şimdi kendilerinin de protesto et-
tikleri iktidardaki mahûklarla
idi. Şayet Türkiye Anayasası tam
olarak ayakta tutarsa ve kendisi
kuvvetlenirse bunun sonuçları bi-
zim şimdi göremeyeceğimiz kadar
uzaklara gidebilir. Bunun Misir-
daki tesiri Juanılmayacak kadar
büyük olacaktır. Kendisini Hin-
distan'da da hissettirecektir. Şun
diye kadar müslüman tebasımıza,
kendî dinlerinin başkanı tarafın-
dan idare edilen memleketlerin
kötü bir despot tarafından idare
edilmekte olduğunu söyledik. Hal-
buki kendileri iyi bir despotun id-
resi altında idar. Bunlar, Sultan
tarafından idare edilen müslü-
manların şartlarıyla bizim tarafın-
dan idare edilen kendilerinin
şartlarını mukayese imkânına sa-
hip değildiler, dolayısıyla farkın
kendî lehlerine olduğunu kabule
kandırılmaz. Fakat Türkiye bir
parlamento kurar ve hükümet
şeklini geliştirirse, Misir'de da
bir anayasa isteyeceklerdir. Bu
kuvvete karşı koymamız çok zor
olacaktır. Şayet Türk anayasası
iyi işler ve Türkiye'de işler iyi gi-
derse, Misir'de ayaklanmalar ola-
caktır. Bu vaziyette bizim duru-
mamız çok garip kalacaktır. Biz
asla ne Misir'de tebasımıza ne de
Türk hükümeti ile mücadelece-
girmeyeceğiz. Bizim mücadelemiz
Türk halkının Hissiyatı ile ola-
caktır. Bunu yakın veya uzakta
çok dikkatle ele alınması icap e-
den bir mesele olarak veriyorum.
Bunun haricinde bütün reformla-
rı tutuyor görünün, bana bilgi
verin.

Av. Erol ULUBELEN
Arizona - U.S.A.

BASINDAN

Zafer

BİR İLAÇ MÜSTEMLEKESİ OLMAKTAN ÇIKMALIYIZ

Üzerinde önemle durduğum konu kalkınma çabası için-
de çırpınan Türk milletine ve onun sorumlularına bir gerçeği
ifade ettiği kadar, basit bir tedbir ile çok büyük milli kazan-
cımızın da bir ifadesi olacaktır.

Bu konu :

— Hekimliğin koruyucu ve tedavi edici tababetteki ro-
lünü ve bunların neticelerini inceleyen bir konu değildir.

— Hekimliğin mediko-sosyal problemlerdeki değerini ve
geniş halk kitleleri üzerindeki tesirlerini inceleyen bir konu
değildir.

— Hekimliğin nüfus planlamasındaki rolünü inceleyen
bir konu değildir.

— Hekimliğin dününü ve yarınını inceleyen bir konu de-
ğildir.

— Piyasada mevcut aynı yapıdaki ilaçların büyük fiyat
farklarını ve nedenlerini inceleyen bir konu değildir.

Konu, tatbikatı basit, neticeleri kısa sürede tecelli ede-
cek ve emin olan, devlete hiçbir maddî yatırım yaptırmadan
bir hamlede yüz milyonların üzerinde döviz tasarrufu sağla-
yabilecek bir tedbir, daha doğrusu milli bir vazifedir. Planlı
kalkınma devresinde devletimizin döviz tasarrufu sağlamak
için çeşitli alanlarda büyük fedakârlıklarla maddî yatırımlar
yapmak mecburiyetinde olduğu bu devirde (Bilhassa ilaç ih-
lâsi listelerinin hazırlanmış bugünlerde) döviz tasarrufu sağ-
lanabilecek vazifede yegâne yatırım Türk hekimî ve Eczacı-
larının sadece milli duyguları ve vicdanları olacaktır.

Bugün Türkiye yabancı ilaç firmalarının bir müstemle-
kesi durumundadır. İşin farkına varılmadan namütenahi sö-
mürölmekteyiz. Bunu aşağıdaki müsbet delillerle umumî ef-
kârâ arzedeceğim: Halen Türkiye'de 225 yerli ve diğerleri
yabancı olmak üzere 300 civarında ilaç firması mevcuttur
ve bunların ilaçları piyasaya 4 şekilde arz edilir :

A — Soes'âlîte, yani hazır şekilde dışardan olduğu gibi
ithal edilen ilaçlar (Bunların miktarı birkaç çesittir).

B — Yabancı sermayenin iştirâkî ile kurulan ilaç fir-
maları. Meselâ: Soubh. Pfizer, Birleşik Alman ilaç sanavli
(Bayer, Schering, Merck, Knoll), Sandoz, Roche, Abbot, Ci-
ba Wander, Carlo Erba, Farmitalia, Hoechst, Wyeth, Geigy,
Boehringer... gibi.

C — Patent ismi ile ve aynı zamanda kendi imalâtları
olan yerli firmalar. Meselâ: Eczacıbaşı, İbrahim Ethem, De-
va, Bilim, Embil, Sanol... gibi.

D — Yalnız kendi ilaçlarını yapan yerli firmalar. Mese-
lâ: Fako, Mulda, Doğu, Mustafa Nevzat, Abdî İbrahim... gi-
bi.

Bu mevcut firmaların ticarî, iktisadî ve malî durumları
ve iştirâk nispetleri daha esaslı bir şekilde ilgili bakanlıklarca
doktor, eczacı ve ilaçla ilgili idarecilere liste halinde arz edi-
lebilir.

B.C.D. de bildirilen imalâtlarda bütün ham maddeler
dışardan ithal edilir. Asıl mühim mesele yabancı sermayenin
iştirâkî olan firmalarda, patenti çabası ve kendi imalâtları
olan yerli firmalar arasındaki mukavisedir. Yabancı serma-
ye iştirâkî olan firmaların senelik karlarının yüzde 30 - 85
ini ilgili yabancı memleketlere transfer edebilmektedir. Patent
ile çabıyanlarda bu nispet yüzde 1—5 dir, kendi imalâtları o-
lan yerli firmalarda ise sıfırdır.

1964 yılında Türkiye'nin senelik ilaç sarfiyatı 500 mil-
yon lira civarındadır. Bu sarfiyatın ortalama olarak yüzde
70 ini (350 milyon lira) yabancı sermaye iştirâkî olan firma-
ların ilaçları teşkil etmektedir. Karları da ortalama olarak 100
milyon lira civarındadır. Bu neticeye göre tahminen 85 mil-
yon lira civarında bir döviz kaybı husule selivör demektir.
Bu rakamlarda üçeş ekok veya fazla olabilir ki, bu mühim
değildir. Mühim olan işin esasıdır. Bu duruma göre döviz
kaybına sebep olma nispeti patent ile çabıyan ilaç firmaların-
da 17 — 30 defa daha az olmakta, yerli imalâta ise hiç ol-
mamaktadır.

Bu kısa izabattan sonra çok aşikâr ve acı bir netice mey-
dana çıkar ki, Türk hekimî, Eczacı ve bu işle meşgul olan
idarecilere büyük bir milli vazife düşmektedir: Önce yerli
firmalarının ilaçlarını, sonra patent ismi ile çıkarılanları
tercih etmek. Gereken ilaç bu iki çesit imalâta vukva o za-
man yabancı sermayenin iştirâkî olan firmaların ilaçlarını
kullanmak.

Bugün için yerli ilaç firmalarının patent ile çıkarılanlar
ile birlikte bir hekime günlük tedavi tatbikatında muvaffaki-
yet sağlayabilecek ilaçların yüzde 95 ini imâl edebilmektedir-
ler.

Hakikatın bir ifadesi olan bu beyandan sonra Milli dâ-
valarımızda daima önderlik etmiş olan Türk Hekimlerine vî-
ne milli bir vazife düşmektedir: Döviz kaybını asgarîye indire-
cek ilaçları kullanmak. Bugünkü durumumuzla iktisaden
zeri kalın bir Devlet etiketi altında her hususta iktisaden ıstı-
rap çektiğimiz bir devirde Petrol Dâvası, Turizm dâvası,
Eğitim dâvası, Tonrak reformu... gibi bir sürü milli dâvalarımız
vanında bir de milli ilaç dâvası vardır. Milli ilaç dâ-
vasında tek bir kalemede, hiçbir maddî yatırıma ihtivaç gös-
termeden senede 100 milyon liranın üzerinde döviz tasarrufu
sağlanabilecek milli bir vazifeyi Türk milletini Türk hekimî ve
eczacılarından beklemektir. Tedbir basit, zaman kısa, ka-
zanç ise çok büyük olacaktır. Yeter ki ilâhîler kalemlerini
oyunırken milli duygu ve vicdanlarımızın coşku dinletmeler.

DR. M. ALI UZALP

**REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!**

**BASIN
İLAN KURUMU**

**YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.**

Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

**ŞİDDETLİ
BAŞ
AĞRILARINA
KARŞI
GRİPİN**

*Basarı ile
kullanılır!*

GRİPİN

GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

YÖN

**HAFTALIK FIKIR VE
SANAT GAZETESİ**

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu
— Mümtaz Soyse — Doğan Avcıoğlu
İzciyar Sahin ve Sorumlu Yazı
İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Resulüğü yer: Güneş Matbaacılık
T. A. Ş.

ADRES : Yazı İşleri : Süreç
sokak No: 16/6 Yarı-
çentiz - A N K A R A
Telefon: 17 80 80 - İstanbul Büro-
su (Satış) İktis ve Abone İşleri: Mol.
İsafenarî Sok. No. 32 Cağaloğlu - İst.
İstanbul Tel: 22 96 70 - Posta Kutu-
su 512 İstanbul.

ABONE : Her yıl 42 sayı 60
T.L. AİD aylık 20 sa-
yı 30.- İ.L. Üç aylık
(13 sayı) 18.- İ.L. dır Yurt dışı
abonmanlarda bu ücretlere ayrıca
posta pulu ücreti kadar ilâve yapılır.
Geçmiş sayıların fiyatı 2.00 T.L.'dir.

Herz etünde centil.
mü 28.- İ.L. dır «G.
reklâmıarla diğer dâvalar için özel
indirimler yapılır. Her ve reklamla-
rın faydalanmasından ötürü hiçbir
sorumluluk yüklenilmez.

BAKIŞ

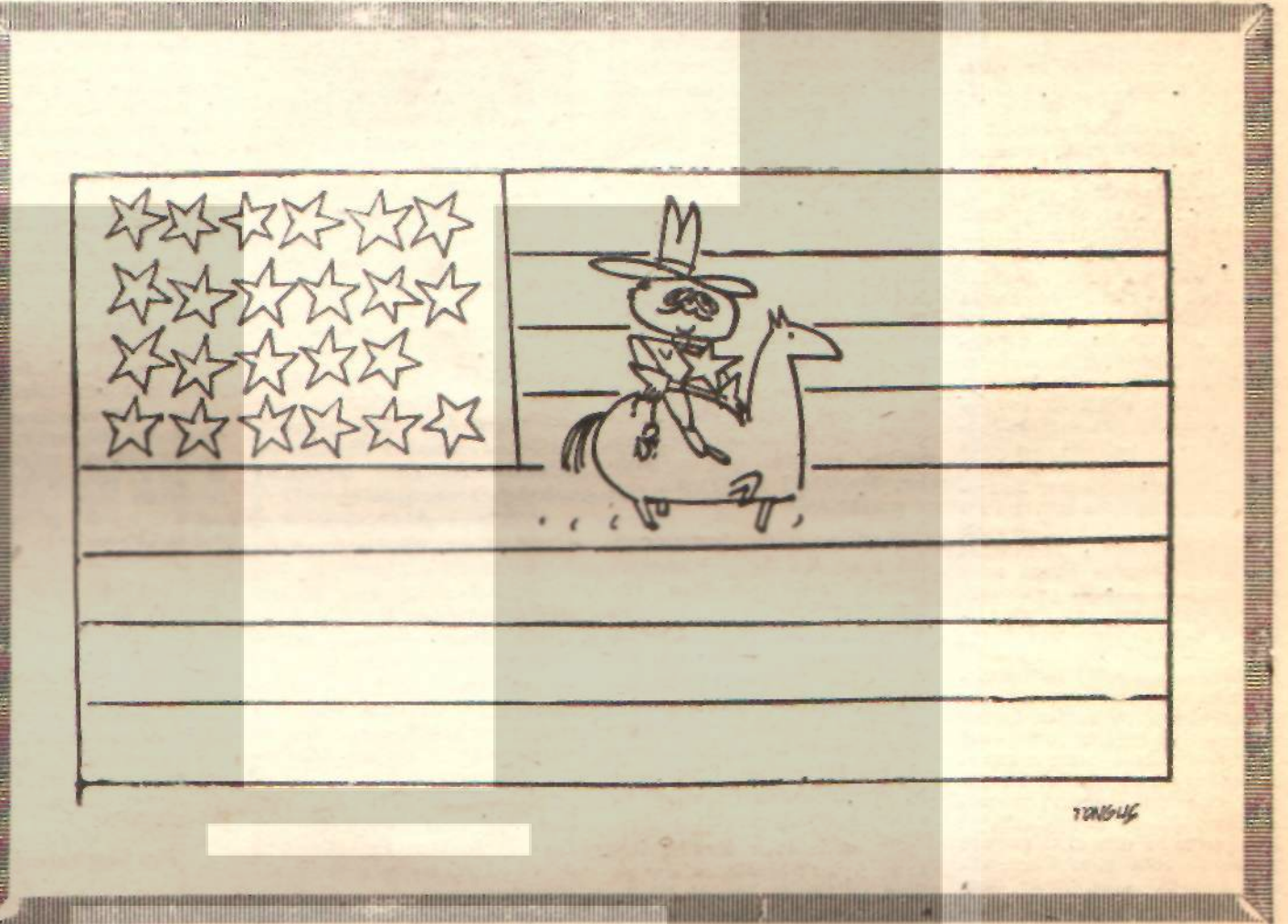
Marksizm

Komünizmin «K» sından habersiz ortaokul öğrencisinin komünizm propagandası yapmak suçuyla cezaevinde saçları traş edilirken, 14 Mart 1966 tarihli Le Monde gazetesi Fransada devamlı tertiplenen «Marksist Düşünce Haftası» hakkında şu haberi veriyordu:

«Dinleyici sayısı, koltuk sayısından çok fazlaydı. Dinleyicilerin kimisi ayakta idi, kimisi yere oturmuştu. Orkestraya ayrılan basık yer bile işgal edilmişti. Çoğu liseli, ya da öğrenci olan beş bin genç, ekseriya not alarak, Cuma gecesi Mutualite'de, (Marksist Düşünce Haftası) nın, (Özgürlüğün Felsefi Meseleleri) konulu tartışmasını izliyordu.»

Toplantıda, Marksist İncelemeler ve Araştırmalar Merkezi Direktörü Roger Garaudy ve birçok ünlü marksist ile birlikte bir protestan rahip - André Dumas -, bir katolik üniversite hocası - d'Harcourt - tartıştılar. Garaudy, Komünist Partisinin, sosyalizmin inşasında çok partililiği, plüralizmi kabul ettiğini anlattı. Bunun devlet ve parti arasında bir ayrımı zorunlu kıldığını belirtti. Ateizmin devlet dini yapılmasının ilkelere aykırı olduğunu söyledi. Protestan rahibin, kolektif kurulum biçiminde anladığı marksist özgürlük görüşünün, bütün bireysel özgürlük meselelerini çözmeye yetmeyeceği yolundaki en dışkelerini cevaplandırarak. Ve beş bin genç öğrenci, komünistlerin, katolik ve protestan aydınlar ve din adamları ile yaptıkları tartışmayı notlar olarak izlediler.

Bu tabloyu, bizde polis ve savcının çizdiği «taş devri» manzarası ile karşılaştıracak değiliz. Ünlü lügat Larousse'u, «rus» hecesi geçiyor diye suç delili yapan ve kırmızı ışık altında gitar çalmayı komünizm propagandası sayan polis zihniyetiyle «komünist avı»na çıkan iktidara da söyleyeceğimize bir şey yok. Uyanış halinde bir Türkiye'de, köhne toplumsal yapılar ile bundan yararlananların savunuculuğuna talip olanların, bir komünistlik fırtınasıyla, ortalığı toz-dumana katmaktan başka çareleri bulunmadığı açıktır. Öte yandan Sam Amca da en büyük aferini, komünistlik konusunda en çok yaygara koparan müttefikine vermektedir. New York'ta çıkan Nation dergisinin deyimi ile, «Komünizme karşı girişilen haçlı seferinde, Amerikaya katılan her ül-

kede mutlu azınlığın refahı garantilenmiş olmaktadır». Antikomünizm adı verilen bu refah ve güvenlik sigortasına, mutlu azınlığa bir cankurtaran umudü gibi sarılması ve gücü yettiği ölçüde bir takım işler karıştırmasını, fazla abnormal saymamak gerekir. Ama hiç değilse Üniversitenin, Marksizm ve Komünizm konusunda, «Larousse»cu polisin kör taassubundan kurtulmasını beklemek hakkımızdır. Komünizm propagandasını tesbitle görevlendirilen bazı Üniversite profesörlerinin hazırladıkları bilirkiş raporları, tam bilgisizlik örnekleridir. Marksizm hakkında en ufak bilgisi olmadığını belli eden bir profesör, «marksist doktrine sadakat» ölçüsüne göre, komünistlik fetvası verebilmektedir.

Bilirkiş raporlarının uyandırdığı merakla, bir kaç ders kitabını karıştırdık ve üniversitelerde marksizmin nasıl okutulduğunu anlamaya çalıştık. Gördük ki, üniversitelerde, öğrencilere sunulan marksizmin en kötü cinsten tahrifatından ibarettir: İnsandan önce ve insan bilincinin dışında objektif bir gerçek bulunduğunu ileri süren ve bilim-

sel araştırmalarla doğrulanan maddeci görüş, en adi cinsten bir maddeye tapma gibi gösterilmektedir. Marksizm, her şeyi madde ile, ekonomi ile açıklayan, fikrin ve düşüncenin rolünü reddeden, tek taraflı, mekanik oluşların savunucusu bir taassup halinde takdim olunmaktadır. Kitaplarda Marks'ın fikirlerine değil, marksizmin kasıtlı tahrifatına yer verilmektedir.

Fransada «Marksist Düşünce Haftası»na katılan lise öğrencilerinin, bu kitapları yazan ünlü profesörlere, marksizmden kocaman birer sıfır vermeye yetkileri vardır. Bırakalım Fransayı, ama marksizmin hiç değilse Amerikan üniversitelerindeki kadar Türkiye'de okutulmasını istemek hakkımızdır. Şu sebeple ki, marksizmi bilmeden sosyal bilimlere, çağımızı, tarihimizi ve Türkiye'nin kalkınma meselelerini zerrece anlamaya imkân yoktur. Marksizmin insafsız eleştiricisi Columbia Üniversitesi profesörlerinden müteveffa C. Wright Mills, «Ondokuzuncu Yüzyıl ortasından

beri, sosyal düşünce tarihi, Marks'ın fikirlerini anlamadan anlaşılabilir... Marks'ın fikirlerini hesaba katmadan önemli hiç bir milletin tarihi bilinemez» derken mübalâga ediyor değildir. Bugün ciddi bir Türk tarihi yazılmadıysa, Türkiye'nin sosyal yapıları ve bu yapıların evrimi hakkında çok az şey bilmiyorsa, ekonomik ve sosyal meselelerimizde toplu, sistemli ve aydınlatıcı bir görüş ortaya konulamadıysa, bunda marksizm konusundaki bilgisizliğimizin büyük payı vardır.

Üniversitelerimiz, marksizmi bilmeyen profesörlerin elinde modern görünüşlü medreseler olarak kalmaya mahkûmdur. Medreselikten kurtulma yolunda atılacak ilk adım, üniversitelerimizde, marksist araştırma enstitüleri kurulması teşkil edecektir.

Kırmızı ışık altında gitar çalmanın komünistlik sayıldığı ve Mülkiye'nin basılmasına cür'et edildiği şu günlerde dahi, bu gerçeği belirtmenin faydalı olacağı inancındayız.

Doğan Avcıoğlu

MÜLKİYE'YE SALDIRIMAK TEKİN DEĞİLDİR!

İstemezükçülerin baskın ve saldırı teşebbüsü

Bütçeden beslenen ve iktidar partisinin koruyucu «nefes» ini sırtlarında hissederek yüreklenen «istememezükçü gruplar», son günlerde «komünizmle mücadele» bahanesiyle taşlı-sopalı baskın ve saldırı hareketlerine hız verdiler.

Parlamento yenilgilerinden ve Mülkiye ziyaretiyle bol bol «özgürlük» edebiyatından sonra, Menderes müteahhitleri basınının verdiği işaretlerle saldırılara girişileceği esasen anlaşılmişti. Bu sebeptendir ki, haftanın başındaki Mülkiye'ye saldırı ve ortasındaki «TMTF baskını», olağanüstü olay vasfını kazanmamaktadır.

Sabah erken kalkan bir «istememezükçü grup», AP'li basınım tabirleriyle «Atilla Kılıçoğlu'nun başkanlığında TMTF binasını basmış ve içerdeki bir iki yöneticili dışarıya çıkararak Federasyonu fethetmişlerdir». Ama ne var ki, «fâtihler» in zafer şenliği uzun sürmemiştir. TMTF İkinci Başkanı Cavit Savaş ve arkadaşları, «kanunlar üstü yetkilerle mücehhez bu fâtihler» kanun adamlarına şikâyet etmişler ve binaya zorla girenlerin çıkarılmasını istemişlerdir. Olay yerine gönderilen çok sayıda polis kuvveti, herhalde çalışma metodlarının bir icabı olarak, Federasyonun zaptedilicileri dışarıya çıkarılmaya teşebbüs yerine, binayı bir kordon altına almayı tercih etmişlerdir. Bu arada olay duyulmuş ve çok kısa zamanda TMTF'in önünde 200 - 300 öğrenci birikmiştir. Federasyon yetkilileri, polisin binaya zorla girenleri hâlâ çıkarmamaları karşısında, polis âmirlerine «on dakikaya kadar binanın boşaltılmasını, aksi halde kendilerinin bu işi yapmak zorunda kalacaklarını» bildirmişlerdir. Sirenin sonunda, biriken öğrenciler, kordonu aşmış ve fâtihler tarafından içerden kilitlenen demir kapıyı zorlamaya başlamışlardır. Bu durum karşısında, içerdeki istemezükçüler, kabadayca girdikleri ön kapı yerine bu defa arka kapıdan gizlice ve polis himayesinde «fırlar» zorunda kalmışlardır. Ama ne yazık ki, bu hal sabrı taşan öğrencilerin dikkatinden kaçmamış ve polisin cop kullanılarak olayı önlemeye gayret göstermesine rağmen, fâtihler epesice tartaklanmışlardır.

Baskınla Federasyonun fethetme oyununun ilk perdesi böylece kapanmıştır. İstememezükçülere göre, Federasyon, CHP ve solcuları hizmet etmekte ve bu sebeple de mesruiyetini kaybetmiş olmaktadır. Yani, «basılması ve yöneticilerinin kapı dışarı atılması» caizdir!

Federasyonun İkinci Başkanı Cavit Savaş'a göre ise, «Olay, bir tertibin sonucudur. Federasyonun yayınladığı son bildiriye, gençlik dikakti, komünizmle mücadele adı altında oynanan oyuna çekilmiş, yurt sorunlarına gerçek çözüm yolları getiremeyenlerin memleketi anarşiye sürüklediklerini belirtmiştik. Bu olay, bildirimize gerici ve tutucu çevrelerin vermeye yeltendikleri bir cevaptan ibarettir.»

Baskın!

Yaşar Kemal'in deyimi ile «komik terör», son günlerde baskını daha da artırdı. Bütçeden beslenen iktidara yakın gruplar, açık oturum ve konferansları da sabote etmeyi denediler. Geçen hafta Cumartesi günü Muammer Aksoy'u yuhalamak için konferansın yapılacağı Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine gelen AP komandoları, alman tedbirler sayesinde seslerini çıkaramayınca, bu kez, başarısızlıklarının da bilemediği marifetlerini Salı günü

Mehmet Ali Aybar'ın verdiği konferansta gösterdiler.

İlanlar konferans saatini 16.30' olarak gösteriyordu ama, konferans salonunun kapısı saat 14'ten itibaren bozkurt rozetli ve çoğu öğrencilikle ilgili olmayan «istememezükçü»lerle dolmuştu. Kalabalık, Mehmet Ali Aybar'ı konuşurmamak kararındaydı ve salona her zamankinden daha kalabalık olarak gelmişlerdi. Aralarında Demokrat Partinin Orhan Sakarya'sı ile Adalet Partisi Gençlik Kolu yöneticileri ve Siyasal Bilgiler Fakültesi karşılarında açılan Milliyetçiler Derneği üyeleri göze çarpıyordu. Bunlar paltolarının altında sopalar taşıyorlar ve yanlarında getirdikleri «hodri meydan» bakışlı orta yaşlı tiplerin kulaklarına mânâlı kelimeler fısıldıyarak gülmüşüyorlardı. Konferansı düzenleyen Fikir Kulübü yöneticileri ise, Mülkiye'ye bir saldırıya ihtimal vermedikleri için kantinde konferans saatini bekliyorlardı. Bu arada kalabalık, konferans salonunun camlarını kırarak içeriye doldu. «İstememezükçü»ler konferans salonunu zaptettiler. Anlaşılan genç partizanlar, Meclisteki büyüklerini aratmıyacaklardı.

Bu arada akılları başlarına gelen Fikir Kulübü yöneticileri, kendilerine yardımcı gelen Hukukçu arkadaşlarıyla faaliyete girerek salona gerçek öğrencileri sokmaya çalışıyorlardı. Fakat esasen küçük olan salon kendilerine «mukaddesatçı» adını da veren kalabalık tarafından doldurulmuş, öğrenciler salonun dışında kalmışlardı. Fikir Kulübü yöneticilerinin iyi niyeti, bir tertibi kolaylaştırmıştı.

Bu arada Fikir Kulübü Başkanı, Aybar'ı Meclis'ten alıp geliyor ve kapıda Siyasal Bilgiler ve Hukuk öğrencilerinden kurulu bir manga ile karşılaşıyordu. Aybar, bu sıkı kordon arasında kalabalık koridoru geçerken sâkin ve mütebessim yürüyordu. Aybar, salona girişinde alkış ve yuhalarla selâmlandı. Fikir Kulübü yöneticilerinin konuşmasından sonra, Mehmet Ali Aybar gürlütüler arasında kürsüye çıktı. Fakat daha ağızını açar açmaz saldırgan grubun çılgınlığıyla karşılaştı. Aybar, saldırgan gruba hitaben, aralarında art niyetli kişilerin bulunacağını sanmadığını, gençlerin yurt sorunlarını olgunluk içinde dinleyeceğini söylediysede, «istememezükçü»ler Aybar'ın bu görüşünü derhal tekip ettiler. Bundan sonra Fikir Kulübü Federasyonu Başkanı Hüseyin Ergün bir konuşma yaparak ortalığı yatıştırmak istedi. Ancak saldırganlar kararlı gelmişlerdi. Aybar tekerâz söz alarak Osmanlılardan bu güne kadar rejim sorunlarını anlatmaya başladı. Osmanlı devletindeki toprak mülkiyetinin niteliğini anlatarak sanayi devriminin etkilerini açıklıyordu. Bu bilimsel açıklamaları pek anlamayan saldırganlar bir süre sustular. Ancak içlerinden bazı meraklılar, birbirlerine sözü geçen sanayi devriminin «Rus devrimi» olduğunu söyleyerek Aybar'ın komünist propagandası yapıp yapmadığını soruyorlardı. Bu sessizlik, saldırgan grubun «Moskova'ya... Moskova'ya»

Siyasal Bilgiler Fakültesinde polis kordonu
Acı hatıralar

tempoları tutmaya başlamasına kadar sürdü. Bununla yetinmeyenler, sandalyeleri sağa sola fırlatmaya koyuldular. Birden orta lık karıştı. Koridor ve bahçede yer yer kanlı boğuşmalar bir süre devam etti. Polis hazır kuvveti olay yerine gelerek barikat kurdu. Ancak saldırganlar yoldan topladıkları taşları S.B.F. binasına atıyorlardı. Öğrencilerin bu konuda gerekli tecrübeleri vardı, 27 Mayıs öncesinde de bu duvarlara kurşunlar atılmıştı...

Polis döğüşen iki grup arasına girince Siyasal Bilgiler öğrencileri «Mülkiye Marşı'nı söylüyor, saldırganlar ise «kahrolsun komünistler» diye bağıtıyorlardı. Aralarında bazıları da Hukuk Fakültesine girerek tanıdıkları solumları arıyorlardı.

Mülkiye'ye saldırı geniş tepkilere yol açtı. SBF Öğrenci Cemiyeti ile Fikir Kulübü ve Toplumcular Derneği ortak bir bildiri yayınladılar. Üçlü bildiriye «Polis, dolaylı şekilde saldırganları desteklemiştir» deniliyor ve belirtiliyordu ki «Komünizm fobisi yaratarak onu aldatan ve bu şereflî camiaya tecavüze yeltenen malûm zihniyete karşısında birleşmiş bir iletici vatansever Mülkiye vardır». Hukuk Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanı Erol Ertuğrul da «Türkiye, taş ve sopa ile çözümlenemeyecek bir özgürlük savaşı içindedir. Bu, satılmışlar ile satılmamışların savaşıdır. Gerçek vatanseverler bu savaşta belli olacaktır» diyorlardı.

Barış Derneği bildirisinde ise «Düşüncemize saygısızlığın acı ve kanlı bir örneğini gördük. Kuklaların ve oynatıcılarının sonlarını çok karanlık görüyoruz» cümlesi vardı.

Olay, SBF öğretim üyelerinin çok sert tepkilerine yol açtı. Saldırdan bir gün sonra yapılan Profesörler Kurulu toplantısında «Dekan Armaoğlu tüzirletme uğradı. Fakültenin eski öğretim üyelerinden Aydın Yalçın'ın davet edilerek özgürlüğe indirilen bu darbenin muhasebesinin yapılması istendi. Başbakan ve İçişleri Bakanının protesto edilmesi, polisin sert takbihi talep edildi. Hava çok gergindi ve Dekan, durumunu «eyyame» ların destekleyici müdahaleleriyle kurtardı, yayınlanmasını kararlaştırılan bildiri-nin dozu biraz yumuşatılabildi.

Oyunun ilk perdesi böylece tamamlandı. Ama daha önceki olayların da gösterdiği üzere, Mülkiye'ye saldırmak tekin değildi.

Bildiri.

TMTF, teksir yoluyla basılan bildiriyi, üniversite ve yölssek okullarda dağıttı. Bildiri-de, «komünizmle mücadele» bahanesiyle memleketin bir anarşiye doğru sürüklenmek tehlikesiyle

karşılaştığı bildirilmekte, toprak reformu, petrolün millileştirilmesi, dış ticaret ve bankacılığın devletleştirilmesi, Atatürkçü dış politikaya dönüş ve işçi hakları gibi konuları savunmak ile komünizm arasında rabıta kurma gayretleri yerilmektedir.

Bildiride, devamla şöyle denilmektedir:

«Atatürkçü üniversiteler arkadaşları! Belirli bazı zümreler, toplumu, mazmun temel sorunlarına ciddi çözüm yolları aramak yerine, dik-katle-i başka yönere toplama yolunu seçmişlerdir. Ve işte bu politika izlenirken de Gençlik ve Ay-dınlar hem hedef, hem de figüran olarak seçilmişlerdir.

Senin asil inançlarını tahrik ve ömürmez isteyenler bulunabilir. Olayları basiret ve soğukkanlılıkla izle! Ve unutmak ki, komünizmi önlemenin yolu, fikrin ötesinde taş ve sopa gösteriler değil, köklü ekonomik tedbirlerdir. Ak-ti, Faşizmin ta kendisidir!...

Ülküçü genç arkadaşları! Memleket üzerinde hiç yoktan yaratılan bu zulüm gayretkesilikleri ve siyasi oyunlar karşısında 28 Nisan bir kez daha bütün onuruyla kıldın-aya hazırlanan hakka, adalete âşk ve toplum menfaatlerine ken-disini adanmış, senin gerçek temsil-cin Türkiye Milli Talebe Federas-yonunun olayların akışına bağlı olarak yayınıyacağı bildirileri sâ-kînetle bekle.

Parlamentoda buhran

Muhalefet haklarını korumak ta titiz bir Anayasaya göre kurulmuş beş muhalefet partili Meclis'te, çoğunluğun istediği kanunu geçirmesinin son derece güç olduğunu, Demirel bu hafta bir kere daha tecrübeyle anladı. Geçen bir haftalık fas-lada Demirel otokritik yapmış-tı: AP milletvekilleri sınırlarına hâkim olurlar ve tam mevcut-la salonda bulunurlarsa, istenen kanunlar pekâlâ çıkartılabildi. İstanbul iş çevrelerinden gelen Akbank İdare Meclisi Başkanı Ahmet Dalli ve arkadaşlarında ifadesini bulan «Vazgeç bu-sev-dadan» tekliflerini, Demirel kendine güveni tam, büyük li-der pozisyonla geçiştirmişti.

Kısa bir sürede Akbankta mevduat ve kredi rekorunu kı-rarak gücünü iş çevrelerine ka-bul ettiren Ahmet Dalli ve ar-kasındakiler, «Nihayet sekiz on senatörlük fazla kazanacağız. Bunun için göze alınan riziko çok büyük» diyorlardı. Ama De-mirel için mesele, çoktan 8-10 koltuk kavgası hudutlarını aş-mıştır. AP Genel Başkanının li-derliği bahis konusuydu. Parla-mentoda ilk meydan muhare-besini veriyordu. Kendisini Ce-belitarık'ı aşttıktan sonra ge-milerini yakmış Tanık gibi his-sediyordu. Durmak, düşmekti. Bu sebeple, Meclisin tatil haf-tasında, dehtengiz bir komü-nizmle mücadele kampanyasına girişerek, Mülkiyede entellektü-el temaslar kurarak AP grubu-

na liderliğini ispatladı. Genel kurmay bildirisini, AP Grubu-nun maneviyatını arttırmak iç-in kullandı.

Pazaritesi günü Meclis bu ha-va içinde çalışmaya başladı. Bô-lükbaşının «alamerikan» kur-nazlık ve karaborsacılık suçla-malarını, Coşkun Kurca'nın şid-detli tahrirlerini AP Grubu sô-kûnetle dinlemeye çalıştı. Ama Meclis Başkanlığında unutul-maz bir isim olarak kalmaya namzet Ahmet Bilgin, yine de AP'ileri çileden çıkarmasını bil-di. AP'nin hesabı Danıştay gen-sorusunu reddettikten sonra, A-dalet Bakanının bir önergesi ile Seçim Kanununu öne aldırarak ve bu işi bitirmektir. Ne var ki Bilgin, Dinger'in önergesini o-ya koymadı. Verilmiş 60 kadar gensoru ve genel görüşme öner-gesi vardı, önergeler daha önce okutulmuş da olsa, bunlar gö-rüşülmeden Seçim Kanununa geçilemezdi. Anayasa böyle ge-rektiriyordu. Nitekim ertesi gün de AP'iler, Anayasanın bu hük-müne boyun eğmek zorunda kal-dılar. Bütün yapabildikleri, ha-tiplerin konuşma sürelerini önce 15 dakikaya, sonra da 5 da-kikaya indirmek oldu. Muhale-fet ise gensoru imalatına baş-ladı. Her önergenin görüşülüp reddedilmesi asgari 1—1,5 saat zaman alacaktı. Bu yüzden eğ-lendeli sahneler de oluyordu. Muhalefetin zaman kaybettirme taktikine uymamak için AP ö-nergeleri aleyhine söz almıyor ve bu iş Çetin Altan'a kalıyordu. Çetin Altan, büyük zekası ile önergelerin «aleyhinde» konuşuyor ve AP'nin görevini ye-rine getiriyordu!... Bol sayıda gensoru imalatı, lider Demirel'i mayın tarlast içine düşmüş bir turistte çevirebilecekti.

Demirel'in gücünü ve imkân larını çok kötü tartışının yarat-tığı bu kanışıklık, mevcut şart-larda Parlamenter Sistemin kar-gılayıcı buhran da ortaya koy-maktadır. Oyle görünür ki bu dönemde parlamentonun ciddi bir çalışma yapması mümkün olmayacak, gerginleşen İktidar - Muhalefet ilişkileri, parlamento nun felce uğramasına yol aç-acaktır. Bu, şüphesiz yok ki buhranlı bir gidişin başlangıcıdır. Nitekim 27 Mayıs öncesi gün-lerinde «Türk milletinin haysi-yetine Güney Kore'lilerden çok daha düşkün olduğu yolundaki sözleri hafızalarda yer eden İsmet İnönü, CHP Grubunda yaptığı konuşmada ileride tek-rar hatırlanacak şu sözleri söy-ledi:

«Güç saatler geçiyoruz. De-mokrasie girişimimizden yirmi se-ne sonra, böyle güç devirlerden geçeceğimizi insan tahmin ede-mezdi. Türk Milleti, böyle bir talihisizliğe lâyık değildir.»

siyasi notlar

Gizli Yunanistan — ABD anlaşması!

Eski Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, Siyasal Bilgiler Fakültesinde az sayıda seçkin bir dinleyici önünde, «Dışişleri Teşkilatımız ve son yılların hâdiseleri ışığında dış politikamız» konusunda önemli bir konferans verdi.

Erkin, Yunanistanın Amerika veya İngiltere ile, belki de ikisiyle birlikte gizli bir anlaşma imzalamış bulunduğu ihtimali üzerinde durdu. Gizli bir anlaşmanın varlığını kesinlikle ispatlamak mümkün değildi. Fakat olayların gidişi, böyle bir gizli anlaşmanın varlığından kesinlikle şüphe etmeyi gerektiriyordu. Erkin, «Biz bu tertiplerle bir imperatorluk kaybetmiş milletiz. Onun için bu konuda yapılacak gizli tertipleri kolayca anlayacak durumdayız» diyordu. Erkin'e göre, İngiltere ve Amerika'nın, NATO silâhları ile donatılmış 10 bin Yunan askerinin Adaya çıkartılmasına göz yummaları, anlaşmaların ihlâline, Türklerin katledilmelerine rağmen, Türkiye'nin müdahalesini engellemeleri, Enosis'e yönelik bir politika izlemeleri üç devlet arasında gizli bir anlaşma bulunduğu ihtimalini vermektedir.»

Erkin sözlerine şöyle devam etti: «Yunanistan, müzakere masasına oturmadan Türkiye'nin Enosis'i baştan kabulünü şart saymaktadır. Türkiye'ye (kayıtsız, şartsız teslim ol) anlamına gelen bu teklifi, Yunanistan gizli bir anlaşma bulunmadıkça yapamaz gibi görüyor. Yunanistanın alabildiğine pazarlığı her gün görürsünüz, bizi ister istemez bu gizli anlaşmayı düşünmeye sürüklemektedir...»

İngiltere, buhrana bağandan beri iyi niyetten yoksun bulunduğu göstermiştir. İngiltere'nin Birleşmiş Milletlerde, cemimsellik konusunda başı çekmesi, öbür bazı devletler de arkasından sürüklenmiştir. NATO İyulerinin çekimserliği, tarafızlıca değil, haksız olan Yunanistanın yanında oy kullanmamasının ifadesidir. Müzafiklerin bu tutumu, NATO içinde o zamana kadar yapılan görüşmelere aykırıdır.»

Dışişleri Bakanı I. S. Çağlayangil ile eski Bakan Hasan İplik tarafından da izlenen konferansta, Erkin, çözümü yolu olarak Sovyetler Birliği ile dostluğun önemi üzerinde durdu ve Spaak'ın, Rusya federatif sistemden yana dönünce, (Tamam, Kıbrıs meselesi artık çözüldü) dediğini hatırlattı. Eskin, sözlerini şöyle tamamladı: «Rusyanın, Kıbrıs meselesinde Türkiye'ye gösterdiği yakınlığı, dostluğu göstermemiştir. Şayet müttefikler aynı anlayışı göstermiş olsalardı, Kıbrıs sorunu bugünkü çatalı ve tehlikeli durumda bulunmazdı. Bir gün Türkiye ve Yunanistan karşı karşıya gelir ve bir çatışma çıkarsa, bu, müttefiklerin federasyon tezini reddetmesi yüzünden olabilecektir... NATO tedavil edilmelidir. General de Gaulle'un taktığı yeni tavrı, Türkiye kendi çıkarları açısından değerlendirmeli ve Fransa ile ilişkilerini bu anlamda göz-

den geçirmelidir. Üçüncü Dünya devletleriyle ilgilenilmelidir.. Bulgaristan, Romanya, Polonya ve Rusya ile ilişkilerin geliştirilmesi zorunludur. Tarihi bağlarımız dolayısıyla Polonya ile ilişkiler kolayca düzeltilebilir. NATO ile ilişkilerimiz ise, ittifakta eşlik esasına dayanmalıdır.»

Müteahhitlerin basını

Menderes müteahhitlerinin ticari basını bir yandan «komünistlere ölüm» kampanyalarına hız verirken, öte yandan da, şantaj ve methiye yoluyla işlerini yürütmeye çalışmaktadırlar. Bu müteahhitlerin en ünlülerinden ve YÖN okuyucularının iyi tanıdığı İzzettin Turanlı'nın gazeteleri geçen hafta, tatlı ticaretlerine âlet olmaları Tekel Bakanına saldırdılar. Tekel Bakanı Tekin, bu şantaj kampanyasının nedenlerini Adalet gazetesinde şöyle açıklamıştır:

(18 Şubat Cuma günü Haber ve Son Baskı gazetelerinin sahibi İzzettin Turanlı mühim bir ihbar almış olduğunu belirterek bir muhabiri ile birlikte randevu talebinde bulunmuş ve bu talebi bakan tarafından kabul edilmiştir.

Bakanın odasında İzzettin Turanlı muhabiri ile birlikte oturduktan sonra Mıgırdiç Seliyefyan (Haber'i besleyen Menderes devri milyoner milletvekillerinden) adında bir gayri müslimin ithal ettiği 600 ton sac'a el konulduğunu söylemiş ve bunun savcılığa sevk edilip edilmeyeceğini sormuştur. Bakan da bu olaya bir müfettişin haklı olarak el koyduğunu, zira kotaya dahil gemi sacı ithal müsaadesi alınıp bunun yerine soba sacı getirildiğinin tesbit edildiğini ve durumun savcılığa bildirileceğini anlatmıştır. Bunun üzerine Seliyefyan ile yakınlığı bilinen gazeteci tahkikat yapan müfettişin, Bakanın yakını olduğunu Ege'de bütün avanslarının dağıtılmadığını söyleyerek aleyhte neşriyat yapacağını söylemiş ve Bakanın odasını terketmiştir.

NEŞRİYAT BAŞLIYOR

Bakana istediğini yaptıramayan gazeteci 21-22 Şubat tarihlerinde Haber gazetesinde İbrahim Tekinlekye'de neşriyata başlamıştır.

Son olarak da İsmail Şahin'in gazetesinde Bakan İbrahim Tekin'in Adana'da komiserlerinin yarım milyar lira vergi borcunu ertelendiğini ve Ege'nin piyasasında avansların dağıtılmadığını yazdığına, Gazetecinin bu neşriyatın mühim bir işaret sayan CHP'nin İbrahim Tekin Hanpoğlu da bir soru önergesi vermiştir.

Bakan Tekin olayı aplatıktan sonra bu iddiaların tamamen yalan olduğunu ifade ile şu cevabı vermiştir:

«Benim zamanında iddia edilen Bossa ve Güney Sanayi T.A.Ş.'nin hiçbir vergi borcu ertelenmemiştir.

1962 yılındanberi bütün hussusî sektörün ertelenen borcu 29 milyon 435 bin 962 lira 96 kuruş, resmi sektörünki ise 1958 den bu yana 66 milyon 489 bin 16 lira86 kuruştur. Bunların karşılığı da ya banka teminatıdır, yahut da birinci dereceden gayri menkul ipotegidir.

Ege'de avans dağıtılmadığı meselesine gelince Ege'de avans usulü yoktur. Müstahsile ise 150 milyon lira ödenmiştir.»

Okuyucularımızın da takdir edeceği gibi maksadı gazete çıkarmak değil gazeteleriyle korkak memurları tehdit ederek iş gördürmek olan İzzettin Turanlı bundan bir süre önce halen milletvekili bulunan bir gazeteci arkadaşımıza bir gün, bir umum

Mükerrer namussuzluklara dair

Bir tanıdık anlattı:

Birkaç yıl önce İngiltere'ye para göndermek isteyen bir akrabası, bu işleri yapan bir kaçakçıya başvurur. Kaçakçı dediyesek İstanbul'un en hareketli yerinde yazhanesi olan ünlü bir kişi...

— Kaç para yollamak istiyorsunuz?

— Beş bin.

— Hangi adrese?

Para yollamak isteyen kişi parayı verir, adresi yazdırır. Ve sonra da içine bir kuşku düşer. Elbette kaçak yollanacak para için mabuz istenmez... Ama ne yapmalı? Kaçakçı, kurt olduğu için müsterisinin endişesini anlar, ve der ki:

— Beyim, merak etmeyiniz! Paranız bir kaç gün içinde muhakkak yerine gidecektir. Biz namussuzca bir iş yaptığımız için namussuza davranmak zorundayız. Çünkü namussuzluk bir ikinci namussuzluğu kaldırmaz.

Hikâyeyi dinledikten sonra uzun süre bu lafı unutamadım. «Namussuzluk bir ikinci namussuzluğu kaldırmaz» diyor adam. Ve büyük bir gerçekçi ifade ediyor. Zira eğer kaçakçı mükerrer namussuzluklar yapar da aldığı paraları yerine teslim etmezse kurduğu namussuzluk düzeni kısa süre içinde yıkılacaktır.

Kapitalizm bir ahlâksızlık düzenidir. Ve şüphesiz bir zaman sonra bütün dünya sosyalizme geçecektir. İnsanlık tarihinin bir aşaması, ve sosyalizme geçişin bir basamağıdır kapitalizm... Tarih sayfaları arasında kalacak ve tıpkı kölelik çağı gibi öğrencilere okutulacaktır. Bugünkü insan kölelik devrinin ahlâk kurallarını nasıl ahlâk dışı buluyorsa; yarınki insan kapitalist toplumun ahlâk kurallarını ahlâk dışı bulacaktır. Düşününüz ki, kölelik toplumunun şerefli ve namuslu sayılan en müteber kişileri evlerinde köleler çalıştırır, ihtiyaçları olduğu zaman köle alırlardı. Bir zaman gelecek ve insanlar, kapitalist toplumun müteber kapitalistlerinin fabrikalarında işçi çalıştırdıklarını tarih kitaplarında masallar gibi okuyacaklardır. İnsan köleliği gibi emek köleliği de tarihe karşacaktır. Kimse kimsenin kaptısında emekçi olmayacaktır. Bir üretim aracıma sahip çıkmak ve bazı insanların yanında çalıştırmak isteyenlere büyük ahlâksız gözüyle bakılacaktır.

Kapitalist üretim biçimlerinin yarattığı ahlâk kuralları elbette sosyalist toplumun insanları için ahlâksızdır.

Ancak kapitalist toplumun kuralları bir sosyalistin gözünde namussuzluk sayılsa bile kapitalist toplumun kendi namus ve ahlâk prensiplerine göre bazı hükümlere ulaşmak da bir ayrı zorunluktur.

Zira kapitalist toplumun tüm değer yargılarını eleştirmek başka şeydir; kapitalist toplumun ahlâk ve namus kuralları içinde yaşamak başka şeydir.

Elle tutulur bir olayla fikrimizi anlatalım: Türkiye'de yerli iş adamlarıyla Amerikan iş adamları elele verip bir şirket kuruyorlar. Bu şirkete devlet de ortak. Ve şir-

müdür aleyhinde yarı yarıdır, ikinci gün işi görüldükten sonra bunun tamamen ziddini yazmasını ve umum müdürün resminin gazetesine konmasını teklif edin ce basın ahlâkına sahip bu gazeteci arkadaş tarafından reddedilmiştir.)

Ünlü Adalet gazetesinin yazdığı bu marifetlere eklenecek bir şey yoktur.

Sağlık Bakanlığı hovardalıkları

Sağlık Bakanlığının toptan satın almaları gerçekleştirme görevi bir Donatım Genel Müdürlüğü vardır. Genel Müdürlük, o tarihe kadar perakende yürütülen ilaç mübayaasına 1965'te girmiştir. 1965'te 4 milyon 945 bin lira muhammen bedelli 223 kalem ilaç alınmıştır. Bu ilaçlara 3 milyon 980 bin lira ödenerek 965 bin lira tasarruf sağlanmıştır.

Bu arada görülmüştür ki perakendecilik metodu uygulanınca, kullanma yeri olmayan ihtiyaç fazlası ilaçlar alınmaktadır. Bu ilaçlar, ambalaj ve ulaştırma masrafları yapılarak Ankara'ya yollanmış ve orada kal işlemleri yapılarak imha edilmiştir. İmha edil-

ketin sermayesinin büyük kısmı devlet hazinesinden çıkmıştır.

Yerli özel müteşebbis, devlet hazinesinin parasını kullanarak nurlu ufuklara kanatlanacaktır.

Devlet kendisine bütün imkânları açmaktadır, kefil olmaktadır, teminat vermektedir, mamullerini pahalıya satmasını sağlamaktadır. Öylesine ki, kurulan şirket Türkiye'de yüksek fiyattan satış yapan imtiyazlı bir tekel haline gelmektedir.

Böyle olmasına rağmen şirketin daha kuruluş hazırlıklarında başlayarak yolsuzluklar birbirini kovalamaya başlarsa, bu tutumun adı nedir?

ELBETTE MÜKERRER NAMUSSUZLUK DENİR BÖYLESİNE...

Türkiye bir yolsuzluklar ülkesi haline gelmiştir. Gün geçmiyor ki, bir yolsuzluk ortaya atılsın! Yağma ve soygun devri diye adlandırdığımız 1950-1960 arasındaki yolsuzlukları aratmıyacak işler çevirmek fırsatı 1960'ları sonra da kaçırılmamıştır. Çabuk sömürmek için sabırsızlanan iş adamları Türkiye'de kapitalizmin kurucusu olmak sıfatındadırlar; ancak bu öncülüğü yaparken sömürmek ve çalmak üstüne birbirleriyle yarışa girmişlerdir.

Kapitalizmin zaten mekanizmasında bulunan sömürmek ve çalmak niteliği yalnız kanunlu değil, kanunsuz da yürümektedir.

Ve namussuzluk bir ikinci namussuzlukla, ahlâksızlık bir ikinci ahlâksızlıkla perçinlenmektedir.

İşte 20. yüzyılda kapitalizmle kalkınma yolunu seçmiş bütün az gelişmiş ülkeler gibi Türkiye'nin talihsizliği de buradadır. Zaten bir namussuzluk düzeni olarak yarıcağ insanın reddettiği kapitalizm, kendi namus ve ahlâk kuralları içinde yürütülememektedir. Çünkü sermaye zayıf ve küçük; ve sermayedar sabırsız ve hırslıdır. Avrupalı ve Amerika'nın sermayeleri bir devlet bütçesi kadar büyümüş ve disipline girmiş yüz yıllık şirketlere karşı, az gelişmiş ülkelerde İkinci Dünya savaşından sonra kurulmuş geçkondü şirketleri namussuzluk düzeni içinde namussuzluk yaparak sermayeyi büyütmeye başlamışlardır.

Manzara budur. Ve az gelişmiş ülkelerde kapitalist kalkınma yolunun yarattığı çöküntü bundan doğmaktadır. Toplum içindeki değer yargılarını ve disiplini altüst eden ve yerine gansterlik, hırsızlık, soygunculuk olaylarını gözle görüldür elle tutulur biçimde oturtan fırtına bu yüzden herşeyi kökünden sallamaktadır.

Ve az gelişmiş ülkelerde kapitalizmin kendi yıkılışını kendi eliyle kısa sürede hazırlaması işte şu tek cümlede özetlenebilir:

— Namussuzluk bir ikinci namussuzluğu kaldırmaz.

İlhan Selçuk

satın almıştır! Bu çok tatlı alışveriş dolayısıyla firma, 20 bin lira teminatını yakmakta elbette bir sakınca görmemiştir. İş bu kadarla da bitmemektedir. Firma, Donatım Genel Müdürlüğüne emelini sunmuş, başka bir süflü malzemeyi de kazık fiyatlarla Bakanlığa satmayı bilmiştir. Mesela Donatım Genel Müdürlüğü ihale bedeli olan 4250 liraya karşılık, 10600 lira bedelle elektrokardiyograf âletleri İstanbul'da Bakanlığa satılmıştır. Seyyar akü ambalamları 3 bin lira yerine 8250 lira ödenmiştir. 20 bin liralık ekstansiyon masası 33 bin liraya alınmıştır. Firma, 225 sayılı kazauna aykırı olarak Donatım Genel Müdürlüğünü atlatmak sayısında yalnız altı kalem tıbbi teçhizatla 402 bin lira açıktan kâr sağlamıştır.

Ancak yolsuzlukla izah edilebilecek olan bu hovardalık, Donatım Genel Müdürlüğü tarafından Müsteşara duyurulmuştur. Müsteşar, Bakan uyarısını, fakat Bakan bile satın alma kararını imzalamıştır.

Bakan, Müsteşar ve Donatım Genel Müdürlüğü tarafından uyarıldığı halde, devlet bile zarara sokulmaktadır. Kesin belgeler dayanan bu hovardalığın hesabını, milletvekilleri Bakandan sormalıdır.

GERÇEK SAYGISI

MEN Çİ GÜYEM...

Fethi Naci

İşsizlik bir felâket halini almakta. Toprak, üzerinde yaşayanları besleyemiyor; köyden şehirlere akın olanca hızıyla devam ediyor. Ve şehirlere de sanayi alanına gerekli yatırım yapılarak yeni iş imkânları yaratılmadığı için yurttaşlarımız en ağır işlerde çalışmak üzere Avrupa'nın yolunu tutmaktalar. Az gelişmiş Türkiye'nin emekçileri ilerlemiş Avrupa'nın hizmetçiliğini yapmakta, sokaklarını süpürmektedir...

(Ne demek istiyormuş Ruhi Su Avrupa'daki işçilerimizin çöpçülüğü üzerine türkü düzerek! Çöpçü möpçü, döviz getiriyorlar ya! Onlar getirecek, biz kaç? İzz, size ne?)

Beş yüz bin köylü ailesinin toprağı yok. İki milyondan fazla köylü ailesinin toprağı kendilerine yetmiyor. Anayasa, topraksız ya da yeterli kadar toprağı olmayan köylülerin toprağına kavuşturulmasını emrediyor. Toprak reformu bir an önce yapılmalı, Anayasa köylere girmelidir.

(Atatürk'ü Lenin'le mukayese etmek ha! Kompozisyon ödevi yoluyla öğretmenlere komünizm propagandası! Bakmayın siz yaşının 15 olduğuna, atın içeri, kesin saçlarını, verin eline bir araba, kum taşın da aklı basma gelsin!)

Az gelişmiş ülkelerin belli başlı soyulma yolu dış ticarettir. Dış ticaretin halk yararına işler hale getirilmesi, gerçek bir kalkınmanın ilk şartlarından biridir. Bunun için dış ticareti devletleştirmek gerekir. Bankaları da, sigortaları da...

(Komünizmin kızılı da vardır, pembesi de vardır, moru da vardır, yeşili de! Komünistler bir bakarsınız milliyetçi olmuşlar, bir bakarsınız din adamı! Su uyur komünist uyumaz! Her taşın altında bir komünist vardır!)

Planlı kalkınma, sanayileşme, sosyal adalet, artan fiyatlar karşısında işçi ücretlerinin, memur maaşlarının yükseltilmesi zorunludur, okulsuz binlerce çocuk, dağ gibi yağın dış borçlar...

(Azıtlı bu herifler! Dini siyasete âlet ediyorlar! Yedi tamlık hücre teşkilâtı kuruyorlar! Batracaklar memleketi!)

Türkiyenin kalkınmasının birinci şartı tam bir millî bağımsızlıktır. Atatürk'ün deyişleriyle «istiklâlî tamdır. Türkiye Amerikan emperyalizminin yörüngesinden kurtulmadıkça ne sanayileşmemiz mümkündür, ne kalkınmamız, ne de dışarıya el açmaktan kurtulmamız! Yeni bir dünya içinde Türkiye gerçek yerini almıştır.

(Komünistler ihtilâl hazırlıyorlar! Yer altı ve yer üstü ve yer ortası faaliyetleri artmıştır! Nedir o beyannameler öyle? Bir de utanmadan bu beyannameleri CIA'nın hazırladığını iddia ederler! Yetti artık, derhal komünist avına başla! Komünist! Kom...)

Sevgili dost Orhan Kemal'e,

15 yaşındaki okul çocuğunu tevkif ettirerek Adalet Partisi iktidarını güvence altına alan komünistlerin bir komünist oyununa geldiklerini söylüyorlar. Sen artık veraltı faaliyetine başladığına göre haberin vardır bundan. Allah aşkına söyle, kim bu komünist?

F. N.

Prof. Aksoy'un konferansı

Prof. Muammer Aksoy, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi salonunda geçen hafta sonunda «Türkiyede demokrasinin âkabeti» konulu bir konferans verdi. 27 Mayıs Millî Devrim Demegince düzenlenen konferans, ilgi çekici oldu. Az sayıda AP. şakşakçı zaman zaman Aksoy'un konuşmasını kesmeye, sözler atarak havayı elektrikleştirmeye uğraşmadı değil, ana salonu dolduran ve sessizliği korumasını bilenler, AP. vurucu kuvvetinin bir harekete girişmelerini, kavgaya karmalarını önlendi.

Prof. Aksoy konuşmasında şunları söyledi:

«Hürriyetler garanti altında değilse bir memleket, yapılan seçimler gerçek seçim değildir. O memlekette özgürlükler savunulmuyorsa, seçimlerin hiç bir şey sağlamadığını söylemek gerekir. Bu demektir ki, sadece seçimle hiç bir surette demokrasi sağlanamaz. Özgürlükten, düşünce özgürlüğünden yoksun bir toplumda demokrasi sahte, aldatıcı bir düzen haline düşer. İdare edenler seçimle geldikten sonra, dört yıl da olsa, dört ay da olsa, keyfi idareye girmişlerse orada da demokrasi denilemez. Bugün mahkemelerin bağımsızlığı, yargı organlarının kararlarının mutlak surette uygulanması demokrasinin temel haline gelmiştir. Tanınmış diktatörlerden çoğu da, seçime serbest seçimlerle gelmişlerdir. Bunların en çok bilinen örneği Hitlerdir.

Yönetim şekilleri hiç bir zaman amaç değildirler. Araçlardır. Bunlar, toplumu kalkındırmak, refaha kavuşturmak, özgürlüğe ulaştırmak için birer araçlardır. Bunun şartları ise toplumda «kavram» üzerine tartışma çıkacak, «buhran» ortaya çıkacaktır.

Gerçek bir demokraside, geniş halk kitlelerinin insan gibi yaşamak imkânlarına kavuşması, asgari imkânların sağlanması lazımdır. Aksi halde demokrasi sahtekar ve lüks bir rejim durumuna düşmüş olur.

Zamanımızda «demokrasi sosyal olmaya mecburdur. Aç kalma hürriyeti veya yıldızları sayarak köprü altında yatabilme hürriyeti diye bir şey olmaz.

Tanınmış bilim adamları da kabul etmektedirler ki, her bakımdan az gelişmiş, sömürgeleştikten yeni çıkmış memleketlerde demokrasiyi birden uygulamaya imkân yoktur. Herkes kendi kafası ile düşünür hale gelmedikçe, o memleketlerde demokrasinin yürüyebilmesi imkânsızdır.

Demokrat memleketleri üç kategoriye ayırmak mümkündür. Birinci grup, kalkınmada ileri geçmiş memleketlerdir. Bunları şu yüzündeki gemilere benzetebiliriz. İkinci grup memleketler, sömürgeleştikten yeni kurtulmuş memleketlerdir ki, bunlar su altındadır. Üçüncü grup memleketler ise, ne kalkınmış, ne de sömürgeleştikten yeni kurtulmuşlardır. Bunlar, Güney Amerika devletleri ile Orta Doğu memle-

ketleridir. Üçüncü kategoriye giren memleketler geminin tam su çizgisinde olduğu memleketlerdir. Kaptan ve içindekiler aklısız hareket ettikleri takdirde gemi batacaktır.»

Aksoy daha sonra, Türkiye'de 1960 öncesi iktidarı yapılan i-kazları nakletmiş, «Şartlar hazırlanırsa bütün hukukcular koro halinde haykırırlar ihtilâl olur, dedik. Belki ilgililer dinlerler diye bunları anlatıyoruz» diye eklemiştir. Muammer Aksoy, demokrasi zeminini hazırlanması ve hazırık devresi ile ilgili olarak, Atatürk'ün Türkiye'de yaptığı çalışmalar ve denemeleri kaydetmiş, 1960 dan sonra da, MBK nin demokrasiye gönülden taraftar olduğunu, 14'lerin de demokrasi zeminini hazırlamak için bir süre geçmesini istediklerini bildirerek «Hangi tarafın haklı olduğuna bugünlerde karar vermek imkânsızdır. Bunu tarih değerlendirecektir» demiştir. Aksoy, demokrasiyi yaralayıcı unsurlara dönerek şöyle devam etmiştir:

«İktisaden, fikren gelişmemiş, âk' düşünceye kavuşmamış taassubun körlüğü, dinin vicdanlara kalmadığı, siyaset adamının oy verenleri etkilediği herkesi kabul edilmektedir. 1961 Anayasası bunları düşünmüş ve tedbirler almıştır. Ancak, bu tedbirler elbette yeterli değildir. 1961 Anayasası, dinî politikaya âlet eden siyasî partilerin kapatılması âmir hükmünü koymuştur.

Buraya yuhalamak için gelenlere hitabediyorum. Dini istismar edenlerde samimi din bulunmaz. Atatürk'ün bütün devrimlerini temel diye ilân ettiği laiklik ilkesi Anayasada gerçek yerini bulmaya çalışmıştır.»

Aksoy, daha sonra Anayasaya giren yenilikleri ve kurumları bir bir saydı: «Demokrasi, sadece bir

Prof. Muammer Aksoy
«Bizden söylemesi...»

mutlu azınlık için değil, 32 milyon için görev yapacak hale getirildi» dedi ve şöyle devam etti: «Anayasa, bir memleket için iyi bir rejim kurulması için birinci şarttır. Fakat yeter şart değildir. O, na can verecek, Anayasa prensiplerine inanan insanlardır.»

Aksoy, 1961 Anayasasındaki prensiplerin kâğıt üstünde kaldığını, defterler açıldığını söyledi ve şunları ekledi:

«Eski devri yeniden yaratmak için gayret sarfedilmektedir. 1953-60 devresi yeniden yaratılmak istenmektedir. Anayasayı mümkün olduğu kadar kuru iskelet halinde bırakma hareketleri vardır. Bu yüzden Anayasamız Türk toplumuna getirecektir baltalanmaktadır.»

Bu sırada, sağ köşeye sıkışıp kalması gruptan bir ses çıktı: «Hocam, biraz da 1950 öncesinden bahset.»

Muammer Aksoy, soğukkanlılıkla söz atan çocuğa cevap verdi. A.P. ye olan sözlerine devam etti: «İktidar partisi, daha önce âk' kitap ve güneş'i değiştiriyor. Bir hayvan'ı yerine koyuyor.

Bununla ben eski devrin devamını diyorum. Şunu unutmamalıdır ki demokratik düzenin götürülebilmesi 1961 Anayasasının hükümlerine uymakla olur.

Bugün Atatürkçü ve devrimci öğrenciler ya gitmekte ya gitmek üzeredirler. Seçimlerde koruncu şekilde lâiklik ilkesi ihlâl edilmiştir. Şimdi de iktidara yakın veya iktidar organı gazeteleri her gün lâiklik ilkesine aykırı davranışta bulunmaktadır. Bunu anlamak için bu gazeteleri okunmaya lüzum da yok. Bayram Gazetesini bile okumak kâfi gelmeye başladı.

Bizim istediğimiz şudur: İstiyoruz ki, demokrasi gemisi bu memlekette bir kaç defa battı ise, yapılan işkârlara kulak asılmamasındandır. İktidar basını bugün, sonunda çıkacak bir affa güvenerek görülmemiş şekilde şeref ve haysiyetlere hücumlarda bulunmaktadır. Sadece bu durum

bile büyük bir kriz içinde bulunmamızı gerektirir nitelik taşımaktadır. Hâlen, 1961 Anayasası ne ruhu, ne sözü ile uygulanmamaktadır. Mekanizmalar işletilemez hale getirilmiştir. Bir kriz, bir buhran kendisini gösterirse, demokrasinin âkabeti tehlikeli olabilir. Tehlike atlatılınca iktidar edenlerin sözü küçümsenebilir. İktidar, muhalefeti, basını gençliği, aklımızı başımıza toplayalım. 1961 Anayasası ruhu ve sözü ile uygulanmaya çalışalım.

Balık baştan kokar. Evvelâ iktidar rejimi korusun. Bu rejimin devam edip etmemesi evvelâ onların tutumuna bağlıdır. İktidarlar eğer rejimi devam ettirmek istiyorlarsa, bindikleri dalı kesmemeleri lazımdır. Bunun için başta A.P. nin, D.P. nin devamı olduğu iddiasından vaz geçerek, Anayasayı uygulaması lazımdır. Sonu ne olur? Herhalde demokrasiye yazık olur. Söylenmesi bizden...»

General'in Johnson'a mektubu

General de Gaulle'ün Johnson'a ve öteki NATO müttetiklerine sunduğu muhtıra şöyledir:

«Yıllardan beri Fransız Hükümeti bir çok defa, dost hükümetlerle yapılan görüşmelerde ve açıkça, Kuzey Atlantik Antlaşması organizasyonunun, hâlen dünyaya hâkim olan şartları cevaplandıramadığını belirtmiştir. Bu şartlar, 1949 ve sonraki yılların şartları ile temelden ayrılmaktadır.

Gerçekten, Batı Dünyası ve özellikle Avrupa üzerine çöken ve anlaşmanın imzalanmasına yol açan tehditlerin mahiyeti değişmiştir. Tehditler, evvelce tasdikları âni ve tehlikeli vasfı yitmişlerdir. Öte yandan Avrupa ülkelerinin ekonomileri düzenli ve eski imkânlarını bulmuşlardır. Özellikle Fransa, kendini atomik silahlarla teçhiz etmiştir, bu silahların mahiyeti dahi entegrasyonu ihtimal dışı bırakmaktadır. Üçüncü olarak, Amerika'nın tekel durumunun rini alan Sovyetler Birliği ve ABD arasındaki nükleer denge, Batı savunmasının genel şartlarını değiştirmiştir. Nihayet, Avrupa'nın millîleştirmesi krizlerin merkezi olmaktan çıktığı bir vaktadır. Merkez, başka yerlere, özellikle Asya'ya kaymıştır. Aşıkâr ki bu yerlerde, Atlantik İttifakı üyelerinin hepsi, muhatap alınmış değildir.

Bu evrim, Fransız Hükümetini hiçbir şekilde, 4 Nisan 1949'da Washington'da imzalanmış anlaşmayı tartışma konusuna yapmaya sevketmemektedir. Başka bir deyişle, gelecek yıllarda, eğer Doğu-Batı ilişkilerini temelden değiştirecek olaylar vuku bulmazsa, Fransız Hükümeti 1969 yılında, Antlaşmanın 13. maddesi hükümlerine başvuracak değildir. İttifak, zaruri görüldüğü müddetçe devam etmelidir.

Bunu kesinlikle belirttikten sonra, organizasyon meselesi, yani anlaşmanın imzalanmasını takiben, gerek çok taraflı, gerek iki taraflı olarak yapılan anlaşmalar, kararlar, düzenlemeler ortaya çıkmaktadır. Fransız Hükümeti, bu organizasyonun, ihtiyaçlara artık cevap vermediği düşüncesindedir.

Şüphesiz düşünülebilir ki, mevcut hükümlerin hep birlikte değiştirilmesi için müzakerelere girilsin, Fransız Hükümeti, bu müzakerelerin tasavvur ettiği sonuca ulaşacağını dü-

şündürecektir. Böyle bir müzakereyi teklif etmekten memnuniyet duyacaktır. Maalesef her şey göstermektedir ki bu yolda bir teşebbüs başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Fransanın müttetikleri, statükonun muhafazasından, hattâ Fransa'nın bundan böyle kabul edilemez saydığı herşeyin takviyesinden yana oldukları itibahını vermişler, ya da bunu ifade etmişlerdir.

Bu durumda Fransa, kendi bakımından gerekli sonuçları çıkartmaya, yani gerekli görüldüğü tedbirleri almaya sevk edilmiştir. Bu tedbirler, kanımca, hiç bir şekilde İttifaka ve gerekirse müttetiklerinin yanında askeri operasyonlara itirake aytırı değildir.

Fransız Hükümeti, geçmişte de, NATO'ya tahsis edilmiş Akdeniz ve Atlantik deniz kuvvetleri için bahis konusu yolda tedbirler almıştır. Şimdi Avrupa Müttetik Kumandanlığına tahsis edilmiş Almanya'daki kara ve hava kuvvetleri söz konusudur. Fransa, bu tahsise son vermek niyetindedir. Bu karar, kuvvetlerinin tâbi olduğu ve NATO çerçevesinde katıldığı iki entegre kumandanlıktan aynı zamanda çekilmesini gerektirecektir. Bunlar Avrupa Müttetik Kuvvetleri Kumandanlığı ile Merkezi Avrupa Kumandanlığıdır. Böylece, iki kumandanlığın karargâhları, Fransız toprakları dışına çıkacaktır.

Bu tedbirlerin büttünlüyle uygulanması, tabii ki bir çok mesele getirecektir. Fransa Hükümeti, bu meseleleri sınırlı olarak müttetikleriyle tartışmaya hazırdır.»

Muhtıra bundan sonra, uygulama tedbirleri ile alınmaktadır.

Dolaylı Saldırı Anlaşması

Amerika ile yapılan ikili anlaşmalardan ilk planda feshi gerekenlerden biri, «Dolaylı Saldırı» ile ilgili anlaşmadır. Konya CHP Milletvekili Vefa Tanır, bu konuda genel görüşme açılmasını isteyen bir önergeyi Meclis Başkanlığına vermiştir. Ne var ki, «Grup Yönetim Kurulundan geçmeysi» dolayısıyla Vefa Tanır önergesini geri almak zorunda kalmıştır. Ümit etmek istiyoruz ki, CHP Grup Yönetim Kurulunun itirazı sadece bir usul meselesiyle ilgilidir ve önerge Grup Yönetim Kurulundan geçtikten sonra Meclis Başkanlığına iletilecektir.

Konya Milletvekilinin geri aldığı önergeyi, konunun önemi dolayısıyla aynen yayınlıyoruz:

«1965 seçimlerinden sonra siyasî bünyemizin yeniden bahrane bir safhaya girmiş olması, yer yer ve zaman zaman ihtilâl söylentilerinin huzur bozan sözlerin yeniden duyulmuş olması, bu arada iktidar kademesi büyük makyasta dostumuz ve mütefikimiz ABD'ne güvenen tarzda hareket ettirilen ortaya koymuş bulunması ve hatırlanan zaman (Türkiye'de bir daha 27 Mayıs beklenmez. Zira bu seferki başka türlü olur...) tarzında yaygınlaşan sözlerin altındaki iktidar partisinin: (Herhangi bir karışıklığı önlemek) konusunda ABD'ne güvendiğini ilhas ettirecek tarzda bir siyasî havanın memlekette estirilmekte bulunması gibi sebepler, artık bugün için Türkiye ile ABD arasındaki ikili anlaşmaların TBMM önünde etraflıca incelenip tartışılması zarureti ortaya çıkarılmaktadır. Ve bu son derece önemli konunun yeter derincede kamu oyu tarafından bilinemediği muhakkaktır.

Diğer taraftan, Türk Hükümeti adına devrin aslı Dışişleri Bakanı F. Rüstü Zorlu ile Amerikan temsilcisi arasında Ankara'da 5 Mart 1959 günü imzalanan (İSBİRLİĞİ ANLAŞMASI) hükümet Anayasaya aykırı olarak ve TBMM'nin tasdikinden geçirmeden bu anlaşmanın altıncı maddesi hükümlerine uyarak imza gününden itibaren yürürlüğe koymuştur.

Anlaşmanın TBMM tarafından onaylanması ise, 27 Mayıs 1960 ihtilalinden 13 gün evveline yani 14 Mayıs 1960 tarihinde rastlamaktadır. Mesruyetini kaybetmiş bir topluluğun zorba metodlarının hâkim bulunduğu ve terör havası estirdiği bir tarihte bahis konusu anlaşmanın TBMM tarafından onaylanması büyük bir mânâ ifade etmeyeceği açıktır. Diğer bir tabirle o günkü şartlar altında ve mezkûr tarihte bahis konusu zorba metodların işlendiği, Meclis çatısı altında yapılan bu tasarrufla normal teşriî tasarruf gözü ile bakmak mümkün değildir. Kanaatimizce muallel bir muameledir. Hiçbir suretle tartışılması yapılmamıştır.

Bu itibarla konunun enine boyuna ve etraflıca bugünkü şartlar da göz önünde tutularak tekrar incelenmesi ve tartışılmasının yapılmasında sayısız millî menfaatler bulunmaktadır. Genel Görüşme hakkındaki öneremizi böyle bir hukukî ve içtimai zarurete ve yüksek mil-

lî menfaatlerimizin korunması gayesine dayandırmaktadır.

Evvellâ belirtmek isteriz ki; Bahis konusu anlaşma 1958 Irak ihtilalinden sonra ve Irak'ın Bağdat Paktından ayrılmasını müteakip Orta Doğu'da yeniden istikrarı sağlamak kaygusu ile ve (Bağdat Paktına yeniden hayat vermek) amacı ile girilen siyasî teşebbüslerin eseridir.

Filhakika, 28 Temmuz 1958 günü Londra'da Türkiye, İngiltere, İran ve Pakistan Bakanları ile ABD, Dışişleri Bakanının iştirakiyle durum bu açıdan incelenmiş ve neticede Bağdat Paktına dahil olan üye devletler Amerika ile (Güvenlik ve Savunma konusunda işbirliği yapmayı) kararlaştırmışlardır. Bunun sonucu olarak üye devletlerden her biri hepsi de aynı mahiyette olmak üzere ayrı ayrı birer anlaşma yapmışlardır. Türkiye ile Amerika arasında sözü geçen anlaşmanın ösüzünde: (Üyelerin müşterek güvenliklerini idame ve doğrudan doğruya veya bitvasita vuku bulacak tecavüze karşı koyma hususundaki azimlerini...) tarzında bir cümle yer almıştır.

Buradaki (Bitvasita vukubulacak tecavüz) terimi çeşitli tefsirlere ve tehlikeli tabrikatlara yol açacak bir nitelikte bulunmaktadır. Türkiye için böyle bir hâl hangi çeşit misal altında düşünülebilir. Bu hususun gayet net çizgilerle ve büyük meclis tarafından tâyin edilmesi iktiza eder. Sözü geçen anlaşma Amerika B.D. ne (Güvenlik ve Savunma konusunda) işbirliği yapma görevini yüklediğine göre, meselâ bu anlaşma gereğince, A.B.D. herhangi bir durum karşısında ve Türk Hükümetinin daveti üzerine Türkiye'ye bir askeri çıkarma yapabilecek midir? Amerikanın Türkiye'ye iç işlerine bu tarzdaki fîlî müdahalesi mümkün olabilecek midir? Anlaşmanın metnine göre maalesef bu sorulara müsbet cevap verme mecburiyeti doğmaktadır. Bu cihetin hükümlerini anlayışımızla hangi dereceye kadar bağdaşabileceğinin münakaşasını meclis önünde ve bütün Türk milletinin önünde yapmakta hayati bir zaruret olduğu kanunundadır.

Bilinen ki: Türkiye NATO camiasının bir üyesidir. NATO'nun 5. maddesi gereğince, Türkiye silâhlı bir tecavüze uğradığı takdirde NATO'nun yardımına güveneceğine göre, NATO'nun dışında olarak bahis konusu ikili anlaşmanın Türkiye'ye kazandırdığı yeni ve ayrı garantinin altına ile peşmanlık ve müdahale etrafına anlaşılmasında yine ayrı bir zaruret vardır. Zira her iki anlaşma birbirlerine tedabül etmektedir.

Doğrudan doğruya tecavüzün, Türkiye'ye yabancı bir devlet tarafından yapılacak silâhlı saldırı anlamını taşıdığı kesindir. Meselenin TBMM'nin Dışişleri Komisyonunda 1960 sırasında görüşülmesinde hükümet adına açıklama yapılırken aynen şu tarzda ortaya konulduğunu bilmekteyiz: (Bu anlaşma gereğince doğrudan doğruya veya dolayısıyla tecavüz hâlinde dahi, ABD, nin silâhlı yardımını sağlanacağı ve hattâ gizli ve yıkıcı faaliyetlerin vukuunda aynı garantinin işleyeceği...) belirtilmiştir.

Hattâ F. Rüstü Zorlu izahatında, (Mütecevazler bilinmeyen ve beklenmeyen tecavüz usulleri bulunmaktadır. Bu itibarla tecavüzün katı ve dar târifine katlanmak doğru değildir.)

1960 yılında Dışişleri Komisyonunda hükümet adına yapılan bu açıklamalar, haddizatında tafminkâr olmaktan çok uzaktır. Kaldı ki dış münasebelerimizi topyekûn gözden geçirmek zorunda bulunduğumuz 1966 yılının siyasî şartları

POLİTİKA VE ÖTESİ

«BU OYUN SÖKMEZ!..»

Eksik olmasınlar, bugünlerde, savcı arkadaşlarla sık görüşüyoruz. İfademizi aldıkları sonra, bir çigara verip, bir kahve ısırtıyorlar ve gayet nazik davranıyorlar. Kahve molasında karşılıklı sohbet ederken, genellikle söyledikleri şöyle oluyor:

«Biz de bu yazıda suç olduğu konusunda değiliz. Zaten sizin gibi yazarlar, kanunun suç saydığı sınırlardan kolaylıkla çıkmasını biliyorsunuz. Ama ne yapalım ki, bu yazıları sadece biz incelemiyoruz. Bakanlıkta da inceleniyor. Bir talimatla, filan yazıda bir şey görmediniz mi, gibilerden uyarılmalara yapıyorlar. Malûm emir kuluyuz. Kovuşturmaya geçmek zorunluluğunu duyuyoruz. İş mahkeme halletsin diye dava açıyoruz. Orada nasıl olsa beraat edersiniz...»

İktidarın yüzlerce savcıyı çil yavrusu gibi dağıtmasındaki gözdağının nedenini anlıyoruz musunuz, şimdiki? Savcılarını hepsi, Adalet Bakanlığından gelecek tezkereye direnecek türden değil, içlerinde buna hemen yanları da var. Hele bir Adalet Bakanı, Danıştay kararlarına canı isterse uyacağı, istemezse uymayacağı Meclisin önünde söylerse, bundan sonrası varın siz endazeleyin.

Onüçü bir romancının tevkif edilmesi, 14 yaşındaki ortaokul çocuğunun sübyanlar koğuşuna atılması, şairler, sanatçılar hakkında koğuşturmaya geçilmesi, kitap toplatılması, Emniyet müdürlerinin sanıklara suçlu demesi, bunu devlet radyosu ile pekleştirilmesi, evlerin aranması, hep bundan sonra oluyor. Demirel eski bir oyunu sahneye koyuyor. Bir kez daha aydınlar ve canlı güçlerle, polisi ve savcılara karşı karşıya getiriyorlar. Erken başlandı bu işlere... Menderes, sıkıyönetim aracıyla, aydınlar ve canlı güçlerle askerleri önce karşı karşıya getirmiş, sonra polisi ve savcılara harekete geçirmişti. O da vetmemiş, tabkikat encümenleri kurarak terörünü vürütmek istemisti. Demirel ve İçişleri Bakanı bunların hiç birinden ibret almamışa benzer.

Bugün polisin başına getirilenlerden çoğu, yürekleri 27 Mayıs'a yangın kişilerdir. Kavrak duygularını Anayasa dışı gelenekleri uygulamakla söndürmek istemişlerdir. Geçmişten gelen bir alışkanlıkla, herhangi bir yargıçlıktan aldıkları kararla ev aramakta, piyasada satılan kitaplara delil ve suç unsuru diye müsadere etmekte, aydınları mahkemeye sevk etmektedirler. Bu tutumun, önce kendilerinin, ardından bağlı oldukları iktidarın, sonra da memleketin işine yarayacağına farkında değiller. Bu deneme, Menderes'e hayır getirmemiş, kendilerine hayır getirmemiş, memleketi hayır getirmemiş. Demirel bir kez daha, 27 Mayıs'tan önce olduğu gibi, sokaklarda, aydın ve canlı güçlerin:

«Zalim polis... diye hüzmelerini mi duyuyor?

Kendinde dolaylı tecavüz kelimesinde anlam ve kapsamı keşiflerle tesbit etmek bütün vekiller için bir millî ödev hâline gelmiştir.

Mezkûr anlaşmanın yapılmasına sadece Irak ihtilali sebep olmamıştır. Aynı tarihte cereyan eden Lübnan ayaklanmasının da bu anlaşmaya gidilmesine âmîl olduğunu kabule mecburuz. Lübnan devlet başkanı Samun'un 1958 Lübnan ayaklanmasını bastırdıktan sonra muhalefeti ortadan kaldırmak için muhalefeti komünizm sızması niteliğinde göstererek ABD, nin Lübnana askeri müdahalesini sağlamak, dünya poftifikasında yepyeni bir mesele olarak ortaya çıktı. Lübnan devlet başkanının bu şekildeki talebi üzerine 5 bin Amerikan deniz piyadesi 15 Temmuz 1958 tarihinde Lübnana çıkmış bulunuyordu.

Bu tabkikat çok pratik ve cazip görünen bir nevi savunma tekniği olarak kabul edilerek Bağdat Paktı üye devletlerince benimsendi. Londra toplantısı böyle bir ihlala yapıldı. Yukarıda bahis konusu edilen anlaşmalara aynı ihlala gidildi.

NETİCE:

Polis tuttuğu jurnaller, teşkemeler, dosyalarla, 27 Mayıs'a yüzakı ile çıkarmamıştır. En üst kademede bulunan polis şeflerinin Namık Gedik'e yazdığı raporlar açıklandığı zaman başlarını öne eğenler görülmüştür. Bundan ötürüdür ki, MİT kanunu çıkarılması zorunluluğu duyulmuştur. Yeniden aynı noktaya memleketi döndürmemek gerekir. Bunu gören ve görebilen polis şefleri görevlerinden uzaklaştırılmıştır. Herbiri pasif görevlere alınmıştır. Jurnaller devrinin açılmakta olduğunu biz, Devlet Bakanı ve gizli polis işleri ne bakan Cihat Bilgehan'a aylar öncesi hatırlatmış, kendisini uyarılmıştık. Hakkımızda düzenlenen bir jurnalin çirkinliği, ne dikkati çekmişti. Nitekim mesleği kovuşturma safhasına geldiği zaman, böyle bir jurnalin bulunmadığını resmen yazacak kadar namertleştiler. Arkadaşımız İlhani Soysal, böyle bir kovuşturmaya tutuldu ve ademi takip kararı aldı.

Son oynanan oyunlar; ciddi gazetelerle çıkan haberlerle, fıkra ve makalelerle, verilen demeçlerle, yapılan basın toplantıları ile, öğrenci bildirileriyle bütün güfünlülüğüyle ortaya konmuştur. Hatta, Türk polisinin bir CIA oyunu ve düzeniyle karşı karşıya bulunduğundan şüphe edilmektedir.

Biz Türkiye'nin bağımsızlığını ister, Türk - Türk'e katalım derken, dikkatleri bu noktaya çekmek istiyorduk. Bir memleketin ekonomik bağımsızlığı elden gitti mi, adliyesinin ve polisinin de bağımsızlığı kalmaz. Adliyesi ve polisi de gizli ve yabancı isteklere âlet olabilir. Yakın tarihimizde bunun örneklerini gördük. Anadolu İhtilaline varım eden İstanbul'daki yarıteverler, Hain Vahdet'in hafiyeleri ile İngiliz polislerinin işbirliği sonucu karakol dehlizlerinde iskence maruz kalıyorlardı. Yaşlılardan bu acı örneklerin hikâyesini dinleyebilirsiniz. Bugün Türk polisi üzerinde bazı gizli ellerin ve niyetlerin fırsat bulurlarsa oynama çabımları vardır. Demirel, dışarda basıldığını söylediği beyannamelerin, kimler tarafından düzenlendiğini bulamayacak kadar yetkiden yoksun mudur?

Savcılardan, polis şeflerinden, gizli güvenlik uzmanlarından rica ediyoruz. Türkiye'yi, Türkiye dışından yönetmek ve bir tertibe kurban etmek isteyen çabımlar sönmektedir, kendilerini hardan kurursunlar. Türk, Türk'e kalarak, Türkiye'mizi, her türlü enfelelerden temizlemeye doğru bir bağımsızlık savaşını vermekteyiz. Bu tabii savaşta herkesin bir görevi vardır.

Gençlik, görüşünü netik ve seçik olarak ortaya koymuştur:

«— Bu oyun sökmez!..»

Mehmed Kemal

Yukarıdan beri belirtmeye çalıştığımız ikili anlaşma Türk Hükümetinin daveti üzerine ABD, nin Türkiye'nin iç politikaya çalışmalarına askeri müdahalede bulunması imkânını sağlamaktadır. Nitekim son olarak yapılan Honolulu konferansı münasebetiyle ABD, Başkanı Johnson'un bir sözü memleketimiz bakımından üzerinde durmaya değer bir karakter taşımaktadır. Johnson konuşmasında: (Vietnam'da savaş son verip çekildiğimiz takdirde, komünistler Türkiye'de tehdit ve baskı ile iş başına geçeceklerdir...) ABD Başkanının bu tarzdaki beyanı, konuya biraz daha önem kazandırmış bulunmaktadır.

Anlaşmanın her hâliyle yürürlükte balandurulmaması faydalı olup olmayacağına tartışılması için Anayasanın 88 inci maddesi gereğince genel görüşme açılmasını arz ve teklif ederim.»

M. Karan'ın istifası

Her partide, hatta sosyalist partide de anlaşmazlıklar, istifalar olabilir. Bunu olagan karşılamak gerek. Ama olagan saymadığımız şey, bir fikir anlaşmazlığının çok

ötesinde; karşılıklı ve tehlikeli anlaşmalardır. Muzaffer Karan, TIP'in altı kademesinin partide bulunmaları saktıncalı görülen kişileri tarafından yöneildiğini ileri sürmektedir. Böyle bir iddianın az çok bir anlam taşınması için, parti kademeslerinin tutumunda, Merkezden ayrılan belli bir değişikliğin ortaya çıkması gerekecektir. Fakat görünün TIP'in bu kademesiyle Anayasaya bağlanık ve millî bağımsızlık konusunda aşırı bir hassasiyet göstermektedir. Bu iki temel ilke ile çarpışan bir sesin TIP'ten yükseldiği görülmektedir. Bu sebeple, Karan'ın iddiasının Menderese önemli müteahhitlerinin ellerindeki gazetelere malzeme sağlanmaktan öte bir anlam taşıdığına «Bilmek mümkün değildir. Ne vakit ki bu konuda TIP Genel Sekreterliğinin yayımladığı bildiri de TIP'e yararsız olgunluk ve ciddiyetter uzaktır. Yok Karan öze sohbetlerde şiddetli savunmuş yok sosyalist parti saflarına ajanlar sokulmuş... Bilmek gerekir ki bu gibi iddialar Karan'ın önce TIP'i varalar. TIP'in «gıcdetçi» iere, kendiliklerinden istifa edene kadar müsamaha etmiş kantsını uvardır ve TIP grubunda «ajanlar» var gibi pis şüpheler yaratır. Bütün bunlar şahıslı davranışlar değildir ve Karan'ın iddialarını cevaplandırılmasıyla bitirmiş bir polemikle yo! açılmıştır.

VE DURGUN AKARDI CEYHAN

Başbakan Demirel, «Ürgüplü Koalisyonu sırasında toprak reformuna evet dedik. Ama artık koalisyon yok. Eski söz bizi bağlamaz» görüşünü savunuyor. Savunacaktır, zira Çukurova gerçeğini bir fotoğraf adeseşi sadakatıyla tesbit eden bu röportajda okuyacağınız üzere, ünlü ağalar, Demirel'in partisinin temel dayanaklarıdır.

Köylünün tevekkülünü ve ağaları nasıl gördüğünü dile getiren yazı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi asistanlarından Mehmet Koca ve arkadaşlarının Şubat başlarında, Çukurova seller altındayken yaptıkları 12 günlük incelemenin izlenimleridir. Tam bir objektiflik endişesiyle, köylülerin sözleri teypten olduğu gibi aktarılmıştır.

YÖN

Vardığımızda alabildiğine uzanan Çukurovayı, suyu yeni yeni çekilmeye başlamış bir gölün aklıtması içinde bulduk. Yılın her mevsiminde şurdan burdan karın doymak pahasına kopup gelen ırgat terleriyle yoğrulu Çukurova ıpsız. Ovayı bir baştan bir başa bölen kapkara asfalt yolun sular altında gözden kaybolup yeneden meydana çıkışından gayri, alışılmamış bir monotonluğu var Çukurova'nın. Haftalardır kesintisiz yağın yağmur kabartmış da kabartmış suları. Osmaniyeden kıyı köylerine gidebilmek için çağın beş çeşit aracından faydalandık: İnsan, at, traktör, kayak, at arabası.

Ceyhan Nehrinin iki kıyısına kısa aralıklarla kurulmuş köylerden biri Endel. İlk bakışta sel felâketine karşı bir alışkanlığı olduğu anlaşılıyor köyün. Hali vakti yerinde olan iki katlı yapılmış barınakları, yapılmayanlar da köyün yüksekçe yerlerine tünemişler. Sık sık olurmuş bu afet ama ne çare ki köyü terk edip gitmekten gayri yokmuş kurtuluşu. Ama hangi kovuşa, hangi deliğe sığınacaklarmış ki!.. Sel her yıl basarmış ama böylesine zamansız olanı altmış yıldan beri ilk kez olmuş. «Mübarek afet böylesine zamansız yakalamamıştı hiç. Her sene Mart aylarında bastırıldı ekinler giderdi ama mal can korkusu olmazdı.» Doğaya güç yetirememenin manevi bir saygısı olmuş sel. «Mübarek, mübarek afet» diyor, değişmez bir yazgı olarak kabulleniyorlar. Sap saman ne varsa tümünü götürmüş sel. Samanın çuvalı fırlamış on beş liraya.

Ekinler su altında, mül altında çürümüş, gitmiş. Gayrı umut kalmamış. Çeltik ağalarına, fırsatçılara gün doğmuş. Ne olursa olsun, hep haciyatmaz gibi ayakta duran bu açığözler böylesine dolmuşlar ki buralara. Adım başına fotr şapka, şiş göbeği, kalın köstekli saatlarıyla karşınıza çıktı çıkıverirler. Bu ağalar Ceyhan Nehrinin iki yanına geniş kanallar açmışlar. Ya da parti zoruyla devlete açtırmışlar. Nehirden büyük mot-ponplarla suyu alıyorlar, kiraladıkları çeltik tarlalarını suluyorlar. Su kendilerinin, kanal kendilerinin, motor kendilerinin, kim çeltik ekebilir gayrı... Çarıncağar ya tarlayı onların istediği fiatla kiraya vereceksin, ya da her dönümü için sulama parası olarak on beş Türk lirası vereceksin. Bu kadar paraya kimin gücü yeter ki... Yani bu iki yoldan birincisini seçmek zorundasın. Hele böyle selin bastırıldığı yıllar bunu seçmekten gayri çıkar yolu yok bu işin. Var var bir yolu daha var ki o da şöyle:

Bu kişilerde bol para, ve de bol akıl var. Ustelik çok iyiliksever kişiler de! Köylünün ekmeğe, samana ihtiyacı var, yani paraya ihtiyacı var. Nedecek? Nedeceği var mı, tutup «PAMUKLUK», «BUGDAYLIK», «KAZMALIK» alıyor bu kişilerden.

«PAMUKLUK» SOYGUNU
Şimdiden birinci ağız (Birinci kalite) pamuğun kilosu 125 kuruştan satılmış oluyor. Pamuk devşirme zamanı köylü pamuğunun en iyi kalitesini alacaklıya vermiş

oluyor. Bu sırada pamuğun kilosu 2—2,5 liradan satılıyor. Varın kârını siz hesap edin. Dahası var, işi sağlama bağlamak gerek, ne olur ne olmaz. Olur ki pamuk olmayıverir, ya da kalite düşük olur, yağmur, şu bu yüzünden. Onun için borçlandırma senetleri pamuk üzerine yapılmıyor. Kilosu 2 liradan adama 125 kuruş verilerek borçlandırılmış oluyor. «Şu kadar parayı falandan, falanın huzurunda falan tarihte ödemek üzere aldım» diye rek başlı bir senet imzalyor. Senette üç kişinin kefaleti de var. Zamanında ödemi yen senetler ıra yoluyla kolayca alınıyor. Pamuk kalitesi düşük ise, alacaklı parasını istiyor. O sıra para bulamayan borçlu, bu kez de aynı koşullar altında ikinci yıl için borçlandırılıyor. Buna «KATLAMA» diyorlar. Her yıl geometrik bir dizi ile artan borç ödenemez duruma gelince, borçlunun tarlasına alacaklı el koyuyor. Selmiye köyünden Süleyman Akar üç yıl önce aldığı 300 lira pamukluğu ödeyemediği için elindeki dokuz dönümlük toprağı ıra yoluyla alacaklı adına ipotek edilmiş. (Alacaklı Endel'den Battal Üstünel). Süleyman Akara sorduğumuzda halinden memnun bir eda ile «Allahla Hökûmatımıza zeval vermesin.» dedi.

1965 yılı Eylülünde bir sabah Kürtler köyünden Mehmet Baykuş tabancasındaki dokuz mermiyi Ceyhan'lı Ali Rıza'nın karnına boşalttı. Ali Rıza cansız yere serildi hemencek. Sebabi Ceyhan adliyesindeki davaya ait dosyada şöyle anlatılmış: Ali Rıza 15 bin lira pamukluk verdiği Mehmet'e borcunu ödeyemediği için ikinci yıl «katlama» yapmış. Her yıl artan para sonunda 80 bine çıkmış. Mehmet yalvarmış «gel etme eyleme.. Bu borcu taksit bağla» demiş ama Ali Rıza kabul etmemiş. Mehmet'in üçyüz dönümlük tarlasını «Kat'ı ferağ» yoluyla üstüne geçirmiş ve kosmuş traktörü tarlaya. Mehmet buna o Eylül sabahına dek dayanabilmiş ancak.

Bunlar içinden en acıklısı da bizce Endelli Alikaya'nın durumu. Alikaya, kârından yana çok bahtsız. Kimi ölmüş ardından birkaç çocuk bırakarak, kimi evdeki perişanlığa dayanamıyarak kaçmış. En son karısı da evi olmadığı için bırakmış Alikaya'yı. Topraksızlığın üstüne bir de evsizlik olunca durur mu el kızı bir sürü külfet üstünde? Ama karnın kaçışı çok koymuş Alikaya'ya. Tutmuş kardaşından pamukluk alarak bir ev yapmış Kerpiçten. Alikaya üç ay gerine gerine oturamadan, sel birdenbire bastırmış. Evin üç duvarını aldığı gibi gitmiş. Alikaya çok çırpınmış ama ne fayda!.. Hökûmat bir çadır vermiş şimdiki. Çadırı evin etrafına çekmiş oturuyor içinde. Öteki duvar da ha yıkıldı, ha yıkılacak. Komşular Alikaya'yı bir türlü çıkaramıyorlar dışarı.

Pamukluktan söz açmışken, Karamazar Köyünden Yunus Öztürk'le yaptığımız bir hesabı aşağı geçelim. Yunus Öztürk, orta halli bir çiftçi. Ama Pamukluk belini bükmüş. Pamukluktan kurtulamıyacağı ni şöyle ispatladı:

Çukurova sular altında

Bir dönüm pamuk ekimi giderleri:	
İlk sürüm	8 T.L.
İkileme	8 T.L.
Toprak	2 T.L.
Tohum	1.5 T.L.
Ekim	12 T.L.
(İki sefer, birini sel bastıyor)	
Kazma	30 T.L.
(Üç sefer)	
İlaç	24 T.L.
Çapa	6 T.L.
Su	7.5 T.L.
Devşirme	60 T.L.
Toplam	159 T.L.

Buna göre yüz dönüm için onbeş bin lira gerek. Bunu banka kredi olarak vermediğine göre, pamukluk almadan gayri yolu yok bu işin.

BUGDAYLIK:

Bugdaylık daha çok yarıcı olanlara veriliyor. Şimdiden külleği (otuz kilo) onbeş liradan satılıyor. Yazın hasat zamanı bugdayın külleği 30—35 liradan gidiyor.

KAZMALIK:

İrgatlar emeklerini şimdiden satmış oluyorlar. 8 ile 10 lira arasından yömüye alıyorlar. Kazmalık veren istediği zaman bu ırgatları çağırıp gün boyu çalıştırıyorlar.

HACI DURDU, «AYA GIDİLEMEZ» DİYOR

Şehirli olarak Anadolu'nun hangi köyüne giderseniz gidin, önce belli bir işsizlikle karşılaşırız. Ama aradan kısa bir süre geçip vergi memuru, tapu memuru gibi devletle iliştiğiniz olmadı anlaşıncaya, hemen başımıza iliştiyorlar. Ankara'dan, Londra'dan, New-York'tan haber sorarlar. Endel'e geldiğimizde devlet memuru olmadığımız öğrenilince başımıza toplandı bütün köylü. Kırbı sordular, Amerikanları sordular, Ankarayı sordular. Sorular ustalıkta soruluyordu. Tanrıyla olan ilişkimiz saptandı. Siyasi eğilimimiz saptandı. Derken tümüyle senli-benli oluverdik hemencek. Ne var ki konuşmalar ikide bir öbür dünyaya aktarılıyordu. Çıkar yolu ikisini birlikte yürütmeye bulduk. Hacı Durdu zorlu bir pamukçu. Bol bol pamukluk dağıttı. Nerde bulmuşsa yerini kuranda bulmuş. Köy İmamı bir hayli direnmiş ama boşuna. Bakmış ki ekmeğe parası da elden gidecek, ağalarla, hacılarla uğraşmanın anlamı yok, tutmuş kâr haddi koymaya kalkmış ama onu da başaramamış. Köyde pamukluk işi önce köyün en çok güvendiği, inandığı Hakkı Hoca başlamış. Hakkı Hoca saz çalmayı, keman çalmayı, radyo dinlemeyi yasaklamış. O yüzden çok iyi saz, keman çalan Hanımın Mustafa sazını kırmış, kemani atmış bir tara. Yanık da bir sesi var Mustafanın. Bir iki Çukurova ağıdı söyledi ama eski aşk kalmamış. «Neylersin» diyor «gayri geçti bizden».

Sonunda Hakkı Hocamız biraz tüylenince bir radyo almış. Başlamış radyo şakır ötmeye. Biraz daha tüylenince pamukluk dağıtmaya başlamış. Köy İmamından da ayrılmış, mal mülk yığıldıkça yığılmış. Hacı Durdu da aynı yola girmiş. Hele bir de Hacca gidip gelince işleri iyice yoluna girmiş. Yalnız Hacı Durdu ile İmam arasında derin din - felsefi bir tartışma çoktandır sürüp gidiyor. Hacı Durdu Ay'a hiçbir zaman gidilemeyeceğini savunuyormuş. İmam pekala gidilebileceğini ileri sürmüştü ama Hacı Durdu'yu inandırmak mümkün değildi. Köye gelen okumaları İmam tanık göstermiş, olma-

mış. Gazete haberleri toplamış olmamış, radyo haberi filân imkânı yok inandırmamış bir türlü. Hacı Durdu direktir de direktir. O da boş durur mu hiç. Çevrenin en derin hocalarına sormuş. Suya baktırmış. Yok diyor imkânı yok gidemezler. Bize de sordular müşküllerini, biz de bir yol bulamadık.

TIPE ÇIKAN 9 OY

Çukurova deyince akla insan ve toprak gelir. Burada toprakla insan böylesine kaynaşmışlardır ki birbirinden kopamaz sın. Ya ikisi birlikte vardır ya da ikisi birlikte yoktur. Apayrı bir anlam taşır buralarda. Türküsü, duygusu, sevinci, kaderi, savaşı barışı vani tüm yaşantısında buram buram

Ömer dayı siyasi pa

«Evvelden derebeylik varmış efendim, Kozanoğlu derlermiş efendim, birine de efendim burulmuş. Bunun yanında adamı oturur kurtulursun, diğerinin onun yanında kurtulursun. Parti döndü. Şimdi ağalar, parti baş döndüler.. Hökûmata müracaat kûmet da bize bakıyor.»

toprak kokar. Yalnız bu yörenin insanları için değil, çevre şehirlerinden (Malatya, Maraş, Kayseri, Niğde, Urfa, G. Antep, Diyarbakır, Elâzığ) kopup gelen nice insanların umut kaynağı, nicesinin mezarı olmuş Çukur Ova.

İnsan da deyince akla ağalar ve ırgatlar gelir. Yani, ağa-ırgat-toprak üçlüsü Çukurova'da yaşama savaşının temel unsurudur. Bu üçlü savaşlar hep ağaların üstünlüğü ile sonuçlanır. İrgat eşiya olur dağlarda dolur. Ağaların adamları sonunda kıştırır vurur üstüne türküler yakılır. Çınar gibi delikanlılar, fidan gibi gelinler kızlar iner Çukurova düzüne nice umutlarla. Ama Çukurova sığına dayanılmaz. Sarı-Sıcak derler bu sığa? Dağ adamı dayanamaz. Karnı şişer sıtma olur. Sathican olur. Verem olur kan kusar. Eriyi eriyi verir çırpı gibi olur. Çoğu ölür. Çukurovanın her köyünde böyle ırgat, eşiya öyküleri anlatılır ve türküler söylenir yanık yanık. O gece Hanımın Mustafa, Bağazıt Demir, Andırınlı İrgat Ali bol bol söylediler biz de dinledik. Andırınlı İrgat Alinin söylediği türkü hepimizi dert lendirmişti. İki oğlu ile Çukurovaya ırgatlığa gelip oğullarını Çukurovaya gömen bir babanın türküsü bu:

İndim Çukurova yurduna
Khuseler bakmaz derdime
Çiftelerim olmayınca
Dönemem baba yurduna.

Daha sonra konuşma döndü dolaylı siyasete aktarıldı. Halk Partisi kuvvetliymiş burda. Sonra Menderes'in partisi geliyor. Her parti birer ikiye oyluk nasibini almış. İşçi Partisine dokuz oy çıkmış. Biri hariç, diğerleri kimler tarafından atıldığı saptanamamış. Bir hayli kafa yormuşlar kim bu goministler diye ama bir türlü çıkaramamışlar meydana. Şüphelen

Dönümüne dokuz yüz lira vererek istimal etti hokümet, parayı aldı Galip Avşar. Hal buki aynı yerde başkalarının topraklarının dönümü yalnız altı yedi yüz liraya satılıyordu. Bir gün kaymakam geldi, başına toplattık derdimizi anlattık, dedi kaymakam Galip Avşar vicdanlı adam, ben ona söylerim, size yer verir, emme biz onun bize yer vermeyeceğini biliyorduk, sahiden de, öyle oldu, kaymakamın aracılığı da para etmedi, vermedi bize yer Avşaroğlu. Sonra ingilap oldu da yerleşebildik.

MEHMET CAN GIBI GAYMAGAM NERDE...

Mehmet Can'ı tanıyıp tanımadıklarımı sorduk, içinden bir alı çekti «Öyle gayma kam daha dünyaya gelmedi» dedi. «Allah razı olsun Mehmet Can gibi gaymakam nerde... Onu da ağalar sürdüyor buradan, işte diyorum ya yigen, evvelden derbeylik varmış, padişah zamanında, birine efendim, Kozanoğlu derlermiş efendim, birine de burada Güveroğlu, birine de efendim burada gene, Bozdoğan beğ derlermiş. Bunun yanında adamı vurursan gi der onun yanında oturur kurtulur, diğersinin yanında adamı vurursan, gider, onun yanında kurtulursun, şimdiki devir de ona döndü. Parti çıkınca şimdiki devir ona döndü. Şimdi ağalar parti başkanları derbeylik devresine döndüler. Bir ağaya bir karılamıyorsun ki fikara ne etsin. Hokümet müraaat ediyorsun, ağa yüzünden hokümet da bize bakmıyor. Fikara da öyle olmuş ki yigen, ağ, işte gelinceğiz Ahmede Mehmede diyor ki işte şunu vereceğiz, bunu vereceğiz, kandırıyor akılsız fakirleri. Eskiden burası hep halktı şimdi, gene adalet oldular ocağı batısalılar.»

Avşaroğlu bu araziye nasıl sahip oldu diye sorduk, «Avşaroğlunun araziye sahip olması şü. Altı yedi bin dönümlük arazisi var şimdiki. Efendim bu Avşaroğlu seferberlikte cepheye, çeteye gitmemiş. Bu ağaların hepsinin babası böyle arazi sahibi olmuş. Gittiği temsil diyelim ki efendim benim babam çeteye seferberliğe uğramış, ölmüş, diğerinin babası amcası böyle gitmiş kimi gelmiş kimi gelmemiş, efendim bu Avşaroğlu da burada kalarak ne kadar arazi varsa kendi üzerine zaptetmiş. Hazine arazisi tam dörtbin sekizyüz dönüm, bu ağanın elindeki. Biz onunla uğraştığımız için halimiz böyle.»

SENATÖRÜN SİLÂHLİ ADAMLARI

1951 yılında Bulgarya'dan göçetmişler, vatanlarına gidip yerleşebilmek kaygısıyla. Birakmışlar verimli tarlalarını, bağlarını bahçelerini göçmen dostlar. İnelim Çukurova'ya hokümet bize orayı gösterdi demişler. Bir sevinmişler bir sevinmişler sormayın. Ne var ki bu sevinçleri sadece Çukurovaya gelinceye değin sürmüş. Bunu şöyle anlattı Bulgaryanın Deliormanlarından gelmiş, gelmiş te Çukurovada pe zıpan olmuş, topraksız bırakılmış, Memed Ağa:

«O zamanın hükümeti bize toprak verdi, nüfus başına sekiz dönüm. Yerlerimizi gösterdiler, tapularımızı elimize verdiler. Lâkin ne mümkün tarlaya yaklaşmak. Avşaroğlu Galip derler vardır, bir ağa, tüm toprakların sahibi o inisi galiba. İşte bu Avşaroğlunun adamları bir gün geldiler gece yarısı silâhlı, tüm göçmenle-

re sıkı sıkı tembih ettiler, hükümet her ne kadar toprakları size verdi ise de o taprak lar Avşaroğlunundur. Her kim atarsa ayağın bundan böyle ağanın topraklarına, bil sin ki öldürülecek, çocuğu çocuğu kurda kuşa yedirilecektir. Ne edelim toplandık, göçmenler olaraktan kaymakama gittik, kaymakam ağaya bir şeycik yapamayacağım, dürüstlikle söyledim. Vilâyete başvurduk, Ankaralara değin başvurduk, imkânsız kimse gelip bizim toprakları Ağanın elinden alıp bize vermedi. İşte o gündenbergi perişan olduk, amelilik yaparız, pamuk tarlalarında çalışırız. Acımızdan ölmek için bileğimizin zoru ile geçinir gideriz güya. Sonra o yıldan beri biz yirmi hane vergimizi muntazaman ödüyörüz. Ağa da ekip biçiyor topraklarımızı. Onüç senedir mahkemeden bir sonuç alamıyoruz. Bu ağa denen herifler zengini, ne edip ediyorlar böyle süründürüyorlar mahkeme yi bile. İrezillik, çamur içinde su içinde, iş güc yok. Bekleyip duruyoruz. Olâ ki bir gün bu ağalara da güç kavuşturacak bir hükümet başa geçer diye. Amma nerdeee. Evvelallah sonra böyle bir hükümet. Tek umudumuz onda. Ne edelim.»

SELDE HOROZ DÖĞÜŞÜ...

Mecidiye köyü, Abilisliye oldukça ya kın. Galip Avşar'ın tarlasını koruyan yol, ya da bent, bu köye dek uzanıyor. Bent köyü içine aldığından su birikmiş. ovaya yayılmadığı için köyün içine. Büyük beazın bidonlarından kelek yapmışlar, bununla gezerler köyün içini. Komşular bununla birbirlerine gider gelir. Evleri iki katlı olanların ikinci katını yetişmediği için su, herkes bu iki katlı evlerin en üst katlarında hayvanları ile, selden arta kalmışları ile otururlar. Bu köyde de bir Battal Köksal var ki, 1955 de Kadırlıde DP ilçe başkanı iken, Devlet Su İşlerine yaptırdığı kanallar sayesinde arazisini selden korumuş tur. Geri kalan olanın tümü sular altında. Yer yer tümseklere diğer canlı varlıklar toplanmış. Yılanlar, fareler, tavşanlar. Altmış evden salt onbeş ev sağlam kalmış ki bunların da bulundukları yerler ovaya nazaran oldukça yüksek. Seher Gelin bir kız doğurmuş dokuz ay dokuz gün tamam olmadan. Adını «Afet» koymuşlar. Toprak su yirmibeş evin sahibinden biri de Cabbar Karantan. Nesi var nesi yok gitmiş. Nasıl olmuşta kurtarabilmiş horozunu, Cabbar. Üstüne yokmuş Cabbarın horozunun, döğüşten yana. «Arap» sağ kalmış ya, Cabbar döğüşünü dünya gözü ile tekrar görebilecek ya, vız gelir, evin barkın sele gittiği. İşte bunun için horozunu kol tuğuna alan Cabbar koşarak yanımıza geldi. Var mı horozunuzun üstüne diye meydan okur da Cabbar, Hakkı Sarhan durur mu? O da getirdi bir solukta horozunu. Alanda bir horoz döğüşüdür başladı. Tüm köylüler felâketi yaşamamışların umursamazlığı ile horozların döğüşünü seyrettiler. «Yaman oldu Arap'ın mübalâğa cengi» dedi ötelerden biri. Selden yana, felâketten yana sorduğumuz soruların hiçbirini cevaplamadı, Mecidiyeköylüler. Onların derdi hangi horozun iyi kavga ettiği idi. Sonra da yanımızdaki teypi gören köylüler tırku söylüyebilmek için yalvarma ya başladılar. Felâketi yaşamamışların umursamazlığı içinde. Bu akşam kalırsanız sizo gösterilecek pek çok oyununuz var dediler de biz bir geceyi evlerin ikinci katında hayvanların arasında geçirmeyi göze

alamadık doğrusu. Köydeki bu yığınığı şöyle dile getiriyordu Aşık Hasan:

Aşık Hasan, bunu böyle söyledi
İndi aşkın deryasını boyladı
Sapsaman kalmadı, mah ney'edi.
Satahın bu mah, gidelim gayrı.

AĞANIN ÇETİN ALTAN'A SELAMI!

Yürüdük..... yürüdük... set boyunca yürüdük, set bozulunca yol boyunca yürüdük. Yol bozulunca, çamura, mile bata, çıka yürüdük. Eski kent Celiluşağı, İrmak lı, köylerini geçtik. Yürüdük, gölgemize baka baka yürüdük. Bulanık balçık örneği Ceyhan. Patır patır uçuyor kıyılar. On metreden öteye yaklaşmak güç. Nehir oya oya bir yay çizerek Cihanbekirli'yi içine almış tüm. Yani, seksen doksan yıllık bir köyün yaşantısını boğmuş götürmüş. Altmışbeş evlik köyden eser kalmamış. Trak tölrelerle artıkları temizleme çabasına düşen bir kaç kişiden gayrı yok kimsecikler ortakta. Çevre köylere dağılmış tümü. Artık temizliyenlerden biri yaklaştı yanımıza. Kâzım Özdemir'miş adı. Köyün sahibi olan beş ağadan biri Kâzım Özdemir. Ağa olduğuna bakmayın siz Kâzım Özdemir'in. Dertli oldukça Kâzım Ağa. Yüzbinlik zarar ziyanından söz etti abartmasız. Ağanın salt köylüye, fakir fikaraya zararı olmaz ya, bazan da ağanın ağaya zararı olur. Galip Avşar ağanın yaptırdığı su bendi, sel sularının Kâzım Ağanın köyünü hasmasına yol açmış. Ama dedik ya, Kâzım Ağa Avşar gibi ağalardan değil, tersine, kendinden çok evsiz barksız kalan köylülerini, onların topraksızlığını, kimsesizliğini düşünüyor. Şu toprak reformu çıksa ne iyi olur diyordu koskoca ağa. Adana toprağında yüz dönüm tarla koskoca bir aileyi geçindirebilir. Oylesine verimli, öylesine bereketli topraklar. Üstelik arazi genişledikçe bakım zorluğu sebebi ile, dönüm başına düşen verim oranı da gün geçtikçe düşmektedir. Bu da ulusal bir kayıptır.

Kâzım Ağa, konuşmalarında aydınların köylere, geri kalmış kentlere dek uzanamayışından, milletvekillerinin durumlarından, çıkarılardan, sömürücülerden, ya kındı durdu. Çetin Altan'ı çok beğendiğini, geri kalmış ulusların kurtuluşunun Çetin gibi yiğit aydınlara bağlı olduğunu, diğerlerini pek tanımadığını söyledi. Çetin Altan'a saygı ve sevgilerinin ulaştırılmaması da bizden istedi.

AÇADIR, DÖVER DE, SÖVER DE...

Köşreli Bucağı Cihanbekirli köyüne bir buçuk saat. Cihanbekirli'nin topraksız altmış evi buraya getirilmiş. 12 ev ilkokulda, 9 ev, Kur'an kursu binasında, üç ev bir ağanın samanlığına sığınmışlar. Okulun her sınıfına üç aile sığınmış. Çıplak Osman dokuz çocuğu ile bu sınıflardan birinde oturuyor. Aldı eline teypin mikrofonunu, döktü içini. Topraksızlığı söyledi, evsizliğini söyledi. Sonra sıra ile hep si konuşturu teyp bandına. Kimi «Hökümet gelmiş» diyor. Hökümata dert vandılar. Sonunda teypten kendi seslerini dinlediler. Bir kısmı beğenmiyordu söylediklerini, yenden söylemek istiyordu. Öteden eteğini toplamış orta yaşlı bir kadın geldi. Aceleyle yapıtı teypin mikrofonuna. Döne Bacı: «Şimdi bir avuç toprak yok üstümüzü örtecek. El aman tek nedersezin edin bizi bu irezillikten kurtarın» diyordu. Döne Bacı topraksızlıktan dertli, evsizlikten dertli, ağalardan dertli, sellerden dertli, soğuktan, ortalıkta kalmaktan dertli. «Ağa...» diyor. «Sus...» diyorlar. Bir daha «Ağa...» diyor, yine sus diyorlar. «Ağa...» diyor «tekmeynen uyandırır beni hergün. Sesimi çıkarmam. Kalk der kalkarım. Hastalık sökmez ağaların yanında, perişanlık sökmez. Nereye derse oraya gideceksin. Yoksa iş vermez, yurt vermez. Nereye gideriz sonra». Döneyi konuşturmak istemiyorlar, ama «Durun hele, halımı arzedeceğim. Oğlum evlâdım kocamı çekip kapısına döğüyorlar...» «Sus» diyo kaçası «sus...» «topraksızlıktan söz et, ağadır, döğür de söver de» Ağanın korkusu böğünde tekme olmuş, sırtında kırbaç olmuş Dönenin. Okuldan çıktık ahırda, samanlıkta, dışarda, ayazda, çadırdaki bulduk öteki Cihanbekirli'nin topraksızlarını. Hep aynı dert, hep aynı umutsuzluk.

Geceyi Döne Bacının yanında geçirdik. Döne Bacı ikimize bir şilte yastıladı. Uzandı üstüne. Duvarı Atatürk'ün resmi aslıydı. Altında «Türk öğün, güven, çalış.» Daha altında «Ne mutlu Türküm diyene» cümleleri vardı. Duvarda «İlk Çağ, Orta Çağ, Yeni Çağ» tarih seridi uzanıyordu. Gözümüz tam üstümüzdeki Orta Çağ takımlığı.

ALICI KUŞ

Arif Damar'ın
Yeni şiir kitabı
Yakında çıkıyor
(YON: 073)

DIYALEKTİK MATERYALİZM

SOSYAL YAYINLAR

7.5 Lira

afrika'da
milli kurtuluş
ve
sosyalizm hareketleri

SOSYAL YAYINLAR

6 Lira
SOSYAL YAYINLAR
P.K. 716 — İstanbul

BUCHANAN
RAPORU

5 Lira
UÇRAK KİTABEVİ
Beyazsaray - Beyazıt/Ist.

RENE MAUBLANC
SOSYALİZMİN
FELSEFESİ

Çeviren:
ASIM BEZİRCİ
96 Sayfa 3 Lira
Oluş Yayınları - İstanbul
(YON: 063)

HİLMİ ÖZGEN'in
KALKINMA VE
SOSYALİZM

adlı kitabı çıktı.
Genel Dağıtım:
Ferhan Bozkurt Kitabevi
İST.
(YON: 072)

İSTANBUL MATBAASI

Sunar

HÜRRİYET YOLU

Howard Fast. Çeviren: Behice Boran

Dünya edebiyatının büyük romanları arasında anılan «Hürriyet Yolu» (Freedom Road), Howard Fast'ın en güzel eseridir. Romanlarının konularını çoğunlukla tarihten seçen vazar, bu kitabında, Güney Carolina'da zencilerle beyazlar arasında geçen olayları ele alır. Başta Gideon Jackson olmak üzere hep si ayrı ayrı derinliğine işlenmiş kişilerle, ilik üstübuyla, zenci konuşmalarının eşsiz tadıyla, akla durgunluk veren, insanı isyan ettiren gerçek olaylarıyla, bu roman, hayatımızın sonuna kadar unutamayacağımız büyük san'at eserlerinden biri olacaktır. Howard Fast'ın bu kitabıyla, çağdaş Amerikan edebiyatının doruklarından biri haline geldiğini söyleyen eleştirmenlerin sayısı pek çoktur.

Fiyatı: 10 Lira

İstanbul dağıtımı:

Uçrak Kitabevi, Beyazıt.

Taşra dağıtımı:

İstanbul Matbaası, Nuruosmaniye Cad. 90. İstanbul Tel: 228587

(YON: 079)

POLİTİKA VE SENDİKACILIK

Bülent Ecevit

Türk-İş Yürütme ve Yönetim Kurulunun raporlarında, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik konularıyla ilgili olarak öne sürülen, istisnasız bütün sosyal ve ekonomik görüşlere, şahsen katılıyorum. Bir vatandaş olarak hepsine oyumu veririm. Ve bir siyaset adamı olarak, bu Raporlarda belirtilen isteklerin hepsinin gerçekleşmesi için çalışmayı bir memleket ve insanlık ödevi bilirim.

Sorunluluk mevkinde de, ondan sonra da sizlerle daima açık konuştum. Sizler benimle, ben sizinle, açık konuştuk... Şimdi burada da bir gerçeği gene açık açık söyleyeceğim.

Türk-İş gibi güçlü bir teşekkül, büyük sayıda işçiyi temsil eden bir teşekkül, yıllardır bu görüşlerini savunuyor, bu görüşlerini herkesin anlayacağı bir dille belirtiyor, kongrelerinde dile getiriyor; fakat bu görüşler, geniş halk topluluklarının yararına olduğu hâlde, ve bu görüşler yalnız Türk-İş'in kendi kongresinde değil, ona bağlı birçok sendika ve federasyonların da kongrelerinde, raporlar ve konuşmalarla dile getiriliyor; fakat bu görüşler, bu haklı ve halkçı teklifler, bütün sivas partilere ve gene olarak Türkiye'deki sivas mekanizmaya kendilerini kabul ettirememişlerdir; kendilerini kabul ettirecek kadar aktif kazanamamışlardır. Bu gerçeği tesbit etmemi lüzümdür.

Memleket, gerçeklerine cesaretle bakabilen insanları, liderleri olarak, bunun nedenleri üzerine eğilmemiz gerekir.

Çünkü, evet, bu raporlar, bu fikirler, Türk işçileri hesabına öngörülecek kadar yüksek bir fikri seviye ortaya koyuyor ama, sizler nihayet sadece birer fikir adamı değilsiniz... Kapatıl kapılar ardında bir takım hayaller kuran veya bir gazetede, bir fakra köşesinde fikirlerini yazmakla yetinen insanlar değilsiniz. Sizler, düşünür olduğunuz, fikir adamı olduğunuz kadar, hareket adamı, aksiyon adamısınız da... O hâlde, yıllarca bütün konelerinizde dile getirdiğiniz teklifler, tedbirler, siyasi mekanizmaya kendini kabul ettiremiyor, bunun bir takım nedenleri olmalıdır. Bu nedenlerin üzerine eğilmemiz gerekir.

Acaba, bu hakkı görüş ve isteklerinizi yeteri kadar çok mu söylemişsinizdir?.. Ben o konuda değilim. Katıldığımı hemen her işçi kongresinde bu görüşler

dile getirilmektedir.

Acaba yeteri kadar açık mı söylenniyor bu görüşler?.. Bu konuda da değilim. Bütün açıklığı ile, bütün çıplaklığı ile, bu gerçekler ve teklifler, kongrelerde, raporlarda, dile getirilmektedir.

Acaba yeteri kadar yüksek sesle mi söylenniyor?.. Bu konuda da değilim. Yeteri kadar yüksek sesle söylenniyor.

Acaba yeteri kadar kütleyle inerek ve kütlelerden güç alarak mı söylenniyor?.. İşte bu noktada şahsen bazı tereddütlerim var.

Türk-İş, şimdiye kadar, haklı olarak, bir zaruretün sonucu olarak, daha çok sendikacıları yeni girdiğimiz düzen konusunda eğitmeye mecbur olmuş ve ancak bu nisbette güç bulabilmiştir. Bundan sonra, Türk-İş, eğitim programlarıyla, tabii yalnız bu hakları mas kullanılmaya çalışılmadıkça, hangi ekonomik ve sosyal şartlarla birlikte bulunduğu ve uygulandığı takdirde bu haklara işçi ve memleket yararına olacağına dair, geniş halk kütlelerini, sendikacılık tabiriyle tabii olarak, işçi kütlelerini eğitmeye daha çok önem vermelidir. Bu yolda Türkiye'nin artan gayret ve hazırlıklı, olduğunu biliyorum. Raporda da buna geniş yer verilmiştir. Yeni açılacak Sendikacılık Kolejinin, bu eğitimi yurt içi dışında yapabilecek olan lider personeli yetiştirmeye hızlandıracağına güveniyorum.

Demek ki burada nedenlerden birine yaklaşıyor oluyorum. Yeteri kadar bu sorunlar kütleyle indirilmemiş ve kütlelerden güç alınarak, ortaya serilmemiştir.

Gene başka bir ihtimal: Acaba sendikalar, söylediklerinin, öne sürdükleri teklif ve isteklerin, arkasına, siyaset alanında, irklerini yeterince koymuyorlar mı? Bunda da şüphem var, arkadaşlarım... Bu şüpheyi, bir politikacı olarak, şalsı bir tecrübe olarak sizlere ifade edebilirim.

Bir siyaset adamı olarak açıkça sizlere şunu söyleyebilirim: Biz, siyaset adamları, sizlerin bu çok haklı ve insanî görüş ve isteklerinizi yönündeki meşru baskınıza, böyle bir baskının ağırlığına, parlamentoda, üzerinizde yeteri kadar hissetmiyoruz.

Herhangi bir yanlış anlamaya sebep olmamak için, şimdiye kadar konuşmamda alıştığım gibi, avul samimiyetle ifade ederim, ada, burada Türk-İş'in bütün fikir kademesini sorumlu görmüyorum. Aksine, bu fikirlerin topluma

mal edilmesi için ellerinden gelen gayretli sarfetmiş ve sarfetmektedirler. Şu Rapor da bunun bir yeri değerli belgesidir. Ama, şimdi buraya bir önceki noktaya geri dönüyorum, bu meseleleri siz tabana götürmedikçe, halka yeteri kadar indirip mal etmedikçe, politika, Parliamntoda bunların baskısını gereken ölçüde üzerinde hissetmiyecektir.

Burada, sendikacılık ve siyaset gibi, azık bir konuya gelmiş oluyoruz.

Ben, asla, sendikacılar parti politikasını, girmelidir, diye düşünenlerde, değilim. Şunun için değilim, gayet pratik bir sebeple: Türkiye'de işçiler, büyük bir kütle olmakla beraber, henüz azınlıktadırlar. Onun için, hiç değilse şimdilik menfaatleri o volda değildir. Ama, bütün partileri, her türlü meşru baskı vasıtasıyla kullanarak etkilemek ellerindedir ve bunu yapmalıdırlar. Partiler sendikaları etkilivemeneldir, fakat sendikalar partileri mutlaka etkilemelidir.

Siz, Parlamento ve partiler üzerinde, yani siyasi mekanizmaya üzerinde, bu, inancarak savunduğumuz sosyal ve ekonomik görüşlerin ve isteklerin ağırlığını hissettirirseniz, şikâyetçi olduğunuz kısır rejim çekişmelerinin siyaset alanından silinmesine de yardım etmiş olursunuz.

Benden önce konuşan değerli Mustafa Şahin arkadaşım, belki politikacı olduğumuz için bize mübalâğalı gelen, fakat zannedirim hakk olan bazı ifadelerle bizi tenkid etti. Politikacıları ve Parliamntodaki tutumumuzu tenkid etti... Arkadaşlarım, eğer partiler ve İktidarlar her şeyin üstüdür, e, şu Raporda dile getirilen sosyal ve ekonomik meseleleri ele almaya kendilerini mecbur hissederseniz, o kısır rejim çekişmelerine açacak vakit bulamayacaktır.

Türkiye'de rejim meselesinin de temelinde, sosyal ve ekonomik meselelerimiz yeterince çözülememiş olması yatmaktadır. Türkiye'de, rejim meselelerinin de temelinde, demokrasi yönünden toplum yapımızda gerekli düzenlemelerin yeterince gerçekleştirilmemiş olması yatmaktadır. İşte, toplum yararına olduğuna inanıyorum, yalnız Türk halkını refaha ve mutluluğa kavuşturacak değil, Türk demokrasisini de halkçı hâle getirecek, daha sağlam hâle getirecek yapı değişikliklerini mevdana getirmeyi mümkün kılacak olan tedbirler, reformlar, istekler, sizin incelemekte olduğunuz şu Raporda, benim bir vatandaş olarak seve seve her satırına ov verebileceğim, bir politikacı olarak, gücümün yeterince, gerçekleşmesine çalışmayı ödev bileceğim şu Programımızda dile getirilmiştir.

Siz bu Programı halka indirdiğiniz zaman, bütün İktidarlara da kabul ettirmiş olacaksınız.

(Savın Bülent Ecevit'in Türk-İş Genel Kurulunda yaptığı konuşmadan alınmıştır.)

Türk-İş Kongresi

Türk-İş'in Altıncı Büyük Kongresi, genişletilmiş bir İcra Kurulu içinde eski yöneticilerin seçilmesiyle son buldu. TIP'liler Yönetim Kurulundaki yerlerini kaybettiler, AP ise durumunu

ÖZGÜRLÜĞE SELAM Fakir Baykurt

Düşüncelerin yıkıcı olduğunu söylemek, çok eskiden beri, ova otak sahibi, dükkan tezgâh sahibi kimselerin, ya da onların avukatlığını edenlerin dar kafalı alışkanlığıdır. İlk düşünce ortaya atıldığından, ilk kitap yazıldığından beri dünya, yoksul çoğunluğun yararına değişiyor. Gelişen düşünce akımları otlakçıların tezgâhçıların dört yanını sarıyor. Ama hızla, ama yavaş; ama adım adım, ama trnak trnak; olan budur. Yeni düşünce akımlarının yıkığı: Terlemeden yaşama; getirdiği: Çalışmada, bölüşmede, sevinmede, gelişmede adalettir. Dünya görüşü geniş yöneticiler, yeni düşünce akımlarından korku duymak şöyle dursun, aksine, halk bütünlüğünün yaklaşan mutluluğu adma, çok yüksek bir haz duyarlar.

Dünya görüşü geniş yöneticiler, düşüncenin ilk çıkış yeri olan insan kafasından başlayarak, diline dudaklarına, parmağına kalemine, gözüne kitabına kadar uzayan «yasaklar zinciri» kullanmazlar. Bu zinciri başkalarına kullanmazlar. Düşünmeyi engelleyici, konuşmayı yazmayı kısıtı, okumayı durdurucu; ve âdeta oksijensiz bir havanın yaratılmasına sebep olmazlar. Büyük bir rahatlıkla seyrederek ki, yönettiğimiz insanlar diledikleri gibi düşünerek, düşüncelerini söyle, yazıyla, resimle grafikte, fotoğrafla, türküyü diledikleri gibi açıklayarak, sanat eserleri, kitaplar yaratarak, bunları açık okuyarak daha iyi bir yaşamın yolunu yöntemini araştırıyorlar, ülkü edindikleri kardeşçe köylere kentlere doğru yol alıyorlar; benim-bizim görevimiz bu havayı korumak, ilerleyen halkı yöreklendirmek, düşünce akımlarını hiçbir engelle takılmadan yatağını bulup akmasına hizmet etmektir... derler.

Dünya görüşü geniş olan yöneticiler, toplumları hangi yetişme yükseltilsinde olursa olsun, insanların düşüncelerinden, sözlerinden telaşlanmazlar. En kahve-köşe konuşmaları toplatıp düşünce sahiplerini karakollara, hapishanelere götürmezler. Düşüncelerin bir insandan öteki insanlara aktarıldığı toplantıları, sayısız memur görevlendirip banda aldırma, korkuyu okullardaki bebelerin yazı ödevlerine kadar indirip öğretmenleri, eğitim yöneticilerini kamu oyununda gülmeye hâle düşürmez, hapse attığı bebelerin ana babalarını üzüntüden ağlatmaz, yakınlarını kalp çarptısından öldürmezler. İki güne bir emir, ya da karar çıkartıp yetmiş yıl önce, yüz yetmiş yıl önce yazılmış kitapları, basılı dükkâna geldiği gün toplatmazlar. Dünya görüşü geniş yöneticiler bu kadar vesveseli, bu kadar telaşlı olmazlar. Gülleryüzüldür onlar. Kalenderdirler. Halkı sever, severek yönettiği halk tarafından da sevilirler. Sevildikleri için de, uykularında sivri sivri kayah yarılardan atıldıklarını, upuzun kavaklarda beyaz ölümlerin sallandığını görmeyiz. Dünya görüşü geniş yöneticilerin uykuları deliksizdir.

Dünya görüşü geniş yöneticiler, yurtlarını, üstüne çadır çekilmiş bir karahıklar ülkesi haline getirmezler. Düşünce ki, durdurulamaz. Karanlık çadırların altında bile işler insan kafası! Dil ki, bağlanamaz, hadi siz üstün hünerli büyücüler-siniz, bağladınız, insanlar düşüncelerini gözle kuşla, ışıkla da birbirlerine aktarırlar. Kitap ki, onu yasaklamaktan daha hakka hukuka aykırı bir evlem yoktur. Seçip almak, seçip okumak, insanların en kutsal haklarından. Gönlüyle alıp okumak istediği kitabı, onun satın alabileceği dükkânlardan toplamak, dünya görüşü geniş olmayan yöneticilerin son dönemlerinde görülen vahş davranışlarıdır. Bu davranışlar öyle bir belirtidir ki, «A'dan sonra B gelir, Y'den sonra Z!» gibi şaşmaz! İnsan düşüncesi bir sefer daha başarı kazanır, her satırı ana sütü gibi belâ olan kitapları dar görüşün zindanından çıkarır. Bir sefer daha varda yeni bir aydınlık vardır. İnsanların çiğnelerini taze özgürlük havası sisirir, vasa-mak çilek kadar özlet, bul kadar tatlı olur. Geçmişte böyle oluyordu, yine böyle olur.

hayli kuvvetlendirdi.

Genel Başkan Seyfi Demirsoy, kongrenin son günü yaptığı konuşmada, özellikle Türk-İş ve politika üzerinde durdu: Türk-İş'in politika yaptığını ve yapmaktan devam edeceğini belirtti. Dış ticaret devletleştirilsin, olarak reformu gerçekleştirilsin, plânda kamu sektörüne ağırlık verilsin, madenler millileştirilsin demek, elbette politikaydı. Sendikacı, sadece ücret artış tale-

biyle yetinemezdi. Geniş anlamıyla politikanın içine girmek zorundaydı. Ne var ki Türk-İş, bugün, siyasi partilere karşı bağımsız kalmayı uygun görmekteydi. Henüz bir siyasi parti kuracak güçte değildi. İşçiler, siyasi partiler arasında bölünmüşlü ve parti bağı ekseriya, sendika bağını üstündeydi. Bu sebeple şimdilik işçi bilincinin gelişmesi ni beklen. A ve sendikaları güçlendirmek gerekliydi.

Var Yayınevi Nevzat Üstün'ün İki Yeni Kitabını Sunar

1. Almanya Almanya. (Hikâyeler)

5 Lira

2. Sovyetler Birliğinden Batıya

7,5 Lira

Özbekistan, Azerbaycan, Gürcistan, Rusya ile Batı ülkeleri arasındaki (Almanya, Fransa, İtalya, İsviçre) ayrımları belirten bir kitap.

İstanbul Dağıtımı, Fuat Bute, Ankara Cad. No. 34

Genel Dağıtım: Hür Dağıtım.

(Bütün kitapçılarda bulunur)

(YÖN: 078)

TOPLUM YAYINEVİ SUNAR KADIN VE SOSYALİZM

August Bebel
5 Lira

FONTAMARA

Ignazio Silone
(Türkçesi: Sabahattin Ali)
7,5 Lira

SOSYALİZM SÖZLÜÇÜ

Erdoğan Başar
7,5 Lira

SOSYALİST ANLAYIŞ

Jean Jaures
(Çıkıyor)
5 Lira

TOPLUM YAYINEVİ — P.K. 176/ANKARA

(YÖN: 075)

Casusluk Teşkilâtının Bilimsel Köy Anketi

1961 yılı yazında, Türkiye'nin 40 bin köyünde yaşayan halkın sosyal durumları hakkında sağlam ve güvenilir bilgiler elde etmek için, birbuçuk milyon liradan fazla para harcanarak, iki ay süreyle, köy köy dolaşarak suretiyle bir köy incelemesi ve araştırması yapılmıştır.

Geniş hazırlıklar ve çalışmaları gerektiren, büyük ekiplerin harekete geçirilmesi sayesinde gerçekleştirilen ve bilimsel yollarla, Türkiye'nin 40 bin köyüne örnek olabilecek on bölgeden seçilmiş 467 köyden, bu köylere teker teker gidilerek, gene bilimsel yollarla seçilmiş 8210 kişiyle yapılan görüşmeler sonunda elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi, Türk köylüsünün en ince ve hurda teferruatına kadar özelliklerini, dertlerini, sıkıntılarını ve eğilimlerini ortaya koyma amacını gütmektedir.

GELİN GÖRÜN KL...

Türkiye'nin 40 bin köyüne örnek olabilecek çeşitli bölgelerden 467 köyün seçilmesi, bu köyleri tek tek dolaşarak 8210 kişiyle ayrı ayrı konuşacak görüşmecilerin tesbiti, bunların özel kurslarda yetiştirilmesi, gönderildikleri bölgelerde görüşmelerini en iyi ve rahat şartlar altında yapabilmelerinin sağlanması, görüşmeler sırasında sorulacak soruların hazırlanması gibi işlerle uğraşan büro, Millî Eğitim Bakanlığının, Talim ve Terbiye Dairesine bağlı Test ve Araştırma Bürosu olmuştur.

Ne var ki, Türkiye'nin sosyal yapısının girdisini çıktısını iyice tesbit için yapılan bütün bu incelemeler ve araştırmaların sonucundan faydalanmak imkânı, maalesef ne Türk Millî Eğitim Bakanlığının, ne Türk sosyologlarının ve bilimcilerinin ve ne de total harp karşısında insan gücü kaynaklarımızı ve eğilimlerini bilmek durumunda olan Genel Kurmay Başkanlığının veya başka ilgili dairenin olmuştur. 1961 yılı yaz aylarında toplanmış olan bu son derece önemli ve faydalı bilgiler, binlerce, onbinlerce sayfalık döküman, elimizde tek sayfalık sureti dahi kalmadan, Amerika Birleşik Devletleri Gizli Casusluk Teşkilâtı, meşhur CIA adına o tarihte bilimsel casusluk araştırmaları yapmakla görevli Massachusetts Institute of Technology Üniversitesi arşivlerine intikal etmiştir.

İNANILMAZ GERÇEK

Türk köylünün sosyal yapısıyla ilgili böyle büyük bir inceleme ve araştırmanın yapıldığından ve sonuçlarının yangından mal kaçırır gibi Amerikaya intikal ettirildiğinden bugün Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma Bürosunda görevli olup da haberdar olan hemen hemen hiç kimse yoktur. Zira, dört yıl önce yapılmış olan bu araştırmada çalışmış olan büro personelinin hemen hemen tamamı değişmiştir. Büro ise, maalesef, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı gibi görünmekle beraber, bağlılık, şekilden ibarettir ve aslında Amerikalıların Türkiye'deki kapitülasyon haklarını vöneten ve deneten AID teşkilâtının emrindedir. Zira bu büronun da binası dahil, ücretleri doğrudan doğruya AID tarafından, Karşılık Paralar Fonundan ödenmektedir. Tıpkı, gene Millî Eğitim Bakanlığına bağlı gözüküp, aynı kaynaktan para alan *Ders Malzemeleri Merkezi*, Öğretmeni İş Başında Yetiştirme Merkezi, Ordu Eğitim Merkezi gibi.

ARAŞTIRMAYI YÖNETENLER

Sureta Test ve Araştırma Bürosu eliyle yürütülmüş köy araştırmasına, aslında AID teşkilâtının teklif ve teşviki ile girilmiştir. Bu iş için, araştırmanın yapılmasından önce, gene masrafları AID tarafından karşılanarak Amerikadan beş sosyolog ve araştırma uzmanı getirilmiş, bunlar, daha önceden Amerikada eğitim görmüş Test ve Araştırma Bürosu elemanları, Devlet Planlama Teşkilâtı, Devlet İstatistik Enstitüsü Üniversiteler ve Millî Eğitim Bakanlığı temsilcileri ile toplantılar düzenlemişler, toplantıda, araştırmanın amaçları çizilmiştir. Tesbit edilen ilk amaçlar, köylünün dış dünya ile bağlantıları, köy ve köylü hakkında genel bilgiler, sosyal hizmetler, sosyal yapı, toplulaşma, temel değerler ve kişilik, politik bilgiler ve din konusunda bir araştırma yapılması merkezinde olmuştur.

Amerikalı sosyolog ve araştırma uzmanlarının yönetiminde çalışan Test ve Araştırma Bürosu, gruplar halinde köylere dağıttığı mülakatçılardan gelen anket soru ve cevaplarını, bunlar büroya geldiğinde IBM kartlarına geçirmiştir. Türkiye'deki bilgi derleme ve toplama faslı bittikten sonra ise, IBM kartlarına ge-

çirilmiş bilgilerin tabülasyonlar hâlinde dökümünü kısa zamanda yapacak elektronik makinelerin Türkiye'de bulunmadığı gerekçesi ile IBM kartları, özel Amerikan askerî uçakları ile 1962 yılı sonlarında Birleşik Amerikanın Massachusetts Institute of Technology üniversitesine gönderilmişlerdir.

ANKET SORULARINDAN ÖRNEKLER

Test ve Araştırma Bürosu eliyle yürütülen araştırmada kadın erkek 8210 köylü vatandaşla yöneltilen yüzlerce sorudan elde edilen bilgilerin mahiyetini aydınlatmak bakımından bazı örnekleri görmek de fayda vardır. 467 köye dağıtılan özel surette köy öğretmenleri, eğitim müfettişleri arasından seçilmiş mülakatçı - anketçiler vasıtasıyla sorulan sorulardan bir kısmı şunlardır

- Köyünüzün yakınında halkın ziyaret ettiği türbe veya yatır var mıdır?
- Köyünüzde kaç tane ağa vardır?
- Köyde ve civarında kaç tane tesirli şeyh vardır?
- Köyün halkı dinine ne kadar bağlıdır?
- Onsekiz yaşından küçük gençler oruç tutarlar mı?
- Ağa mı, muhtar mı, öğretmen mi, yoksa nahiyeye müdürüyle kaymakam mı dinî işlerde size yardım eder?
- Vaiz köyünüze ne kadar zaman arayla gelir?
- Köyünüzde müslüman olmayan var mı?
- Erkeklerin yüzde kaçı her gün camiye gider?
- Faydalı fikirler, imamdandır mı, ağadan mı, yoksa köyün başka ileri gelenlerinden mi gelir?
- Köyünüzün kadınları akal danışmak için imamın karısına mı, ağanın karısına mı, yoksa öğretmenin karısına mı giderler?
- Köyünüzde en çok itibar edilen kimdir? Muhtar mı, köy ağası mı, bir başka köyün ağası mı, kaymakam veya nahiyeye müdürü mü?
- Oğlun bir meslek seçmek isterse, din adamı mı, fabrikatör mü, tüccar mı, yoksa müteahhit mi olmasını istersin?
- Kazanımın kaymakamı olsan neler yapardın?
- Memleketin başbakanı olsan neler yapardın?
- Dertlerin ve sıkıntılarının senin çekmeyeceğin kadar fazla mı?
- Kuranın Türkçeye çevrilmesi köylünün dinî inançlarıyla bağdaşır mı?
- Eve resim asmak doğru mudur?
- Köylün, partileri tanır mı?
- Muhtarla imam aynı partiyi mi, yoksa ayrı ayrı partileri mi tutarlar?
- Milletvekili seçimlerinde oy kullandın mı?
- Hangi partiyi niçin tercih ediyorsun?

ANKETTEN ÇIKARILAN SORULAR

Anketteki soruların bunlar sadece bir kısmıdır. Daha bunların yanında kaç çocuğun olmasını isterdinden başlayıp, yemek olarak ne yiyorsunuz, kaç para kazanıyor, kaç para vergi veriyorsunuza kadar çeşit çeşit sorular yer almaktadır. Bir kısım sorular ise, daha başlangıçta, soruların Ankara'da Amerikalı ve Türk uzmanlar tarafından hazırlanması sırasında listelerden endişeye kapılarak çıkarılmıştır ki, bu çıkartılan sorular içinde maaşın masum yer alması şöyleceydi:

- Hiç Amerikan askerî gördün mü?
- Amerikalıyı sever misin?
- Amerikan yağı, peyniri yedin mi?
- Amerikalıların çocuklarını için yaptıkları süt tozu yardımından memnun musun?

Köy araştırmasını başından sonuna kadar izleyen Amerikalı uzmana gelince: Bu zat Prof. Frey adında iyi türkçe konuşan, 27 Mayıs'tan önce de uzun süre Türkiye'de bulunmuş, siyasi partiler hakkında incelemeler yapmış, Siyasal Bilgiler Fakültesinde misafir - profesör olarak çalışmış, CHP nin Araştırma Bürosunu da sık sık ziyareti âdet edinmiş bir kişidir.

Prof. Frey, Türkiye'de çalışırken bir ara kendisinin bir CIA ajanı olduğu yolunda söylentiler çıkmıştır. Ancak, böyle bir söylentiyi tesbit elbette ki mümkün olmamıştır. Maamafih Prof. Frey köy araştırması yapılırken Vana kadar uzanan bir seyahat yapmış ve o günlerde yabancı uyrukların o bölgelere gidebilmesi için Millî Savunma Bakanlığı ve İç-

işleri Bakanlığından izin almaları gerekirken böyle bir izin almamasına rağmen hiç bir güçle de karşılaşmamıştır.

Türkiye'deki işleri bitince Prof. Frey Amerika'ya dönmüş, IBM kartlarına geçirilen kayıtlar da Prof. Frey'e gönderilmişti. Profesör, kartlardaki bilgileri değerlendirmeye başlamış, ancak bunun ardından kendisinin çalışmaları hakkındaki haberler kesilmiştir. Prof. Frey sadece 1963 yılının başında, elektronik makinelerin çıkardığı araştırma sonuçlarına ait ilk ve çok kısa, kaba bilgileri ihtiva eden listenin bir suretini Test ve Araştırma Bürosuna göndermiştir. Bunun dışında araştırmanın akıbeti hakkında bilgi alınmamıştır. Bir süre sonra ise, cevaplandırılmış anketler de Amerikalılar tarafından Test ve Araştırma Bürosundan alınmış, bunlar da Amerika'ya gönderilmiş ve böylece büronun elinde araştırma ile ilgili hiçbir şey kalmamıştır. Test ve Araştırma Bürosu ilzilleri ise nedendir bilinmez bu araştırmanın sonuçlarını araştırmamışlardır. Zaten daha sonra da zaman içinde büro personeli değiştiğinden, böyle bir araştırmanın bile yapıldığı unutulmuş gitmiştir.

NEREDEN NEREYE DEMEYİN

Prof. Frey yönetiminde Türk köylü ve köylüsü hakkında yaptırılan araştırmaların Türkiye'nin değilse bile, Amerikalıların geniş ölçüde işine yaradığına dair pek çok işaret vardır. Nitekim Amerikalılar, İkinci Dünya Savaşından sonra da, Uzak Doğu'da kendilerinin karşısına dikilen en büyük rakip olan Japonya için de buna benzer bir araştırma yapmışlar ve bu araştırma sonucunu da aradan yıllar geçtikten, araştırmanın ürünlerinden yeterince faydalandıktan sonra bir kitap hâlinde yayınlamışlardır. Daha savaş içinde, Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığına bağlı Harp Enformasyon Dairesi ve bunun Uzak Doğu Bürosu Başkan Yardımcısı Prof. George E. Taylor, aynı büronun Enebi Memleketlerin morallerini Tahli Bölümü Başkanı General Mc-Usnr ve Alexander H. Leighton, Ruth Benedict adında bir kadın sosyolog antropologu Japonya'nın kültür antropolojisini tesbitle görevlendirmişlerdir. Savaş boyunca, Amerika'ya yerleşmiş bazı satılık Japonlarla işbirliği yapan, savaşın sonuna ise Mc Arthur'un istila ordusu ile Japonyaya gidip tıpkı Prof. Frey'in yaptığı gibi Japonya hakkında bir inceleme ve araştırma yapan Bayan Ruth Benedict, stratejik istihbarat konusunda son derece faydalı bilgiler toplamıştır. Bu bilgileri Amerika istihbarat teşkilâtı, âdet ve an'anelerine son derece sıkı bir şekilde bağlı olan Japonyayı Amerikaya bağlı yeni bir Japonya yapmak için kullanmışlardır. CIA ile mukavele imzalamış Amerikan Üniversitelerinden olan Columbia Üniversitesinin «Çeşitli Avrupa ve Uzak Doğu kültürlerini (uzaktan tetik) gaveli» semblerlerini vöneten Bayan Ruth Benedict ise, Japonya hakkındaki incelemelerini daha sonra «Krizan tem ve Kılıç» adlı bir kitapta yayınlamıştır.

BİZİMKİNİN ADI NE OLUR?

Bugünlerde İş Bankası yayınları arasında, Sanayi Bakanı Mehmet Turgutun eşi Türkân Turgut tarafından dilimize çevrilerek yayınlanmış olan bu kitap okunduğunda görülmektedir ki, Bayan Ruth Benedict de Japonya'da tıpkı Prof. Frey gibi çalışmış ve askerî istihbarata eşi bulunmaz malzemeler temin etmiştir. Ruth Benedict'in çalışmaları o kadar olumludur ki, aynı konularda uzman olan Fransız sosyologu ve sosyal psikologu Jean Stoezel, bu konuda şöyle demiştir: «Krizantem ve Kılıç, Japon kültürünün, yazıldığı ana kadar olan durumunu tesbit etmiştir. Bugün, bu kültür, harp sonrası işgal politikaları ile birçok bakımlardan değiştirilmiştir. Bugün artık Japonya kılıçsız ve krizantemsiz bir Japonya'dır.»

Dahasını da belirtmek gerekir ki, Bayan Ruth Benedict, aradan yıllar geçtikten ve kitabını yayınladıktan sonra, bir de şu cümleleri taşıyan teşekkür kaleme almıştır: «Kitabımda bahsettiğim gibi beni vazifelendiren Harp Enformasyon Dairesi mensuplarına teşekkür etmeyi borç bilirim». Bayan Ruth Benedict, aynı teşekkür yazısında, Japonya'da ve Amerikada bu konuda kendisine yardım etmiş kirahk Japonlara da teşekkür etmeyi ihmal etmemiştir. Bakalım bizim Prof. Frey de, ilerde bu konuda Türkiye'den kimlere teşekkür edecektir? Ve nihayet Türkiye'de, Millî Eğitim Bakanlığının, «millî» sıfatının arkasına sığınarak kendimiz için değil, yabancılar için istihbarat malzemesi sağlayanlar ne zaman uyanacaklardır?

İlhami Soysal

«Gerçek Tiyatroya Doğru Bir Adım»

«AH BİZ EŞEKLER»

Aziz Nesin'in iki piyesini ve üç hikâyesini kapsayan ve GEN-AR Tiyatrosunda Sermet Çağan tarafından sahneye konulan «AH BİZ EŞEKLER» son günlerin en önemli tiyatro olaylarından biridir. Ünlü yazar Aziz Nesin ile genç kuşağın en ilgi çekici tiyatro adamlarından birinin işbirliğini dile getiren bu eser üzerinde, basında çeşitli yazılar yayımlandı. Toplumsal eleştirme ve hiciv anlayışı üzerine dayanan, «kabaretiyatrosu» ve «minyatür tiyatro» diye adlandırabileceğimiz bu deneme, oyuncuların, sahneye koyanın ve yazarın varmış oldukları anlayış ve yorum birliğini dile getirmesi ve «ekip oyunu» nun güzel bir örneği olması bakımından ayrıca dikkati çekmektedir. Aşağıda, «Ayak Bacak Fabrikası»nın ve «Savaş Oyunu» nun başarılı yazarı rejisör Sermet Çağan'la YÖN adına yapılmış bir konuşmaya bulacaksınız.

SORU — Aziz Nesin'in tiyatro anlayışına katılıyor musunuz?

CEVAP — Ne diyor Nesin? «Bu ik. minik oyunum dolayısıyla, seçtiğim oyun türü anlayışımı pek kısa olarak özetlemek isterim. Bence, klasik trajedideki afaletinin yerini, modern oyunlarda edeterminizmi almıştır. İkinci de, önüne geçilemezlik vardır. Birindeki önüne geçilemezlik, taurların buyruğu olan insanın yazgıdır. İkincisindeki önüne geçilemezlik, toplum düzeninin belli koşullarının belirlediği sonuctur. Klasik trajedi taurlarının yerini günümüzde toplum töreleri, toplum yönetimine egemen olan düzen almıştır. Klasik trajedideki insanın büyük soyluluğu, sonunda yenileceğini bilerek de olsa, sürekli başkaldırısıdır. Modern dramda insan eskiyi bozup iyisiyle değiştirme umuduydu, başkaldırmaktadır. Yani insan, edileğenlikten etkilenmiş geçmektedir.»

Yüzünüzün deneyim ve bilimsel... «Ben bu ülkede doğuyorum. Benim kimsesizliğim için, bana biraz daha sertliğe sunu diyen dilim, «Öyle yapma, böyle yap» diye başlar, bana doğruya, eğriyi belleten kitapların yazarları hep bu ülkede doğmuş, hep bu ülkenin kısıtlamalarıyla kalıplaşmış kişilerdir. Bu yüzden ben, Sermet Çağan'ın tüm davranışları hep reaksiyondur, hep reflektedir, hep o ilkel itilim. Olaylara bakan ben, katıksız salt insan gönlüyle onların gerçeklerini: varlıklarını, varılmıyolarum. Olanla, olana bakan arasına hep baskı kurulanlar girerim, ya sıklar, kara günahtı korkuları girerim. Kişi ile kurumlar arasındaki bağımı, reaksiyonu ya da ilkel ha-

Sermet Çağan

kiyle refleksleri başka nedir ki?

«Tüm davranışlarında edileğenlikli olmama ya da edileğenlikli olmamamca endişesi var. Salt benim gibi davranmak mutluluğu, özgürlüğü bana, bize çok görmüş. Her şey her davranışında bir kurum baskısı, bir çevre kısıtlaması, ya da kutsal engellemenin beni kimi zaman reflektedir, kimi zaman ondan az daha öte reaksiyona götüren etkileridir.»

Oysa bakımla olan tüm özgürlükleri, bana verildiği bir yüzeyde, hiç bir davranışım hiç bir duygum, kurumlara bağlı kısıtlamalar, ya da kutsal yasaklara bağlı engellemelerle katışık oluyacaktır. İşte bu noktada kendisine tüm özgürlüklerini verildiği bu yüzeyde insan özüne dönerek, edileğenliği diyorsa, diyebiliyorsa, bu davranış reflektedir, reaksiyondur, çok, çok öte bir yüce, bir soylu başkaldırması olur. Sanırım, bütün ömrümde bu ülkenin bir düşürümlü olarak kurumların ilkel baskısına, kutsal engellemelere yiğitçe reaksiyon gösteren Sayın Nesin'in başkaldırması kavramını bu yüce noktadaki davranışımı. Çünkü ancak bu noktada insan, edileğenlikten özgür, katıksız bir etkinlikte geçebilmektedir. Çünkü ancak bu yüzeyde insan hiç bir bağlantısı olmadan kendi öz ceylan dünyasına girerim, doğruya doğruya biray olarak hiç kimsesiz suçlanmadan, hiç kimseyi sorumlu tutmadan etkin olmaktadır. Diyalektik açıdan bu yüce başkaldırma, zamanla yozlaşır, yavanlaşır, reaksiyonlara, reflekslere dönüşür. Yeni bir başkaldırmanın hazırlığıdır bu! Bu söylediklerinden yanlış sonuçlar çıkarılabileceği endişesiyle, özellikle yazmamı önlemek isterim: Başkaldırma, reaksiyon, ya da refleks arzusunda davranış olarak herhangi bir soyluluğa ya da değer yönünden bir ayırım yapmıyorum. Biraz önce de belirttiğim gibi, bütün reaksiyonlar, bütün refleksler o yüce başkaldırmanın hazırlığını yapmaları yönünden en az başkaldırma kadar saygıdeğer davranışlardır. Bu reaksiyonların, bu reflekslerin sonucu ortaya çıkan yapıtlar en az başkaldırma sonucu ortaya çıkan yapıtlar kadar değerlidir. Yalnız bir farkla: Reak-

siyonlar ve refleksler sonucu ortaya çıkan yapıtlar o mutlu yüzeyde varılan başkaldırma ile ortaya çıkan yapıtların içinde, onlara katılmıyolarak ölümsüzlüğe varabilirler. Yalnız ve tek başlarına bir dönem, bir belirli süre içinde var olabilirler. Ben ülkenin reaksiyon ve refleksleri ile kurulu tüm yapıtları, en büyük içtenlikle saygı duyuyorum. Ben, beni kısıtlayan kurumlara savaş açmış kişilerin bu yiğit, bu soylu davranışlarına tüm varlığımla katılıyorum. Ben ülkemi: heklenen o özgürlük yüzüne varılmadığı için, kurumlara yapılan savaşta içtenlikle destekleyen, o savaşa beyinleriyle katılan, amzı ortaya yapıtlar koymayan, koyamayan fikir yönünden gerek' güçte bir ortam bulamadığı için susan başkaldırıcıları da tüm benliğimle saygı duyuyorum. Bu ülkenin koşulları içinde yapıtlar vererler (ki bunlardan biri de benim), reaksiyon ve refleksleri öteye gidemezler. Gözlebileceklerini iddia etmez. Gerçekten başkaldırma yüzüne varmış sanatçıların yapıtlarını, taklit etmekten öteye gidemeyenler, mutlaka bu ortamdan oluşan davranışları sonucu yenilgiye uğrayacaklardır. Ya bu toplumun gerekli kaldığı reaksiyonlara katılıp yapıtlar koyacakları ortaya, ya da gene bu toplumun gerekli ve kaçınılmaz kalacağı ortam var oluncaya kadar susacaklar. Bu susuş, ne soylu susuştu! Ve o öğrenç taklitçilik, ve o ifretli, nasaklı bir yaşamla varılmıyacak kadar köklü insan dünyasının o acemi, o beceriksiz, o çıla yapıtları ne korkak ne süflü şeylerdir.

SORU — Neden bu tür tiyatroya denemek gereğini duyduunuz?

CEVAP — Ülkemizde her nedense bugüne dek tiyatro yönünden her adım ya yanlış atılmış, ya da bir sonra açıklanacak adım acelecelele bir önce atılmış. Ülkemizde Brecht'in epik oyunları oynandı, daha da oynanacak. Brecht'in epik oyunlarını oynamak için gerekli ne ortam vardı, ne oyuncu vardı, ne yönetici vardı, ne de müzik yapımcısı vardı. Epik adı altında, yerli oyunlar da yazılıyor. Oysa epik tiyatroyun gerek oyunculuk, gerek yöneticilik, gerekse oyuncu yazarlığı yönünden geçirdiği bir dönem var. Bu dönemin başlangıç noktası sokak şarkıcılarına, kabare tiyatrosuna, sirk'e ve çambazhaneye kadar uzanır. Brecht kendisi, epik tiyatro denemelerini yapmadan çok önce, Karl Valentin adlı bir kabare komiğinin yanında uzun süre çalışmış. Kendisi yazılarında bu dönemin tiyatro yönünden kendi hayatı içinde en verimli dönem olduğunu söyler.

SORU — Hikâyelerden yaptığınız uygulamalarla, Aziz Nesin'in oyunları arasında bir ayırım yapmıyorsunuz. Birine «gösteriş», «öbürüne «oyun» demişsiniz, neden?

CEVAP — Bu teklifi Sayın Aziz Nesin attı: ortaya, ben de katıldım. Neden gösteriş, neden oyun? Kendi adına konuşayım. Hikâyelerden yaptığımız uygulamalar, bugün de ülkelerimiz büyük kentlerinde uygulanmakta olan ve adına «Gazete Tiyatrosu», ya da «Kabare Tiyatrosu» denilen bir tiyatro türü. Bu tiyatro türü lütfi etmem bir rastlantı değil. Bir tiyatroya türüdür bu. Tiyatroyun, dram

«Ah Biz Eşekler» den bir sahne

sanatının dışında, ondan 2 y 1 1 bir olay değil. Amacı günlük olayları, belirli bir diyalog yapısı içinde, müzikle süsleyerek seyirciye vermek. Bu türün oyuncusu, yöneticisi, teknisyeni tüm ayrı eğitimle yetmiş kişiler olmak gerek. Bizim burada yaptığımız, yabancılık değil, uygulanan bu türü, karınca kararınca Türk seyircisine tanıtmak. Bir de biz bu sunuş içine yine seyircimizin yabancısı olduğu, oysa Avrupa'da yarım yüzyıl önce kısmen denemiş ve bundan altı-yedi yıl önce de «Laterna Magica» adı altında Çeklerin büyük başarıyla denediği film-sahne eşliğini de soktuk. Bu alışılmamış film-sahne metodunu sanarkın da, mümkün olduğu kadar özü, yani konuyu hafif tutmaya çalıştık. Bence bu denememizin başarılı bir yönü olan bu metod, gerek yazarlarımız, gerekse yöneticilerimiz için uykulama yönünden bir derinlik getirmesi bakımından önemli sayılabilir. Birçok dost, ahbab, hattâ eleştirci bu uygulamaları öz olarak hafif bulduklarını belirttiler. Kesin olarak söyleyeyim, bu tür tiyatroya özün daima hafif ve aktüel olması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Birinci bölümde sunduğumuz oyunlar, Sayın Aziz Nesin'in çağrılı olarak gittiği dış ülkelerde özellikle Polonya'da uygulanan ve adına «Minyatür Oyun» denilen oyunlar. Ben bir minyatür oyunu ilk kez Sayın Nesin'den duydum. Minyatür oyunla bir perdelik oyun arasındaki ayırım nedir? Üzülerek söylemem gerekir ki, oyunlarımızı görün eleştiriler yazan sayın yazarlar, bu konuya hiç değinmediler. Minyatür oyun, ya da Aziz Nesin'in deyişi ile «Minik oyun», tek perdelik oyundan ayrılan en önemli özellik diyalog kurulumu. Bir perdelik oyun, iki ya da üç perdelik oyun yapamazız

ama, minik oyunu, örneğin değerli yazarın Gen-Ar'da sahneye çıkardığımız «Bir Kadın İçin Düets» ve «Bir İnsan Baş Üzerine Üç Sesli Üzüm» oyunlarını rahatça ve hiç deng: bozulmadan iki, hatta üç perdelik süreye oturtabiliriz. Bu olabirlik, minik oyunların diyalog kuruluşuna bir önemli özellik getiriyor. Yani ekonomik bir diyalog yapısı içinde anlatım gücü yönünden daha uzun oyunlara yapacağı etkiyi ayandırabiliyor. İşte minik oyunların gücü ve onları tek perdelik oyunlardan ayıran en önemli özellik. Yönetici ve oyuncu için de özellikleri var bu tür oyunların. Bu ekonomik diyalog yapısına uygun, kısık sahne ve oyunculuk gerektiriyor.

SORU — Bu çalışmalardan olumlu sonuçları aldınız mı? Yazar çalışmalarına katıldı mı?

CEVAP — Evet, Aziz Nesin çalışmalarına katıldı. Benim ve arkadaşlarımızın kaçınılmaz gördüğümüz bir çalışma düzeni bu. Sayın Nesin'e iki ay süreyle haftada iki üç gün başbaşa vererek her noktada, her adımda karşılıklı fikir alış-verişinde bulunarak yaptığımız çalışma, bana ve değerli arkadaşlarıma çok şey kazandırmıştır. Sanırım aynı kazanç, yapılan işin olumlu ve olumsuz yönleriyle değerli yazarımız için de sözün südür. Sahne düzenine refince, gerek yazarın iki oyununda oynayan Tolga Tigin, Güniz Özipek ve Ege Ernar, gerek ikinci bölümde oynayan Nurlan San, Savaş Yurttaş, Aykut Oray, her iki bölümde de ülkemiz için yeni sayılabilecek denemelere girişimisine rağmen, bize olumlu savılabilen bir başarıya ulaşmışlardır. Sevirlil yönünden savırıncı olacağından endişelendiğimiz film uygulamamız, tam istediğimiz gibi olmamasına rağmen, doyurucu diyebileceğimiz bir sonuçla varmıştır.

Nâzım Hikmet
DÖRT HAPISHANEDEN

Baskıya hazırlayan: Mehmet Fuat

Nâzım Hikmet'in İkinci Dünya Savaşı sırasında dört ayrı hapishanede yazdığı birbirinden güzel şiirler. Bu kitabı şair kendisi düzenlemiştir. Yanlıştız ve çok temiz bir baskıyla. 6 lira. DE YAYINEVİ, VİLÂYET HAN, KAT 2, CAGALOĞLU (YÖN: 076)

MARCEL CACHIN
Sosyalizmin Işığında
BİLİM VE DİN
Çeviren:
ASİM BEZİRCİ
48 sayfa 2.5 Lira
(2. Baskı)
SOSYAL YAYINLAR
İstanbul
(YÖN: 074)

Eğitimde
İYİNİN
GÜZELİN
DOĞRUNUN
En yerlisi
YERLİ EĞİTİM
YAYINLAR'ında
Öğretmenleri
Broşür isteyiniz.
P.K. 128 — ANKARA
(YÖN: 071)

ARKADAŞIM ORHAN KEMAL

Fikret Otyam

«Biz alışkın yurdumuzda, cümle kaabiliyetimize rağmen sığıntı gibi yaşamaya»
O. K.

1952 yılının yazında tanıdım Orhan'ı. 1956 yılına kadar, aşağı yukarı günlerimiz, acılı-tatlı birlikte geçti. 1956 da Ankara'ya göçtüm askerlik sebebiyle. O tarihten bu yana çoğu kez mektuplarla beraber olduk. Bu mektuplar, Orhan'ın yaşantısının tertemiz aynasıdır. Öfkeleri, acıları, keyfi, romanlarının doğuşu, gün gün ortaya çıkışı, sıkıntıları, aşkı. Hayatla boğuşması, parasızlığı, çiğ köfteli rakı sofrası, yırtık çorabı, mutluluğu, mutsuzluğu, dostları, dost görünenleri, kazık yiyeşleri, aldatılışları, ihanete uğrayışları hep bu mektuplarda. Bir de şu, hemen hemen her iki mektupta bir «Ankara'ya düşeceğim»leri, ama on yıl içinde ancak üç, bilemedin dört kere gelişi!

«Bir an önce gebersen de şu mektuplarını bir yayımlasam» dediğim anlarda şaka yollu, «Hiç niyetim yok ulan, dünya herşeye rağmen yaşamaya değer» deyşi.

ORHAN KEMAL, ORHAN KEMAL'İ ANLATIYOR...

Yani kendi kendini. Yüzlerce mektuptan bazı bölümler alacağım, taa ilk mektuplarından son mektubuna kadar, ibret olsun elâleme! Bu işi yaptığım için üzgünüm, amma, ergeç yayımlayacağım bu mektupları, belki yapılan haksızlıklar belli olur diye. Biliyorum kızacak Orhan, öfkelenecek. Zaten ömrü böyle geçti. Oldu olacak, bir kere de benim yüzümden olsun bu. Üstelik başlıklar, bildirim gönlünün ap ak yüceliği ni.

GEÇİNİP GİDİYORUZ İŞTE...

«12 Mart 1957

Fikret,

Uzun mektubunda en çok şu sözlerle güldüm:

(Şu fanî dünyada senin kadar kimsesiz köpek görmedim. Kurban Bayramında bile aç ka lırsın oğlum).

Bilhassa altını çizdiğim satır. Doğru, doğru ama, sebepleri meçhulüm olmadığı için, aldırış ettiğim yok. Peşin, pek öyle girgin değilim. Kendime pek önem vermediğim için, zâtının propagandasını da bizzat yapmayı pek ayıp sayıyorum. Sonra... Bırak konuşurma beni. Hayatımdan şahısım itibarıyla şikâyetçi değilim. Geçinip gidiyoruz işte.

..... Ulan, ayın bugün oniki si. Beş de ondan evvel, etti on yedi. Dağ doğruya doğruya fare doğurdu. Yüz kayme. Beşi baş ka masrafı, elime geçti doksan beş kayme. Sağa sola dağıttım, şu satırları yazarken cebimde onbeş lira kadar bir şey kaldı. Bu parayla, şu nefis havalarda çiğ köftesi, humusuyla kana kana bir rakı bile içilmez. Vay Allah vay!...

.....Remzi de, Vukuat Var dururken, Suçlu'yu basmak kararında. Gerçi SUÇLU'yu da sevmiyorum değilim ama, VUKUAT VAR dururken... değil mi?

Bütün bunlar hep şans, hep talih! Bilmem, benim işlerimi geri bırakan ağırlaştran, bozan görünmez el, eller var gibi geliyor bana... Kaabil olsa Ankara'ya atlamak istiyorum ama, bilmem ki.. Senin de yolun düşmedi ki iyi bir kafayı çekip uzun uzun konuşsaydık..»

NARGİLE...

«27.2.1956

Gülhane parkında nefis bir nargile kahvesi keşfettim. Geçen mi, evvelki fuar zamanı mı ne, İzmir'de tadına doyamadığım nargilelerin aynı. DÜNYA EV'ni istediğim gibi bitirdikten az sonra, keyifle yazıyorum bu mektubu. Şimdi artık boşum, ferahladım. Gelsin Meseret, gitsin Kürdün kahveleri, yahut İstanbul kazanında kepeklik...»

SEVE SEVE ÇALIŞABİLSEM...

«2 Mayıs 1956

ESKİCİ VE OĞULLARI'ndan başka, iki kuvvetli roman mevzuu kafamı karıştırıp duruyor. Hani şöyle vaktim olsa da, ağır ağır, istiyeyim, seve seve çalışabilsem, gerçekten de kendimi tatmin edebileceğim bir şeyler yapacağım inanıyorum. Eskiçi ve Oğulları'nı «eri bırakışının sebebi bu. Bir taraftan da Stendhal'ın şu sözüne hak vermiyor değilim: (En iyi roman üstübu, zabut kâ- tibi'nin vazdışı zabutlardaki kuru üstübu)»

KÖMÜR DAHI ATAMADIM!

«6.8.1956

...Bütün iyi niyetime rağmen elimdeki beş romanı satıp paraya çeviriyorum Ankara'ya selemem gitti! Uğur'un (kardeşi) borcunu bile verememekten başka, kömür dahi alamadım. Parasızlık yüzünden sıramızı kaçırdık. Ama halâ devam ediyoruz. Bu aydan sonra satabileceğimizi sanıyorum. O zaman herbakde gelirim. Sizleri pek özlesim veldi bel... Rakı içeniyorum. İki şaraba döktüm. Hani şu Tekel'in (1001 Gece) si var va! Mamam, çok seyrek içiyorum»

FAGEUR ÇANAGA DÖNDÜK...

«18.10.1956

...Ne fiyatları lan? Adana'dan İstanbul'la kapağı attığımız yıllar müstesna, şu içinde bulunduğum aylar, hatta günler kadar suyu çekilmiş değirmene döndüğümü hatırlıyorum. Sana birkaç misal: Mangurdan yana nanay olduğumuz için, kömür sıramızı kasden kaçırdık. Odun da halâ oduncuda bekliyor. Ev kirası, vakti muayyeninden en az on, onbeş gün sonra ödeniyor. Yıldız'a manto borcum öylecene duruyor! Bana gelince, geçen senenin Kadrosuyla idare ediyorum. Yeniden bir pardesi bile alamadım. Karı ve çocuklara keza. Bir de konulup bir aah işitilen fağfur çanağa döndük. Ama gene de dünya güzel bel.. Aldırışım yok. Serdim şerefsizim. Borçlular filân umurumda değil, Allah bana, ben onlara. E, bu hale gelince insan, gam, tassa, keder kahtır mahur kalmıyor, tabii kilo da vermiyor. Galiba tam tersi kilo almıyor! Sonra şu karacıgerden de eser kalmadı. Hani baş ağrıları filân vardı ya onun için az içerdim, az yerdim ya, şimdi onun da sebebini keşfettim: Meğer baş ağrıları, içkiden önce az yiyecek yemekten olurmuş.

...Sabahleyin cebimde bütün bir on teklük vardı. Bakkalda bozdurup kariyla paylaştık, cad deyî tuttum. Başımada tavşan derisinden fôr şapka! (Bu mahudu hatırlarsın geçen seneden

Orhan Kemal'in F. Otyam tarafından çekilen son resmi

müdevver). Geçen sene bu şapka hiç sevmedim. Evvelâ çok burjuva işi olduğundan, sa niyen, şapkanın stiline estetiğime uymadığını sanmak vehiminden!!!.. Cenabet bu yıl bir hoşuma gitsin, bir estetiğime uysun! Vay namussuz şapka vay! Elbiseler de malûm ve mâhut kahverengiler. Onlar da keza. Geçen sene onları da sevmedim. Bu yıl onlar da hoşuma gidiyor ne hikmetse! Beyaz naylon çorap (laf aramızda, iskarpin içinde kalan kısımları, tabanı, mabası yani hemen hemen yok) ve kravat.

Peşin, sabah sabah bir Kürdün kahvesi yaptım. Mâlûm ya, halâ Hasan paşalı. Kayfemî içtim kardeşim. Suyumu içtim, gevezeliğimi mevezeliğimi ettim. Babıllı yokusundaki kitabevlerinin önünden de hiç bakmadan «Orhan bey, romanlarınızı getirir misiniz?» demelerini içten içe bekliyerek geçtim. Millet orah bile değil. Vukuat Var'tı. Hanımın Çiftliği'ni. Dünya Ev'i'ni. Suçlu'yu, ne bileyim Bereketli Topraklar'ı yazan bu aslan değil de kendileri sanki!

Cepte beşik... Pardon, takisi parası vermek suretiyle ırza geçilmiş, parçalanmış bir beşik. Uzatılmıyalm... Sırkeci istasyon köftecisine girdim..... Meyhaneden dut gibi çıktım muhterem. Kafam yerinde. İki ayaklı bir canavarım amma, bir rak... Olmuyor. Kese cibetinden sağlam olmadım mı, sarhoşluk bile fos! Heye, yürüyorum, esası da yürüdüğümü sanamak yürüyorum, ama tek çalıştığım farkındayım.....»

DÖRT ROMANA 500 LİRA AVANS!

«4.12.1956

Vukuat Var, Hanımın Çiftliği, Fırtınalı Gece ve Suçlu romanlarını Remzi'ye verdim. Altelhesap bir beşyüzlük aldım. Onbeş gün içinde deve olunca, bendeniz gene para peşinde koşmaya başladım.

.....Ne olursa olsun, roman konusunda halâ ilk zamanların heyecanı içindeyim. Öldürmeyip süründürülüyorsa da, «Romancılık» mesleğini seviyorum. Hem de deli gibi. Zaten işin içinde «delilik» olmasa, yüzlerce sayfa yazı yazılır mı? Şa-

yet bugünlerde kitapçı Remzi'den paralarını koparabilirsem, birkaç günlüğüne bir Ankara gezisi tasavvurumu gerçekleştireceğim. Alamazsam ne yapayım? Bu kaderi yazan utansın!

Bu son cümleyi hatırladın mı? Eskiçi ve Oğulları'ndaki Topal eskicinin. Pamuk çalar, köyün imamına usuldan satarken karısı yakalar da:

— İlahi avrat, der. Ne gühahı kız? Bu kaderi almına yazan utansın!..»

ATAÇ ÖLMÜŞ...

«18.8.1957

Acı bir haber geldi: Ataç ölmü! Nasıl üzüldüm tasavvur edemezsin. Meğer ne kadar severmişim O'nul Oysa hiç sanmazdım bu kadar sevdiğimi.. Peki ama şimdi kime kızacağız? Kimin arkasından atıp tutacağız? Kızdırmak için kimi iğneleyip vereceği cevabı merakla bekliyeceğiz?»

ERKEK ADAMIN...

«1.11.1957

Erkek adamın çocuğu erkek olur! Bu gece 4 kilo 200 gram olarak teşrif etti. İsmi İŞİK. Hepinize selâm eder.»

ELEŞTİRMECİ BENİM DALKAVUGUM MUDUR?

«11.2.1958

Suçlu romanımı kritikler anlayamadılar. Ben o romanda Kemal Tahir, Reşat Enis'vari bir realizme iltifat etmemiştim. Onun için Tahir Alangu dostumu za hiç kırılmadım. Zaten anlamıyorum eleştirmeciye kırılmayı. Eleştirmeci benim her yazdığım beğenmeye mecbur bir dalkavugum mudur?

...Nurije'yle Yıldız aşağıda çiy köfte için et dövüyorlar. Ta ze soğan da var. Kimyon kokusuysa eve öyle bir yayıldı ki, Havayı sorarsan, sıcak Mayıs günlerinden bir gün.. Güneş, bakılmıyacak, insana kazak, hatta ceket fora ettirecek cinsten sınıscaı. Ortalık pırıl pırıl. Bu havada dört duvar arasında bokaın senaryolarla uğraşılır mı? Uğraşılmaz ama ne yaparsın, ekmek parası!..»

BES ADIMLIK ANKARA'YA BİLİ!

«19.4.1959

...Hani Ankara'ya gelmek ih timalinden bahsetmişim ya, olmadı. Allah belâsını versin. Roman, hikâye, senaryo, düz yazı,

şu bu, Avrupa seyahati değil, beş adımlık Ankara'ya bile gideme! Gidersin belki, gidersin ya, eve çoluk çocuğa herşeyler bırakmak lâzım, dönüye elinde bir şeyler kalması lâzım. Adımız çıkmış romancı'ya. Bilmem Habeistan'da kaldı mı isim yapmış, eserler vermiş, tutulmuş bir romancının şu halî. Yaş kırkbeş, yakında dede olacağız, halâ bu, Bayram seyrân gelince, çocuklara, torunlara maskara olmak da var galiba. Ben harçlık bulamıyorum ki başkalarına hayırım dokunsun!

NAMUSLU VERİMDEN NASIL MEMNUNUM...

«2.8.1959

...Eskiçi ve Oğulları'na kendimi nasıl verdim, kendi kendime nasıl herşey hakledim, nasıl çalışıyorum, yapacağım namuslu veriminden nasıl memnunum tasavvur edemezsin. Roman, o senin bildiğinden çok başka bir biçimde başlayıp gelişiyor. Senaryo menaryo almıyorum, alırsam kafamı karışacak diye. Ay başı geldi. Kira parası, yiyecek parası ne bileyim şu bu için gerekli para yok. Umurunda bile değil.

...Yeni konular, hem de dev konular içinde birbirini kovaltıyor. Ah vakit, ah ev kirası, kaynıyan tencerenin kömürü, odunu, harcı.. Bütün bunları düşünmek galiba kuvvetli bir taraftan veriyor insana. Ama yeter artık. Hayatı, onun mantığını fazlasıyla belledim...»

BEN MİLLETİMİ SEVEN BİR YAZARIM...

«4.4.1960

...Cumhuriyet için Nadir Nadi bir roman istedi. Çok entere san bir konum var: İstanbul'a gelen yorganlılar'ın romanı. Hani «şu, insana kulağıyla falan bakan, İstanbul'un şerefli meydanlarında hergele sürüleri gibi kovalananlar. Ben milletimi, köylümü, bütün köylülere, bütün fakir fukarayı seven bir yazarım. Belirli şartlar yüzünden geri, cahil, görgüsüz pis kalmış insanların, imkâna kavuştukları zaman değişip gelişeceklerine, ilerliği benimsiyebileceklerine, me denleşebileceklerine inanıyorum. Bu sebeple, insanları-puşt, pezevenk, deli, frengili, eşkiya, hırsız, kaatıl, şu-bu- suçlayamıyorum...»

BANA NE ?

«1961

...Bense CHP devrinde «Muzir», DP devrinde muzir, talih bak ki MBK devrinde de «Muzir» Hooos, ben Unkapanı'nda oturmağa razı olduktan sonra, Nobel'e namzet gösterilmeğe heves etmedikten, yarı aç yarı tokluğa razı geldikten kelli iktidara kim gelirse gelsin, bana ne?»

...Çoluk, çocuk, bir de torun. Kendimden çok başkalarının doyup yetişmesine kendimi vermek zorundayım. Öyle ki, ağız tadıyla ölemem bile. Sanıyorum ki, bu dünyadan bıkıp ölemeğe karar versem de ölüversem, kart, çocuklar, torun yakamdan yapıyor (Ne hakla ölüyorsun? Nasıl ölürsün? Buna hakkın yok) diyecekler. Bununla beraber, bunları gülerken yazıyorum. Katiyen karamsar değilim. Alt tarafı küçük kâtip Raşit efendiyim...»

SITKI ÖLDÜ...

«25.Eylül.1964

Gene şu en dar, en herbat za manımızda hani Hızır gibi yetiştin. Oğlanı ambulansla astırdın bu yana, sağolasın.

...Fakat Sitki'nin (kardeşi) şu menbus hastalığı. Ölimü. Bütün irademe, sinirlerimin kuvvetime rağmen üzülmemek elden gelmiyor. Annem çok severdi O'nu ve ko-kardı günün birinde ortalarda kalmasından. Kalmadı, kalmazdı ya, gene de niçin kendi evi, kendi çocukları olmasındı?

KİTAPLAR

samih emre

CEMO

Belli bir türün ölçülerinde düşünmenin hem yararları, hem zararları var; bir bakıma hesapsız bir israf, bir bakıma gerekli bir damıtım. Bu konuda Oscar Wilde'in çok yanlış hikâyesini hatırlarım hep: «Yalnız tunçta düşünebilen bir adam vardı» diye başlar. «Bütün bir ömür isturap çekmiş ve onun heykelini yapmıştı. Şimdi bir an süren mutluluğu biçimlendirmek istiyordu. Ama dünyada tunç bitmişti. Aradı, dolandı, bekle, kıvrandı... Tunç bulamadı. İstedikini yapamazsa deli olacağını sandı: Bütün bir ömür süren isturabın heykelini kırdı, parçaladı, eritti... Onun tuncuyla yalnız bir an süren mutluluğun heykelini yaptı.»

Hikâyede düşünülen, hikâye diye biçimlendirilmek için yalnız en yoğun anı kullanılan, bu alışkanlığın sınırlarında zorlanarak kesilip kısaltılan nice roman, oyun fırsatları harcanmıştır derdim. Prokrustes'in (Demasias, Polypemon) yatağı, uyanık kralatıp kraları uzatarak nice yolcuya ikenize için kullanması bir mizahla hikâyeyi de il sadet; ancak bir varlığın emsalsizliği gibi görülmüştü bunu. Şimdi sandıkları doğrultusunda bir denekten söz açarken de gerçekten mutluluk duyuyorum.

Kemal Bilbasar'ın Cemo'sunu sunmak, tanıtmak istiyorum. Bir solukta bitirdim, tadını unutamadım, şu anda bile rastgele açtığım sayfalarını tekrar tekrar keville yeniden okuduğum son kitabıyla. Kemal Bilbasar'ın durmuş dinlenmiş bir şarap gibi beklemeyle olgunlaşmış emeğini kutlamak istiyorum. Cemo'yu hemen okumanızı salık verirken, bir zevkin ortaklığını paylaşıyor onu defalarca arttırmanın tadını yasayacağımıza güveniyor, o hazzı duyuyorum.

Oysa «Ay Tutulduğu Gece» (1961) adlı romanı için Kemal Bilbasar'ın eserine hiç de ivmiserlikle bakmamıştım. «Alıştığımız kasaba hayatı konularını sürdürüyor, yer yer en uvarıncı cinsiyet tasvirleriyle, nükte ve fıkralarla doldurulan eser, belli ki film olma imkânlarını da hesaba katan yazarının, senaryo kolavlıklarıyla kaleme aldığı renkli bir çerçeve çiziyor. Bir kasabaya su getirme olayı etrafında birleşen ressam, öğretmen, nakışçı müdürü, aşk, esraf, ayak takımı... Tam yerli film ölçülerine göre ayarlanmış bir tatlı sonuç... Ancak bazı özelliklerinden ötürü anılması gerekli sıra ürünlerden biri» demistim. (Türk Edebiyatçılar Birliği, Yılık 1962, sayfa, 12). Pek tabii bu bir övme değil, birkaç satırla geçitirilmiş bir umut kırılıydı. Nice güzel hikâvedini okuduğum bir yazarın, beklencini getirmedikçe zaman süküta vakit bir zevceleme ile savsaklanmış kısır dönemiydi.

O sünden bugüne yeni bir eser getirmemiş Kemal Bilbasar. Yazdıklarının daha devamlı bir dikkatle izleyen Tahir Alangu, değerli kitabında şu ilginç noktaya dokunuyordu: «Kemal Bilbasar'ın Cumhuriyet gazetesinde tefrika edilen Yanlış Zıfat romanı (1957 yazı) son yılların ede-

bi gelişmeleri ve yönelmelerini anlatan bir nitelik taşımaktadır. Önce «Uç Buutlu Hikâye» adıyla hikâye kılığında yayımlanmış, sonra «Pembe Kurt» hikâyesiyle birleştirilerek «Gelinin Muradı» adında bir senaryosu yapılmış, ardından roman biçimine sokulmuştur. Yakında «Ödül» adı ile kitap biçiminde çıkacağı söyleniyor.» (Cumhuriyet ten sonra hikâye ve roman, Cilt II, 277). Şimdi de aynı yöntemle canlanmış yeni bir CEMO çıkıyor karşımıza. Demokrat İzmir gazetesinde 1963 ün yaz aylarında yayımlanan şekliyle elimdeki kitabın tıpa tıp aynı olup olmadığını kesinlikle söyleyebileceğim durumda değilim; ama benim bugün okuduğum Cemo, yalnız Kemal Bilbasar'ın virmiş beşinci yazarak yılı için değil, aşağı yukarı ancak bu kadar vilik bir geçmişi olan gerçekçi memleket edebiyatımız için de güvenli bir övünç sebebi olmalıdır. (Cemo, Kemal Bilbasar'ın son romanı, EVREN yayınları, İstanbul 1966, 226 sayfa, 7,5 lira).

Cemo, önce «Çancının Karısı» idi. Yeditepe'nin 1953 Güz sayılarında (47-48) yayımlanan

Kemal Bilbasar

bu uzun hikâyesinde Bilbasar, Doğu Anadolu köylerinden birindeki istisnai bir kadın güzelliğinin çevresinde yarattığı etesanevi söylentileri iki emekli memurun aracılığıyla anlatmıştı. Hacı kadının dilinde «Bir tay kadar kıvrak, bir karacadan daha mahzun bakışlı bir oğlak kadar haşarı, bir kuzu kadar uysal, bir kaplandan daha yırtıcı» Millî Eğitim memurunun kelimeleriyle «Bir yaratılış mucizesi... Bir yabani dağ çiçeği. Şafak vakit şu çeşmenin yalağında yıkanırken görseydiniz onu, esatirin su perilerinden biri olduğuna inanurdunuz. «Memo'nun kadını Emineydi bu; hikâye onun kadınlığına, aşkına, güzelliğinin genişlettiği tutkular dünyasında ardından sürüklenen gönül vurgusu lukların, bu arzular kargaşasına yarattığı kıskançlık ve çatışmaları, nihayet Memo'nun uzaklaşmasıyla Emine'nin acı ölü-

münü.. Genişçe anlatıyordu; ama Emine'den çok, ona uzaktan düşle tutkun hikâye kahramanının iç kırıklığını öne almış, ne kadar uzun olursa olsun, nihayet hikâye sınırlarında takılıp kalan bakış açısıyla asıl konuyu ve Emine'nin Memo ve onun katırdakiller arasında yarattığı etkiyi kaçırmıştı. Bunun doğru bir tabmin olduğunu gene yazarı gösterip ispatlamış oluyor. Şimdi Cemo, Emine'nin ihmal edilmiş hayatını, aşkını ve vücutluğunu, mutluluğunu ve istirabını kendi çevresi ve dilivle anlatan kocaman bir kitap doldurmuş; yazarının verimli yaratıcılığında on yıldan fazla bekleyip beslenerek, damıtılıp arınarak, serilip zellşerek nefis bir hikâye olmuştur.

Önce şunu belirtmeliyim; roman çapında beslenip gelişmiş bu serüven, Cemo'nun, Cemo'nun, Memo'nun, Senem'in aşk ve doğuş yaşantılarıyla renkli bu Doğu Anadolu hikâyesi; konusuna denk düşen ilkel ve tatlı anlatım, vazgeçilmez ağız taklitleri ve kelime tasarruflarıyla zengin bu gerçek masal dünyası, kahramanlarının görüş ve görüşleri öznelliğiyle kısaca bir ta'kive örneğidir. Ne yalnız bir hikâye, ne alışılmış bir roman... Belki bir halk hikâvesi, bir destan tadında basitlik ve bilvük, yontulmuş dev bir anıt gibi güzelce kaba, yepyeni ve benzersiz bir eser.

Çancının Karısı'ndaki hikâye anlatıcılarının hiç biri yok burda; ne emekli öğretmen, ne millî eğitim memuru, ne de olayları onların ağzından eksik ve yapay anlatım. Hikâveyi önce Cemo'nun babası Cano, sonra kocası Memo anlatıyor. Kendi yürekleri, kendi düşünceleri, kendi kelimeleri, kendi sevdileriyle Usta mı usta bir söz dizimi dikkatli, ayıklanmış ve asariye indirilmiş bir sözlük muhtevast, tekrarlar içinde güçlenerek, canlı kanlı bir tabiat ve hayat dilivle. Bilbasar'ın kimbilir nasıl bir sabır ve beklevis sonunda avıklaya avıklaya ulaştığı sade, valin, basit, samimî ve kahramanlarına tam denk düşen ocakbaşı masalları anlatımında. Dede Kor kulfan, Köroğlu'ndan, Asık Kerem'den eelen destan motiflerinin en gerçekli tonhumsal öze yadirenmaz beraberliği. Sevgilerin yanında kinler, askların yanında kıskançlıklar, dövüşlerin içinde kahramanlıklar, düşkünlüklerin ardından vücelikler, güzelliklerin dizî dibinde cömertlikler, masahın esi gerçeklikler, toplum bilim ilkelerinin ışığında tarih olavları, hayatın sonunda ölüm... CEMO. Anadolu halkının hayat kaderine bambaşka bir köşeden ayrı bir bakış.. Bozkır köylerinin yoksulluk ve cahillik alinyazısına karamsar yaklaşımlardan ayrı dağ insanlarının değişik yaradılışlarına şürece bir kay nasıpa... Bc okuyuşun zevkini bana verdiği için yazarına yürek ten teşekkür ederim.

ÇETİN ALTAN'ın

Son eseri

İKİ KİTAP BİRARADA

TAHTİREVALLI

VE

DİLEKÇE

Fiyatı: 5 lira

DÖNEM YAYINEVİ: P.K. 23 — İstanbul

(YÖN: 077)

«İşlerimi dışardan bozan, görünmez bir takım eller var.» Benimki de tıpkı öyle. Benim işlerimi de bozan görünmez eller var birtakım. Gaye, elime fazla para geçmemesini sağlamak! Peki ne olacak bütün bunlardan denebilir. Kimbilir? Ya da tahmin edilebilir ama, tahmin etmemek, üzerinde durmamak en iyisi.

... Cuma günü atlayıp gelemedim Ankara'ya. Parastlık, parastlık. Burada ayın içinde ödenmesi gereken taksitler, icra bilmem neleri vardı. Olmadı. Hacı memurlarını bekliyorum. Şan olsun memlekete. Sana da yazmaktan sıkılıyorum. Birader neredeyse umumi vekilim olup çıkacakmış. Sanki benim işlerin daha az.. Telefon etme... Yayınevine. Biz alıştınız yurdumuzda, cümle kaabiliyetimize rağmen, sığıntı gibi yaşamağal. Bu da geçer.

İKBAL KAHVESİ YOK ARTIK..

5.12.1965

... İkbâl, halıcıya satıldı. Önümüzdeki Cuma günü çıkacak YÖN'de, İKBAL ÖLDÜ isimli bir mersiyemi okuyacaksınız. Yani artık İkbâl kahvesi yok. Orhan Kemal'i oradan aramak diye bir mesele de kalmadı..

... Şu anda gecenin tam dördü. Uykuya tutulmuş. Çalar saat gibi şıp; uyan-tım Bu yıllardır böyle. Şimdi artık sabaha kadar çalışmaktan başka yapılacak iş yok.

Hepinizin gözlerinden operim. Merdivenden inerken, sabahleyin çocuklarının arkandan baba, baba evdeleri hâlâ kullandılar..

SABAHIN KÖRÜNDE İSTANBUL'DAYIM..

İstanbul köyünde. Üstüpe w'ada, o dar sokaklı, pazarı kurulduğu sokakta, eğri evin kapısını çaldım. İkbâl yok. Orhan da yok evde! İçerde, mapis damında! Kırka yakın roman, hikâye; on on beş dile çevrilmiş roman sahibi Orhan Kemal, bu ünlü. Ünlüden önemlisi namuslu yazar dostum'un, bana «Bir oğlum oldu adı Işık» diye bir zamanlar müjdelere verdiği çocuğu, iki saat sonra elimi öpüp okula gitti. Yarım saat sonra kapıda karşılaştık, sapsarıydı rengi. Sonra elini göğsüne tutarak, ama yığılılığına hâle getirmedi kucaklarına yığılıp kaldı, bayılıyordu. O'nu basma sedire yatırdım. «Bir şey yok.. Bir şey yok.. fena oldum da, öğretmenim eve yolladı» dedi.

Anlamıştım okulda neler olduğunu. Lokantacı Mustafa'nın kızını da dövmüşler de..

Orhan Kemal'in babası yakırmış, işimi bozan eller var diye. Orhan da yakınıyor. Dokuz yaşındaki Işık, eve bet beniz sapsarı dönüyor!

Ve de dünya dönüyor..

Ankara, 14 Mart 1966 «Merhaba Orhan Kemal, merhaba dostum. Yeni romanın nasıl gidiyor, yaz bana.

Gözlerimden operim, çocuklar, karım gözlerinden operler. İyiiz. Senin de iyi olmanı diliyoruz evcek. Kal sağlıcakla. Fikret Ötyam»

Not:

Bir mektubunda «fakat ne olurdu oğlum uçak yolculuğu bir harika. Bundan böyle nereye yolculuk edersem edeyim —tabii param varsa— uçağı tercih etme karardayım» diyordum.

Mapis damına giderken, cebimde 10 napel olduğuna haber aldım. Hani yolculuk edersem uçağı tercih edecektin? Ama doğru. «Tabii param varsa» diyordun. Bilirim seni. paran olsaydı. mapis damına bile uçakla giderdin, nitekim keyfin verinceymiş orada da.. Sözümlü geri aldım, ulan ne kısmetli adammışın be?

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar... İnan ki bugün bu kadar...

NATO MESELESİ

İffet Aslan

Bugünkü Türkiye'nin çözüm bekliyen başlıca meselelerinden biri de hiç şüphesiz NATO'dur. NATO yalnız Türkiye için değil, bütün üyeleri için hayli zamandır bir savunma imkânı olmak tan çıkıp bir dert haline girmiştir. Fakat bu husus Türk aydın kitleler arasında bile aneak konuşulur hale gelmiştir. Buna da hiç şüphesiz esas itibarıyla NATO'nun bizi Kıbrıs konusunda düşürdüğü hayal kırıklığı sebep olmuştur. Fakat NATO'nun, üyesi diğer 15 milletin çoğu için de artık bir dert haline girmiş olmasının, bir çoklarının hayli zamandır NATO'ya karşı tepki göstermeye başlamış bulunmasının, nihayet bizim bile uyanışımızı sağlamıştı da, denilebilir.

Ama diğer NATO üyeleri ile bizim aramızda büyük bir fark görülmektedir. Biz halâ NATO'dan birşeyler bekliyoruz, birşeyler istiyoruz. NATO'ya tepki gösteren öteki memleketler ise, ki bunların başında Fransa gelmektedir, NATO'nun vesayeti altından kurtulmaktan başka birşey istememektedir.

Denilebilir ki bu Fransa'nın imkânlarına uygun bir tutum olabilir, ama diğer memleketler aynı imkânlar içinde değildir. De Gaulle Amerika'ya kafa tutmaya başlamadan evvel Fransız ekonomisini teminat altına almayı ihmal etmemiştir. Fransa bugün en sağlam döviz ihtiyatlarına sahip bir memleket. Dış ödemeler dengesi hesabı yıllardır açık vermemektedir. Bu başarı Fransa için De Gaulle'e, dışında ise, Fransa'ya büyük itibar kazandırmıştır. De Gaulle şimdi bu sağlam zemine dayanarak itibarını daha da arttırmak için üçüncü dünyanın liderliğini almaya çalışmaktadır. Hatta gözü daha da yukarıdadır. Sovyetler ile Amerika arasında, dünyanın bu iki en büyük askeri gücü arasında, arabuluculuk rolünü oynamak imkânlarını kazanmak gayretindedir. Bunun için NATO'dan çıkmak, daha doğrusu Fransa'daki NATO kuvvetlerini Fransız kumandası altına almak istemektedir. Fransa'daki NATO üstlerinin statüsü Fransa'nın menfaatlerini pek zedeleyici olmamakla beraber Fransız gururuna ağır geldiği için De Gaulle bunların statüsünü değiştirmek istemektedir. Şimdiki halde Avrupada şu dört türlü üs anlaşması yürürlüktedir:

DÖRT TÜRLÜ ÜS ANLAŞMASI

1 Türkiye ile İspanya'da olduğu gibi üzerinde millî bayrağın dalgalandığı ve millî kuvvetlere mensup bir subayın muhafazasında olan üsler vardır. Ama bu egemenlik haklarına sureta saygı gösteren bir şekilde ibarettir. Zira bu tip üsler tamamen Amerikan kumandası altındadır. Amerikalılar uçaklarını buraya kimseyi sokmadan, hatta kimseyi bilgi vermeden kaldırıp konabilirler.

2 İngiltere'de olduğu gibi Amerikalılara tahsis edilmiş, fakat Amerikan kumandasına muadil rutbede bir İngiliz kumandanı ile birlikte yönetilen, âdeta ikiz komuta altında olan üsler vardır. Bu üslerdeki İngiliz Kumandanı uçaklarını her türlü hareketini takip etmek ve faaliyetleri hakkında alınan kararları iştirak etmek ile görevlidir.

3 Fransa'da olduğu gibi, Amerikalıların idaresinde, fakat Fransa ile yapılmış belirli aylık hareket anlaşması dışında her Amerikan faaliyetinin ayrıca Fransaya bildirilmesi gereken üsler vardır. Amerikalıların bu üslerde atom silahları bulundurmaları hakları da yoktur. Ve hepsinde bir Fransız irtibat subayı vazifelidir. Fakat bu subayın faaliyetleri kontrol yetkisi yoktur.

4 Ve nihayet Fransa'daki Alman üsleri, daha doğrusu mülhimat depoları vardır. Bu tesisler Fransız maldır ve tamamen Fransa'nın idaresi altındadır. Almanlar ihtiyacını duydukları maddeyi Fransız üs idarecilerine bildirirler, onlar da istenilen malzemeyi depolardan çıkarıp, istenilen yere sevk ederler.

De Gaulle şimdi Fransa topraklarındaki NATO üslerinin de bu statüye sokulmasını istemektedir, aksi takdirde 1969'da NATO'dan çıkacağını söylemektedir.

De Gaulle'in ileri sürdüğü şartları Amerika'nın kabul etmesi beklenmediğinden yalnız Fransa'nın bu tutumu NATO'ya diğer bütün üyeler için derhal ele alınması gereken bir mesele haline sokmağa yetmiştir.

1969 şimdiden NATO'nun lağve-

dileceği tarih olmasa bile, böyle değişikliğine uğrayacağı tarih kabul edilebilir. Bütün üyelerin bu neticeyi verecek hazırlıklar içinde olduğu görülmektedir.

NÜKLEER SİLAHLAR MESELESİ

NATO içinde gerginliklere sebep olmuş meselelerin başında ortak nükleer birliklerin kurulması teklifi gelmektedir. Bu gerçekte nükleer teçhizatın masraflarına NATO üyelerinin katılmasını sağlamak gayretinden başka birşey değildir. Zira Amerikan hükümetinin elinde nükleer silahları şuna buna dağıtmak değil, bunların kullanılmasını ile ilgili yetkiyi dahi kimseye devretmek hakkı yoktur. Amerikan kanunları ile bu yasaklanmıştır. Halbuki böyle bir teşkilatlanmaya ısrak edecek, ya da topraklarında nükleer silahlara mahsus üsler kurulmasına müsaade edecek memleketlerin nükleer bir çatışma halinde ilk hedefleri teşkil edeceği muhakkaktır. Bu itibarla bir çok NATO memleketi kendi topraklarında Amerikan nükleer silahları bulundurmaya müsaade etmediği gibi, kurulacak ortak birliğe katılmayı da reddetmişlerdir. Türkiye ise her iki konuda Amerikayı desteklemekten geri kalmamıştır. Amerika bu gibi projelerin mali yükünü kaldırmayacak memleketlere ikili anlaşmalar yolu ile yardım etmeye hazır olduğu için, mali imkânsızlık dahi, Türkiye'nin ortak nükleer silahlanma hazırlıklarından olsun uzak kalmasını sağlayamamıştır.

Amerika'nın talepleri gün geçtikçe ağırlaşan silahlanma masraflarının yüklü NATO üyesi memleketlerin paylaşmasını öngörmekte, paylaşacak durumda olmayanlar adına bizzat yapmayı teklif ettiği tediyeler mukabilinde ise onlardan ikili anlaşmalar yolu ile türlü tavizler koparma istemesinden ibarettir. Amerika güttüğü dünya politikasında da NATO memleketlerinin kendini fillen desteklemelerini beklemektedir. Meselâ Vietnam politikasında yalnız kalmaktan şikâyetçidir. NATO memleketlerinin asker veya teçhizat göndermek suretiyle bu harekâta katılmalarını istemektedir. Bunu en tabii hakki telâkki etmektedir.

Bugünkü Avrupa memleketlerinin çoğunda NATO'nun gerektirdiği külfetlerin yadınanmasına sebep budur. Ancak İtalya'da, Yunanistan'da olduğu gibi iktidardaki sınıfların kendi güçleri ile ayakta durmak imkânından kendilerini yoksun gördükleri memleketlerde NATO başka türlü değerlendirilmektedir. NATO'ya halâ dört elle sarılan tek memleket ise İtalye ile son alınan Almanya'dır. Buna da sebep Almanların yeniden büyük bir askeri kuvvet haline girebilmek için NATO'yu tek ümit olarak görmeleridir.

Türkiye'nin NATO meselesine çözüm yolu aramaya koyulmadan evvel diğer NATO üyeleri milletlerin davranışlarına hâkim olan bu akımları iyice bilmek gerekir. Bilinmesi lazım gelen bir husus da Türkiye'nin niçin NATO'ya girdiğidir.

TÜRKİYE'YE GELİNCE

Türkiye NATO'ya Rusya'nın teçhizat tehdidini maruz kaldığı gerekçesiyle girmek istemiştir. Bunu pek çok istemiş, bu uğurda yurdun bir kut'a ötesindeki Kore'ye asker göndermek için birçok fedakârlıkları göze almıştır. Çünkü, Rus baskılarına karşı başka türlü koyamamaktan korkmuştur.

Ancak Türkiye'nin bunun için hayli ağır bir bedel ödendiği de gözden kaçırılmamalıdır. Zira NATO ortaya büyük bir askeri güç çıkarabilmesi için gerekli masrafların, ortakların gayri safi millî hasıllarının belirli bir nisbetinin bu işe tahsis etmeleri sureti ile karşılanması esasına dayanmaktadır. O gün, bugün Türkiye gayri safi millî hasıllarının yüzde 5.4'ünü NATO ihtiyaçlarına tahsis etmektedir. Diğer Avrupa memleketleri de gayri safi millî hasıllarının yüzde 5.2 ile yüzde 5.8 arasında değişen bir kısmını NATO ihtiyaçlarına tahsis etmektedir. Ama bu memleketlerde yılda adam başına düşen gelirin vasatı 1100 dolardır. Demek ki Türkiye'nin NATO için katlandığı fed-

kârlık diğer memleketlerle kıyaslanmayacak kadar büyüktür.

Buna rağmen Türk Silahlı Kuvvetlerinin NATO standartlarına uygun şekilde teçhizi kabil olmamıştır. Ve Türkiye çok sakıncalı bir takım anlaşmalara sürüklendiği ise, bu yüzden sürüklendiği. Zira Amerika NATO yüzünden beliren ihtiyaçları fırsat bilmiş, bunların karşılanması için ikili anlaşmalar yolu ile yardım yapmağa hazır olduğunu ifade etmiştir. Fakat her ikili anlaşma yolu ile Türkiye'ye temin ettiği menfaat mukabilinde Türkiye'den kat kat üstün değerde tavizler koparmayı da bilmiştir. Bugün NATO Türkiye için bir mesele, bir dert haline almış ise, bilhassa bu ikili anlaşmalar yüzünden almıştır.

NATO'nun Türkiye'ye hiç mi faydası olmamıştır? Elbetteki olmuştur. Ama bunun mukabilinde bazı egemenlik haklarının göçellenmesi, bazı millî menfaatlerin baltalanması neticesini veren şartlar bahis konusu olunca, o teçhizatlanmanın mânası kalmaz. Ancak devlet egemenliğinin, millî menfaatlerin gereği olan askeri gücün değeri vardır. Bundan öte veya bunun dışında bir silahlanma millet için güç değil, zafat kaynağı olur. Şu halde her millet değişen dünya şartlarını dikkat ile takip etmek, geçmişte gerekli gördüğü hiçbir politikaya saplanıp kalmamak ve askeri gücünü daima maruz bulunduğu gerçek tehlikeler ölçüsünde geliştirmek zorundadır.

RUSYA TEHLİKESİ

Bugün için Türkiye'nin egemenliğini, Türk toplumunun menfaatlerini tehdit eden başlıca dış tehlikeler nelerdir? Şunu kabul etmek lazım gelir ki, artık Rusya'nın Türkiye'ye tecavüz etmesi diye bir mesele yoktur. Bunu biz den iyi Amerika bilmektedir. Zira bu Amerika ile Rusya arasında yapılmış bir anlaşmanın neticesidir. «Birlikte barış içinde barınma» anlaşmasının mânası budur. İki taraf birbirlerinin itibar sahalalarına açık tecavüzde bulunmama, bu sahalardan dahilindeki memleketleri kendi taraflarına çekmek maksadı ile silahları koşturmadıkları hususunda mutabık kalmışlardır. Üstelik bu günkü silahlar Amerika'nın Moskova'ya tehdit altında tutmak için Karadeniz sahillerine kadar sokulmasını hiç de zorunlu kılmamaktadır.

Bu gelişmeler Türkiye'nin durumu nu iki yönden etkilemiştir. Bir kere Amerikanın Türkiye'nin silahlandırılmasını istemesi, bu uğurda önemli külfetlere katılmayı göze alması için ortada ciddi bir sebep kalmamıştır. Diğer taraftan da Türkiye'nin NATO'da durmak istemesi için ileri sürülen gerekçeler ortadan kalkmıştır.

Denilebilir ki Amerika Türkiye'nin NATO'dan ayrılmasını, hele karşı taraf ile yakın münasebet kurmasını yine de istemez, zira bu Amerikanın prestijini sarsar, bu da Türkiye'ye yardım etmeye devam etmesi için yeter bir sebeptir. Bu iddia yalnız değildir. Ama pazarlık gücümüzün bundan ibaret olduğunu bilmemiz gerekir.

SAM AMCA YLA YENİ PAZARLIKLAR

Halbuki biz NATO'dan halâ neler de neler istemiyoruz. Anlaşılacağına göre 4 Mart günü iki gün için Ankara'ya ziyarete gelen NATO Genel Sekreteri Mario Brosso ile siyasi ve iktisadi işler müdürü Gregh ve idarî işler müdürü Von Campton ile yapılan müzakerelerde yine Türk Silahlı kuvvetlerinin NATO standardına çıkarılması, Türkiye'deki NATO tesislerinin bakım ve işletme masraflarının bizim üzerimizden alınması ve NATO'nun Kıbrıs davamızın lehine ağırlığını kullanması istenmiştir.

Bu isteklerimizin yerine getirilmesi ihtimal dahilinde midir? Biz ki pazarlık gücümüz çok daha kuvvetli iken meramımızı anlatmayı başaramamış, Türkiye'nin NATO bütçesinden teçhizatlandırılmasını temin edememiştir. İkili anlaşmalar ile yardım adı altında Amerika'nın birinci dünya harbinden kalma hurdalarını bize itelemesi mukabilinde ise egemenliğimizden nice fe-

dakârlıklarda bulunmuş, nice iktisadi menfaatlerimize el konmasına göz yummuşuzdur. Bugün pazarlık gücümüz çok daha zayıf olduğuna göre, NATO'nun karşısına yine talepler ile çıkarsak bunun iktisadi bağımsızlığımızı tamamen yitirmemize mal olabileceğini unutmamamız gerekir.

Kaldı ki, NATO'nun teşkilât olarak ne askeri ne de iktisadi yardım yapmak imkânı yoktur. Bütün üye milletlerin NATO'ya canı gönülden inandıkları devrelerde dahi NATO böyle bir imkânı sahip bulunmamıştır. Dağılmasının bahis konusu olduğu şu sıralarda ise bizim NATO'dan böylesine imkânlarla kavuşturulmasını istememiz gülünç olur. Kalyon üyelerin bize tek tek bizzat yapacakları yardım. Ama ne Amerika ne de NATO üyesi Avrupa memleketleri Osmanlı Devletidir. Gücünün sarhoşluğu içinde cemile olsun diye hoşlandığı yabancılarla kapitülasyon hakları bahçeden Osmanlı Sultanlarının tutumu onlara özgü değildir. Amerikalılara hâkim zihniyetin belki en iyi tarifi şu küçükük nükte ile yapılmıştır: Amerikalı elindeki meteligi öyle sıkı tutmuş ki, üstündeki ördeğin vaktadığı ni duymak mümkinmiş. (Amerikan meteliklerinin -en küçük para birimlerinin- üzerinde ördek resmi vardır.) Öteki NATO üyelerinin de Amerikalılardan geri kalan yeri yoktur. Kendileriyle yapılacak ikili anlaşmaların bedeli, Amerikalılar lehine terk edilen menfaatlerimizden daha hafif olması bahis konusu olmaz.

Bunlar NATO meselelerimizin mahiyeti ile ilgili konulardır. Bütün bunlar bilinmeden ne NATO meselemizi anlamak, ne de hatta bir NATO meselemiz olabileceğini idrak etmek mümkindür. Meselelerin çözümünü ise ayrı ve çok daha geniş bilgiyi gerektiren, her çevrede uzun uzun tartışılmaya muhtağ bir konudur. Biz şimdilik sadece bu tartışmalara esas olması gereken bazı sorulara değinelim.

Artık anlamış olmamız gerekmez mi ki, yardım istemek astarı yüzünden pahalı bir muameleyi göze almak demektir. Sonra NATO standardı nemize lazım bizim? İsviçre NATO standardında silahlara mi sahip. Önümüzdeki beş yıl içinde NATO standardı ayda üs kurup, dünyayı dikiz altında tutmak mânasına gelebilir. Biz de ayda üs sahibi olmak mi isteyeceğiz?

Böylesine tesisleri bize kayıtsız şartsız bağışlasalar bile, onları işletmek ve devam ettirmek gücüne bizzat sahip olmadıkça bunun bir değeri olur mu?

Niçin bizde birçok Avrupalı millet gibi dünyanın komünist ya da kapitalist istibdadı altına kayması tehlikesine karşı varın bekçilik vazifesini Amerika ile Rusya'yı yapın, diyemiyelim? Bu kapitalizmin dünyayı hâkimiyeti altına almasını bizim ne bir menfaatiniz olabilir, ne de Türkiye gerçekten komünist tehlikesine maruz bir memlekettir.

Bizim için gerekli olan sadece Vatan ve Türk toplumunun menfaatlerinin savunması için gerekli olan silahlardır. Bunun için ise başkalarının eline barmaya devam ettikçe halimizin nice olacağını Kıbrıs hâdisesi ortaya koymamış mıdır?

Amerika NATO yoluyla rakibi Rusya'yı abluka altına alırken bir taraftan da bütün Avrupa kuvvetlerini bir bütünün parçaları haline sokarak, milletleri birbirine muhtaç, birbirinden müstağil hareket edemez hale getirmek hedefini gütmüştür. De Gaulle «NATO Avrupayı Amerika'nın vesayeti altında tutan bir teşekküldür.» derken, buna işaret etmektedir.

Bilmemiz gerekir ki NATO bizim de harp sanayimizi geliştirmemiş, öldürmüştür. Halbuki millî güvenliğimizin temel şartı hiç değilse bir hadde kadar kendi kendimize yeterli olmaktır.

NATO içinde 16 yıl Amerika ile işbirliği yapan diğer birçok memleketler de aynı kanyaya gelmiş olduğu için 1969 sonunda NATO'nun hiç değilse hüviyet değiştireceğine muhakkak nazarı ile bakılmaktadır. Ve üye memleketlerin hepsinde artık NATO meselesine kendi açılarından en iyi çözüm bulmak çabası başlamıştır. Bizim de ha zırlığa başlamamız, menfaatlerimizin gereklilerini iyice hesaplamamız, konuyu her tarafta açtıkça tartışmamız, yapılan hatalardan sıyrılabilme için bu fırsatı kaçırmamamız gerekir.

(Gerçek Fikir Ajansı)